Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 294 | Łódź, Piątek, 21 Grudnia 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ט״ז טבת תרצ״ה | № 294

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ענדעק סטאניסלאוו רימאר געוועהלט אלס לאדזער פרעזידענט

אלס וויצע-פרעזידענטעז זענען געוועהלט געווארען די ענדעקעס אדוואקאט קאוואלסקי און זיגמונט פאדגורסקי

פון די 8 לאווניקעס זענען געוועהלט געווארן 5 ענדעקעס, 1 סאנאטאר און 2 יודען

נעכטיגע זיצונג פון לאדזער שטאט-ראט

מ׳וואַרט אויף סענסאַציעס

פאַר דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָט־ראַט האָט מען געוואַרט אויף סענסאַציעס, מ׳האט געשמועסט אין די קולואַרען, אז די ענדעקישע פראַקציע איז צווישען זיך נישט איניג און אַזוי אַרום וועלען זיי נישט קענען האָבען די נויטיגע צאָהל פון 37 שטימען אויף אויסצוּוועהלען זייערע קאַנדידאַטען אויפ׳ן אַמט פון פרעזידענט און וויצע־פרעזידענטען.

ס׳האָט זיך געדוכט, אז די השערה איז אַ ריכטיגע, נאָכדעם ווי די ענדעקעס האָבען ביי די וואַהלען פון אַ פאַרזיצער פון דער זיצונג בעקומען בלויז 37 שטימען, בעת זיי האָבען געדאַרפט בעקומען 40 (39 ענדעקעס און 1 דייטש). נאָכמעהר, אַז ס׳איז געווען קלאָר, אז אויך איינער נישט פון דער ענדעקישער פראַקציע האָט געשטימט פאַרן ענדעקישען פאַרזיצער, אזוי איז אויסגעקומען, אז פאַר די ענדעקעס האָבען געשטימט בלויז 36 זייערע מענשען, ווען דאָס וואָלט ווייטער אזוי געגאַנגען, וואָלט נישט געקענט געוועהלט ווערען קיין פרעזידענט און קיין וויצע־פרעזידענטען. לײַדער איז עס נישט אזוי געווען, ביי די וואַהלען פון פרעזידענט האָבען די ענדעקעס שוין בעקומען 38 שטימען, ביי די וויצע־פרעזידענטען 39 און 40 שטימען.

די 14 יודישע בירגערליכע ראַטמענער זענען געווען פעראייניגט. ס׳איז געווען בעשלאָסען אַרויס צושטעלען אַ געמיינזאַמע ליסטע און

אדורכפיהרען 2 יודישע לאווניקעס

ביים אָנהויב פון דער זיצונג האָט זיך אָבער אַרויסגעשטעלט, אז אַדוו. סטאַניסלאַוו דאָבראַניצקי איז נישט געקומען צו דער זיצונג און די שטימע האָט געקענט פעהלען פאַרן צווייטען יודישען לאַווניק. די ענדעקעס וואָלטען אין דעם פאַל בעקומען נאָך אַ לאַווניק. מ׳האָט אָנגעהויבען צו זוכען דעם ראַטמאַן דאָבראַניצקי און ערשט פאַר די וואַהלען פון לאַווניקעס איז ער געקומען צו דער זיצונג.

אַ חוץ די ענדעקעס האָט קיין שום פראַקציע נישט אַרויסגעשטעלט קיין קאַנדידאַטען אויף פרעזידענט און וויצע־פרעזידענט און אויך נישט אָנטייל גענומען אין די וואַהלען פון מאַגיסטראַט־פרעזידיום. די סאָציאַליסטישע פראַקציע (פ.פ.ס. בונד און דייטשע אַרבייטס־פאַרטיי) און ראַטמאַן האַרלענדערסקי (פ.צ.) האָבען בכלל נישט אָנטיילגענומען אין די וואַהלען צו דער שטאָטישער פערוואַלטונג.

הגם, ווי די נעכטיגע זיצונג איז געווען באַר אַ וואַהל - זיצונג און האָט נישט געקענט האָבען קיין אַנדערע פונקטען אויף דער טאָג־אָרדנונג, איז די זיצונג אַראָפּ רוהיג און ס׳זענען באַר ערלעדיגט געוואָרען די פאָרמאַליטעטען, וועלכע זענען געווען פערבונדען מיט דעם אַדורכפיהרען די וואַהלען.

די זיצונג

האָט געעפענט דער רעגירונגס־קאָמיסאַר איבוש. וואָיעוואָדזקי, וועלכער האָט ערקלערט, אז אין זאַל זענען פערהאַן 71 ראַטמענער. שפּעטער איז נאָך צוגעקומען ראַטמ. דאָבראַניצקי, אזוי אז דער שטאָט־ראַט איז געווען אין קאָמפּלעט.

מצד דער וואָיעוואָדזטווע איז אויף דער זיצונג אַנוועזענד געווען מאַגיסטער פּעטראַס. איבוש. וואָיעוואָדזקי לעגט פאָר צו וועהלען אַ פאַרזיצער פון דער וואַהל־זיצונג.

דער ענדעק גושעגאַדשאַק לעגט פאָר אַלס פאַרזיצער דעם ראַט. פאָדגורסקי. ד״ר קראַוּש לעגט פאָר דעם סאָנאַציאָנאַלישען ראַטמ. שניידער. דער לעצטער ציהט אָבער צוריק זיין קאַנדידאַטור און ס׳בלייבט די איינציגע ענדעקישע פון ראַטמ. פאָדגורסקי. די אָפּשטימונג איז אַ געהיימע און קומט פאָר דורך צעטלען. אָפּגעגעבען זענען געוואָרען 63 צעטלען, פון דעם האָט די קאַנדידאַטור פון ענדעק פאָדגורסקי בעקומען 37 שטימען, די איבעריגע זענען געווען נישט־גילטיגע, אָדער ווייסע צעטלען.

דער רעזולטאַט פון די דאָזיגע אָפּשטימונג האָט אַרויסגערופען אַ שטיקעל סענסאַציע, ווייל מ׳האָט געוואוסט, אז איין נישט־ענדעקישער ראַטמאַן האָט געשטימט פאַר פאָדגורסקין, אזוי אז ביי די וואַהלען פון פרעזידענט און וויצע־פרעזידענטען איז געווען אַ מעגליכקייט, אז זיי זאָלען נאָר בעקומען 36 שטימען, וואָס איז געווען ווייניג אויף אַ קוואַליפיצירטער מעהרהייט.

דער פארזיצער פאדגורסקי

פערנעהמט זיין אָרט און לאַדענט איין אַלס אַסעסאָרען די ראַטמענער ביידער (בעבע), און קאָפּטשינסקי (ענדעק).

דער פאַרזיצער האָט דאַן פאַרגעלייענט די עגט שפּרעכענדע פונקטען פון רעגולאַמין, לויט וועלכע ס׳קומען פאַר די וואַהלען פון פרעזידענט, וויצע־פרעזידענטען און לאַווניקעס. דאַן פאָדערט דער פאַרזיצער אויף איינצוטראָגען קאַנדידאַטען אויפ׳ן אַמט פון פרעזידענט

ס׳שטעהט אויף דער ענדעק גושעגאַדשאַק און לעגט פאַר די קאַנדידאַטור פון דעפּוטאַט סטאַניסלאַוו רימאַר אויס קראקא, 49 יאָהר אַלט. הגם, ווי קיין אַנדערע קאַנדידאַטען זענען נישט אַרייגעטראָגען געוואָרען, טרעט מען צו צו דער אָפּשטימונג, וועלכע קומט פאָר אויף דעם אופן, אז יעדער ראַטמאַן ווערט צוגערופען צום פרעזידיום, בעקומט אַ נ׳אָפּגעשטעמפּעלטען קאָנווערט, אין וועלכען דער ראַטמאַן לייגט אַריין זיין צעטעל און דער פאַרזיצער לייגט אַריין דעם צוגעמאַכטען קאָנווערט אין דער אורנע.

נאָכ׳ן איבערצעהלען די שטימען שטעלט זיך אַרויס, אז 18 ראַטמענער האָבען אין גאַנצען נישט געשטימט (ב.ב. און סאָציאַליסטען) 15 האָבען אָפּגעגעבען ווייסע צעטלען (יודישע בירגערליכע פראַקציעס) און 38 שטימען האָט בעקומען דער ענדעקישער קאַנדידאַט. אזוי אַרום איז

אלס פרעזידענט פון לאדז געוועהלט געווארען דעפ. סטאניסלאוו רימאר

דאַן טרעט מען צו וועהלען די צוויי וויצע־פרעזידענטען, יעדער וויצע־פרעזידענט ווערט באַזונדער געוועהלט בעזונדער. אַלס ערשטען וויצע־פרעזידענט מעלדען די ענדעקעס אָן דעם „בעקאַנטען״ אַדוו. קאָוואַלסקי קאַזימיערוש, 33 יאָהר אַלט.

מ׳טרעט צו צו דער אָפּשטימונג אויף דעם זעלבען אופן ווי דעם פרעזידענט. דער רעזולטאַט איז דער: אז 28 ראַטמענער האָבען אינגאַנצען נישט געוועהלט, 4 האָבען אָפּגעגעבען ווייסע צעטלען

(ווייטער זעה 20. זייט)

ווינער שטאט-פערוואלטונג איז פאר פולע גלייכבערעכטיגונג

ערקלערונג פון ווינער בירגערמייסטער

וויען, 20 (יט״א טעלעגראַפיש)

בעת דער בודזשעט־דעבאַטע אין דער ווינער שטאָט־פערוואַלטונג האָט דער יודישער פאָרשטעהער געפאָדערט גלייכבערעכטיגונג פון בודזשעט.

דער בירגער־מייסטער האָט געענטפערט, אז די יודישע פאָדערונגען וועלען בעטראַכט ווערען און צוגעגעבען, אז די ווינער שטאָט־פערוואַלטונג שטעהט אויפ׳ן שטאַנד־פונקט פון פולער גלייכבערעכטיגונג פון אַלע בירגער און איז פאַר אַ מינדערהייטען־שוץ.

10 מיליאן פונט האבען געבראכט קיין א״י די יודען פון דייטשלאנד

ירושלים, 20 (יט״א טעלעגראַפיש).

אויף אַ פּרעסע־קאָנפערענץ מיט דער עקזעקוטיווע, איז מיטגעטיילט געוואָרען, אז אין משך פון די לעצטע צוויי יאָהר זענען פון דייטשלאַנד אַריינגעקומען קיין ארץ־ישראל 15 טויזענד יודען, 24 פּראָצענט פון דער גאַנצער עליה.

ס׳זענען אויך אין משך פון די צוויי יאָהר אָנגעקומען 600 יודישע קינדער. אויפ׳ן קומענדיגען יאָהר איז בעשטימט געוואָרען 350 סערטיפיקאַטען פאַר יודישע קינדער פון דייטשלאַנד.

300 פאַמיליעס זענען איינגעאָרדענט אויף לאַנדווירטשאַפט. אין אַלגעמיין האָבען די דייטשע יודען אַריינגעבראַכט קיין ארץ־ישראל 10 מיליאָן פונט.

אנגענומען דעם בודזשעט פון בילדונגס-מיניסטעריום אין דער סיים-קאמיסיע

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאָניש)

אין דער בודזשעט־קאָמיסיע ביים סיים זענען היינט געפיהרט געוואָרען דעבאַטען איבער׳ן בודזשעט פון בילדונגס־מיניסטעריום.

עס האָבען גערעדט די דעפּוטאַטען לאַנגער, פאָרמאַרסקי, באַליצקא, יאַוואָרסקי און שידלסקי.

צום סוף האָט גערעדט דער בילדונגס־מיניסטער יענדזשעיעוויטש, וועלכער האָט געגעבען אויפקלערונגען און געענטפערט אויף פאָרוואורפען.

דער בודזשעט פון בילדונגס־מיניסטעריום איז אָנגענומען געוואָרען.

פערבאט פון טשעכאסלאוואקישער רעגירונג

ארויסצוגעבען אינפארמאציעס וועגן ארישער אפשטאמונג

פּראַג, 20 (יט״א טעלעגראַפיש)

די טשעכאָסלאָוואַקישע רעגירונג האָט פערבאָטען דעם ציווילשטאַנד אַמט אַרויסצוגעבען אינפאָרמאַציעס וועגען אַרישער אָדער נישט אַרישער אָפּשטאַמונג פון פּערזאָנען וואָס פיגורירען אין די ציווילשטאַנד־ביכער.

דער פערבאָט איז אַרויסגעגעבען געוואָרען צוליב דעם, וואָס לעצטענס קומען אָן פון דייטשע פירמעס און אַמטען פיל ביטעס אַרויסצוגעבען אינפאָרמאַציעס וועגען אַרישער אָפּשטאַמונג פון טשעכאָסלאָוואַקישע בירגער.

ТОРГСИН — TORGSIN — МАСКווע. קוזניעצקי-בריק 14 — МОСКВА Кузнецкий мост 14 Тел. ном. 29-90 — לזסס.ר. פארבאנד פאר האנדל מיט אויסלענדער — С.С.С.Р. ВСЕСОЮЗНОЕ ОБЪЕДИНЕНИЕ ПО ТОРГОВЛЕ С ИНОСТРАНЦАМИ =ТОРГСИН=

„Torgsin" בעזיצט אין אלע שטעדט פון ז.ס.ס.ר. א גערייכטע נעץ פון מאגאזינען, וואס זענען פארזארגט מיט די בעסטע סארטען פון אלערליי עקספארט און אימפארט-סחורות. פון די מאגאזינען „Torgsin" קען געניסן יעדער אינציגער אפנעמער פון אנ'אנווייזונג פון אויסלאנד.

געלד-אנווייזונגען אויף „Torgsin" פאר קרובים און פריינד, וועלכע וואוינען אין ז.ס.ס.ר. נעהמען אן: „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא", „פאווישעכני באנק קרעדיטאווי" ש.א. געז. „היאס" און איהרע אבטיילונגען, „פאווישעכני באנק זוויאזקאווי", „באנק זשעבראני", און די אבטיילונג פון דרעזדענער באנק אין דאנציג. פירמעס: „ביורא פאספלעק", נאוואגראדזקא 39, „געבר. פאקולסקי בראצקא 22 אין ווארשא.

ווערט-בריף נעהמען אן אלע פאסט-אמטן אין פוילן. די פרייזן אין „טארגסין" זענען קלענערע פון אויסלענדישע.

אינפארמאציעס ערטיילט די האנדעלס-פארטרעטונג פון ז.ס.ס.ר. אין פוילן, ווארשא קאשיקאווא 4, טעל. 9-58-33 ווי אויך די כעז. „Hias", ווארשא, פל. גזשיבאווסקי 10 טעל. 2-75-63.

21/XII—34. 4.

אכטונג, דאמען!!

אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראנט. 1. שטאק בעקומט מען צו יעדער צייט פערשידענע

באלאווע און חופה-קליידער

לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלן אויסגעארבעט. קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych M. Józefowiczowa Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5

לאדז—פאלעסטינא

דער שנעלסטער טראנספארט פון סחורות און שטוב-חפצים פאר עמיגראנטען אין אלע ערטער פון פאלעסטינא ווערט אויסגעפיהרט דורך דער פירמע

Dom Eks. Przedborski, Kolner i S-ka

ביליג — Łódź, Sienkiewicza 6. — שנעל

וויכטיג פאר די, וואס גרייטען זיך עולה צו זיין נאך ארץ-ישראל!

עס ווערען ביי אונז געעפענט

טעכנישע קורסען

(טעאריע און פראקטיק)

פארלויפיג ווערען געעפענט קורסען פאר עלעקטרא-טעכניקער אונטער דער לייטונג פון דיפלאמירטען אינזש. זאקהיים.

רעפלעקטאנטען דארפען זיך מעלדען טעגליך אין סעקרעטאריאט פון פא"י, פילסודסקיעגא 66 פון 10—8 אוונד.

ארג. „פועלי אגודת ישראל" לאדז.

8-ונג, שטריקער-מייסטער!

דינסטאג, דעם 25 דעצעמבער ד. י. 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין פאראיינס-לאקאל פילסודסקיעגא 69

א גרויסע פאך-פערזאמלונג

אויף וועלכער ס'וועלען בעהאנדעלט ווערען אלע דרינגענדע פראגען, וואס פאראינטערעסירען יעדען שטריקער.

אלע שטריקער, מיטגלידער און נישט מיטגלידער מוזען קומען. קיינער טאר נישט פעהלען.

די פערוואלטונג.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט די ג' געסט, אז נאך א גרינדליכען רעמאנט איז געעפענט געווארן אויפ'ן ווינטער-סעזאן דער גוט-בעקאנטער

פענסיאנאט שער פון גלאוונע נאווי-אטוואצק

און עמפפעהלט ווארימע צימערן מיט אלע בעקוועהמליכקייטען, אויך ראדיא, ספארט-פלאץ, גארטען און אנד. ספארט-פארוויילונגען. כשר'ע געשמאקע קוך. סאלידע בעדינונג! טעלעפאן אין פענסיאנאט. צוגענגליכע פרייזען.

אדרעס: אינפארמאציעס אויפ'ן ארט. אדרעס:

Pensjonat SZER, Głowno, Nowy-Otwock. Skrz. poczt. 6, tel. 26.

די 1-טע און ביליגסטע קוועלע פון רעשטען

אויף פאלטענס און אנציגער

פון די בעסטע ביליצער און מאמאשא-ווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי

R. Szczęśliwy

לאדז, 5 באוואמיעסקא 5

טעל. 156-09

געדענקט. פראנט 2 שטאק.

געדענקט. פראנט 2 שטאק. — געדענקט. פראנט 2 שטאק.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!

אריגינעלע ריטורייבעץ

ווי אויך

אונגאר-ווייבעץ

אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון

ע. שיקיער

אינה.: ישראל שיקיער

לאדז, פולנאצנא 1

טעל. 107-84

אלגעמיינער יידישער ארבייטער בונד „בונד" אין פוילן לאדזשער ארגאניזאציע:

שבת, דעם 22-טן דעצעמבער 10 פרי קומט פאר אין זאל „פילהארמאניע" נארוטאוויטש 20

א מיטינג

א. ד. ט.

„די לעצטע געשעענישן אין ציוניזם"

ארויסטרעטען וועלן די ח'ח:

י. פאט (ווארשא), ב. וויראווסקי און א. זעלמאנאוויטש.

בילעטן צום פרייז פון 30 גר. און 50 גר. צו בעקומען און ערב. ווינקל באלגרניא 20, „קולטור-ליגע" זאכאדניע 68 און ביי דער קאסע

אויפפאדערונג

צום „צייטוויליגע" חזן פון דער סינאגאגע ה' בעריל לוואוויץ

אין שייכות מיט אייער אונטאקטישער ארויסטרעטונג בעגען מיר בעת אייער „וויזיט" אין דער וואהלינער שוהל דינסטאג, 18/XII האב איך אייך גערופען לדין און זענט נישט געקומען.

איך ווארען אייך, אויב איהר וועט נישט קומען צו הרב סענאל, זונטאג, ד. 23 ד. מ. וועל איך געצווינגען זיין דעם ענין איבערצוגעבען אין געריכט.

חזן פון דער וואהלינער שוהל

יצחק סאלאווייציק

אטוואצק

7.50 זל. טעגליך

קלימאטישע וואלד-סטאציע

Sanatorjum D-ra med. W. PRZYGODY

לונגען-אפטיילונג: ס'ווערען געהיילט לונגען-קראנקע לויט די נייעסטע מעטאדען.

כירורגישע אפטיילונג: ווערען געמאכט: אדמע, איבערברעכונג פון פערוואקסונגען, דורכשניידען פונ'ם נערוו א. ז. וו.

ספעציעלער פאוויליאן: ריטשאלט-פרייזען צוגעפאסט צו דער איצטיגער קריזיס-צייט נעמען ארום: פולע אויסהאלטונג, מעדיצין, אויפזיכט, רענטגען, אנאליזען א. א. כשר'ע קיך! געשמאקע כשר'ע קיך. כשר'ע קיך!

פאר רעקאנוואלעסצענטען זארגפעליגע אויפזיכט.

אכטונג אכטונג שטריקער-מייסטער!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אינדוסטריע-געזעץ זענען מחוייב זיך צו פערעגיסטרירען אלע שטריקער-מייסטער.

די פעראינטערעסירטע בעזיצער פון שטריקעריי, פאבריקען, ווערקשטעלען א. א. וו. דארפען תיכף זיך ווענדען אין פסראיין פון שטריקער-מייסטער ביים צענטראלען יודישען האנדווערקער-פערבאנד, לאדז, פילסודסקיעגא 69 יעדען טאג פון 8—10 אווענד (אויסער פרייטאג און שבת).

ערשטע קלאסיגער הערן-שניידער-אטעליער

א.ח. קוטשינסקי

13 נארוטאוויטשא 13, טעל. 247-90

אין הויף, הינטער אפיצינע, ערשטער שטאק

דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע ג' קונדשאפט, אז צום נייעם הערבסט- און ווינטער-סעזאן בעזיץ איך די שענסטע אויסלענדישע מאדעלן לויט וועלכע איך פיהר אויס אלערליי בעשטעלונגען ווי אנצוגער, פאלטענס, סמאקינגער ווי אויך פעלצען צו קאנקורענץ-פרייזן. פינקטליכע אויספיהרונג. רעעלע בעהאנדלונג. מיט אכטונג

A. Ch. Kuczyński
Mistrz Krawiecki Męski
Łódź, NARUTOWICZA 13, tel. 247-90
poprzeczna oficyna, 1-sze piętro.

בנק יהודי בע"מ

תל-אביב — ירושלים

רעפרעזענטירט די פירמא „מפעלי פתוח הדרום" תל-אביב „משה קאראסא, יהודה מאזעס, מארקו כהן" און מעלדעט דערמיט, דאס זי איז צוגעטרעטען צו דער פארצעלאציע און פערקויף פון בוי-פלעצער אין דרום פון תל-אביב, אין די שכונות „לב תל-אביב המורחבת, דרומיה און תל-משה" ווי אויך אויפ'ן כביש פון „פתח תקוה".

די קושאנען זענען שוין גרייט. כבישים און וואסער צוגעפיהרט צו די פלעצער.

גענויע אינפארמאציעס ערטיילט דער ספעציעל צו דעם צוועק דעלעגירטער בעפולמעכטיגטער פון תל-אביב, אין דער וואוינונג פון מ. עדעליסט, פאלודניאווא 6, פראנט, 2. שט., וו. 6, טעל. 110 49 יעדען טאג פון 9—6 אווענד.

צום קומענדיגען סעזאן די לעצטע שיך מאדעלען

עמפפעהלט

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11.

בעמ.: א ספעציעלע אבטיילונג פון מענער-שיך.

מעטאל-בעטען מאטראצען אלער ארט קינדער-וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל

וויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א.ד.גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896

פאבריקס-לאגער:

לאדז, נארוטאוויטשא 11

טעל. 137-70

געדענקט דעם אדרעס!

ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירעריי

פוס תנחומים לחבר של חלוץ המדינתי מר ירחמיאל זשליחובר ומשפחתו לפטורת אביו היקר באדם ר'

מיילך ז"ל

השם הטוב ינחמהו בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

אגוד ציונים מדינתים בלודז.

מיר דריקן אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער שווערגעטראפענער פאמיליע מינסקי צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען

זוהן נ"ע

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

פאמיליע טשעשניעווסקי.

דעם חשוב'ן דירעקטאר פון פילהארמאניע

משה ווערדיגער

צוליב'ן טויט פון זיין

זונעלע נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל

אדמיניסטראציע „נייער פאלקסבלאט"

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזער חשוב'ן וויצע-פרעזעס

משה ווערדיגער

צוליב'ן טויט פון זיין געליבט קינד

יהושיע פייוויש נ"ע

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג פון „בית יתומים" זגערזשער 40

פערשטארקטער געיעג אויף „אונלעגאלע" עולים

ירושלים, 20 (ספ. טעל.)
עהערנעכטען איז ביי דער גרעניץ צווישען סיריען און ארץ-ישראל פערהאלטען געווארן א גרופע פון 30 פערזאן, וועלכע זענען אנגעקומען מיט א שיף פון ביירוט און האבען געוואלט אריבערגעהן די גרעניץ אלס „אונלעגאלע טוריסטען".
זיי אלע זענען ארעסטירט און אפגעפיהרט געווארן אין תפיסה.
אין משך פון לעצטען חודש זענען מיט דער הילף פון אראבער ארעסטירט געווארן 90 „אונלעגאלע" עולים. זיי אלע וועלען ארויסגעשיקט ווערען פון לאנד.

50 סערטיפיקאטן פאר אראבער

ירושלים, 20 (ספ. טעל.)
די רעגירונג האט בעשטימט נייע 50 סערטיפיקאטען פאר אראבער, אלס טרעגער אין חיפה'ער האפען. דאס האט ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג צווישען די יודישע ווי אויך אלטע אראבישע האפען-ארבייטער.

נעכטיגע סענאט-זיצונג

ווארשא, 20 (טעלעפאניש)
אויף דער נעכטיגער סענאט-זיצונג איז צווישען אנדערע אויך געפיהרט געווארן א דעבאטע איבערן קאנסטיטוציע-פראיעקט, עס איז אנגענומען געווארן דער פארשלאג פון סענאטאר ראסטווארעווסקי, וועגן די ענדערונגען אין דער קאנסטיטוציע.
צום סוף זענען אנגענומען געווארן דער פראיעקט וועגן צוגאב-קרעדיטען און דעם צוקער-שטייער.

ווארשא, 20 (טעלעפאניש)
באלד נאך דער סענאט-זיצונג איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קאנסטיטוציע-קאמיסיע ביים סענאט און עס איז דעבאטירט געווארן איבערן קאנסטיטוציע-פראיעקט.

זינאוויעוו, קאמיעניעוו און סירצאוו

ווערען געמאכט פעראנטווארטליך פאר'ן קיראוו-מארד

בערלין, 20 (ספ. טעל.)
דייטשע אינפארמאציע-ביורא איז מודיע פון מאסקווע: דער גענעראל-סעקרעטאר פון קאמוניסטישן אינטערנאציאנאל מאנולסקי, האט ערקלערט, אז זינאוויעוו, קאמיעניעוו און סירצאוו טראגען די פעראנטווארטליכקייט פאר'ן קיראוו-מארד. די פארטיי האט מאנולסקי ערקלערט, וועט איצט זעהר שטרענג זיין או זיי.

BRANKA BONA
פולער ערפאלג
פון אונזער נייע שאקאלאדע און קאקאא!!!

שוין אנגעהויבען די ארבייט אין חולה

ירושלים, 20 (ספ. טעל.)
די ארבייט ביים אויסטריקענען די זומפען אין חולה-געביט, וואו ס'הויבט זיך אן א נייע יודישע קאלאניזאציע, הויבט זיך אן אין יאנואר. מ'רעכענט, אז דארט וועלען האבען בעשעפטיגונג ביז 1500 ארבייטער.

Z intencji zaręczyn kochanago brata i szwagra
Natana Chmielewskiego
z p. Henią Borensztajnówną
(Warszawa)
życzę dużo szczęścia
Mania i Zygmunt
CHMIELEWSCY
Warszawa, w grudniu 1934.

Z intencji zaręczyn drogiego kolegi mego Natana Chmielewskiego
z p. Henią Borensztajnówna
(Warszawa)
życzę dużo szczęścia i różowej przyszłości Zygmunt WALDMAN
w grudniu 1934.

אונזערע פריינד
יאקוב ווייסבראד און פרוי
צום געבורט פון זייער ליב
טעכטער'ל
ווינשען מיר זיי א גרינגע דערציהונג.
יחיאל פאמעראנץ און פרוי.
לוזער פערלמוטער און פרוי.
און ישראל שמולעוויטש.

צו דער התונה פון אונזער ליבע פריינדין
פרל. געניא בראנדט
מיט ה' בערנארד זילבערינג
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
פאלא ראבינאוויטש
מאניעק זאנאבענד
פעלא ראבינאוויטש
בערעק עדעלסבערג

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטער און שוועגערין
פרל. געביא וויטעלזאהן
מיט ה' פישעל שולץ
ווינשען מיר א מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט און אונזערע עלטערן ווינשען מיר, אז זיי זאלען פון די קינדער פיל נחת דערלעבען.
פראניא און יוסף בערקאן.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד און פריינדין
פרל. געביא וויטעלזאהן
מיט ה' פישעל שולץ
ווינשען מיר א הארצינען מזל-טוב און צופרידענהייט.
ברידער בערקאן.

סל מלא ברכות ובתוכו ברכת מזל טוב אני מביעים ומושיטים לחברנו מר
גרשון יאסקאוויטש
לנשואיו את העלמה מרת
שרה קעמפינסקא
יהי רצון שיזהיר מזלכם כשמש בצהרים.
חברה „תפארת צעירים"
בלודז, פילסודסקיעגא 51

א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער חשובן פרעזעס
ה' וו. אוליגאוווער און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבער שוועסטער
חוה מיט ה' חיים אליעזר ראכמאן
איהר זאלט זעהן ביי זיי פיל נחת.
די פערוואלטונג פון
קאלאניאל-הענדלער-פעראיין
שרודמיעסקא 20

מזל-טוב
צו דער פערלאבונג פון מיין פריינדין און פריינד
ה' פישעל שולץ
מיט פרל. געביא וויטעלזאהן
מיינע הארציגסטע גליקוואונשען.
שלמה משה בערלינער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער
ליטמאן שאר
מיט פרל. לאלא גריצמאכער
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
עלטערן און ברידער
מרדכי, לייזער און שלום שאר.

צו דער פערלאבונג פון
פרל. לאלא גריצמאכער
מיט ה' ליטמאן שאר
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
פאמיליע סענדראווסקי.

אונזער חשובן פריינד ה'
וו. אוליגאוווער און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבער שוועסטער חוה מיט ה'
חיים אליעזר ראכמאן
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל טוב און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.
חיים גאטליב און פרוי

STOSUJCIE
PIECYKI GAZOWE
DO OGRZEWANIA POMIESZCZEŃ:
gabinetów, pokoi kąpielowych etc.
Cena gazu do ogrzewania pomieszczeń została obniżona
i WYNOSI OBECNIE TYLKO:
15 gr. za 1 m.³ gazu.
Piecyki gazowe w cenie od ZŁ. 34.—
do nabycia
w Sklepie Gazowni ul. Piotrkowska 40
UWAGA: Sprzedaż za gotówkę i na dogodnych warunkach w ratach miesięcznych

שפּארט געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באראוויץ"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 528-10
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהר

סוחרים און פאבריקאנטען!
איך נעהם איבער איינצופיהרען בוכפיהרונג לויט די לעצטע פארלאנגען פון דער מאכט, רעיעל, געוויסענהאפט און צו מעסיגע פרייזען. בעסטע רעפערענצען. ווענדען זיך שריפטליך אין אדמ. אונטער „A. K."

„PERKOS" Cegelniana 8
קאנסטוי בעקומען נאר אין דער פערפומעריע
וועט יעדער קויפער בעקומען א מתנה
מתנות בחנם
די שענסטע בעסטע ביליגסטע

די ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען צו בעקומען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39. — פריוואט-וואוינונג.
קאנקורענץ פרייזען! קאנקורענץ פרייזען!

Odlewnia żelaza
„FERRUM"
Łódź, Kilińskiego 121, tel. 218-20.
זעמטליכע אבגוסען פון גרויסע אייזען מעכאנישער ווערקשטעל
די פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט

דאנקזאגונג
דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם אינה. פון זאל פאמארסקא 43
ה' שפיידער
פאר זיין גוטע בעהאנדלונג ווי אויך דעם ארקעסטער געלבארט, די אנגרייטערין פרוי שבע'לע טארעדייקא, ליטאמירסקא 34 זאווי דאנקען מיר דעם קעלנער שלום ראזענזאפט.
מיט אכטונג
נחמן סטריקאווסקי

בעקאנטמאכונג
כ'מאך בעקאנט די געליטענע פון פאמער מיט'ן זוהן האכבערג פון לאדז, 11. ליסטאפאד 75 און פון טושין זאלען זיך מעלדען אין זייערע אייגענע אינטערעסען, ביי נאמבערג, זגיערזשער 11, אין דער צוקערניע.
5465

לעכער
ווערען אויסגענייט
ביי ג. נארדמאן
שרודמיעסקא 8

Dr. med. M. FELDMAN
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
KILIŃSKIEGO 113 (Nawrot 41)
telefon 155-77.

הינטער די קוליסען פון באנקראטירטער לאדזער האנדעלס-באנק

סענסאצ. ערקלערונג פון בעשולדיגטן בעאמטן קאציק אין ווארש. אפעלאציע-געריכט

ווארשא, 20 (טעלעפאניש)

די סענסאציאנעלע אפערע אין דער לאדזער האנדעלס-באנק ווערט איצט בעטראכט דורכ'ן אפעלאציע-געריכט אין ווארשא.

ווי בעקאנט איז דער בעאמטער פון דער לאדזער האנדלס-באנק סערגיוש קאציק בעשטראפט געווארען אין ערשטען געריכטס-אינסטאנץ פאר צונעהמען א גרויסע סומע געלד פון דער באנק.

קאציק דערצעהלט, אז ער איז געווען א פערטרויאונגס-מענש אין דער באנק און איז דורך דער אנפיהרונג פון דער באנק צוגערעדט געווא-רען צו נעהמען אויף זיך נישט בעגאנגענע חטאים, כדי אויף אזא אופן צו ראטעווען די סיטואציע פון דער אינסטיטוציע, איבער דער צייט, ווען עס פיהרען זיך אונטערהאנדלונגען מיט די קרעדיטארען.

דער עדות הענשעל דערצעהלט: — איך בין געווען ביי קאציק'ן אין שליחות פון דירעק-טאר ראבערט בידערמאן, כדי צו בעווענען קא-ציקען אונטערצושרייבען א פולמאכט פאר'ן אד-וואקאט. פאר בעקומען די פולמאכט בין איך געווארען האנארירט, הגם איך בין שוין נישט געווען אנגעשטעלט אין דער באנק. איך האב אויך געהערט ווענען א קאנפערענץ פון קאציק'ן מיט'ן דירעקטאר בידערמאן.

דער עדות ראבערט בידערמאן דער זוה פון באנק פרעזעס און איצטיגער הויפט-דירעקטאר, האט אנערקענט, אז קאציק האט נישט געצאהלט פאר זיין פערטיידיגונג.

קאציק בעווייזט, אז ער האט אויסגעפיהרט אין דער באנק א ספעציעלע פונקציע, וואס איז בעשטאנען אין ערלעדיגען א פערטרוילעכע מיסיע, אלע דיסקרעטע אויסגאבען זענען געגאנגען דורך קאציקען און אזעלכע אויסגאבען זענען געווען זעהר א סך.

דער אינספעקטאר פון דער באנק אנטאני פאלושני האט פעסטגעשטעלט, אז איינער פון די דירעקטארען ה' שולבארסקי האט איבערגעגעבען וועגען אויסגאבען, וועלכע זענען פערבינדען מיט'ן רעווידירען די האנדעלס-ביכער, דערביי האט די פערוואלטונג צו דעם צוועק בעשטימט א סטאוקע פון 5,000 זל. דאס האט ערלעדיגט קאציק. אויף זיין יעדען פארשלאג איז אויסגעגעבען געווארען גרויסע סומען, וועגען וואס ער האט געדארפט אפגעבען חשבון נאר פאר די דירעקטארען.

דער עדות יוזעף קאליגאווסקי גיט איבער, אז געבוכטע אויסגאבען איז אין דער באנק נישט געבוכט געווארען. די אויסגאבען זענען אדורכגע-גאנגען דורך קאציק'ען. ער האט למשל אמאל בע-קומען 9,000 דאלאר דורך דעם עדות אויף א געוויסע אויסגאבע, אנ'אנדערש מאל 3,000 דאלאר 4,000 און 30,000 דאלאר. דער קאסיר האט אויסגעצאהלט דאס געלד אויף אסיגנאטען מיט דער בעשטעטיגונג פון הויפט-דירעקטאר, קיינער פון פערסאנאל האט נישט געוואוסט אויף וואסערען ציל דאס געלד געהט, נאר דער דירעקטאר גארדאווסקי און קאציק האבען אנגעוויזען, אז די דאזיגע סומען זענען דיסקרעטע.

קאציק'ס ראלע איז בעשטאנען אין פער-טושען די פיקטיווע קאנטעס, וועלכע זענען געווען בעקאנט נאר דער פערוואלטונג.

קאציק בעווייזט איצט פאר'ן געריכט, אז אפילו איצט, ווען ער זיצט אויף דער בעשולדי-גונגס=באנק איז ער נאך א ווערקצייג אין די הענד פון דער דירעקציע, וועלכע האט איהם געהייסען זיך מודה-זיין אין נישט בעגאנגענע דעפראודאציעס, צוזאגענדיג איהם א געהעריגע בעלוינונג. ער האט בלינד געגלויבט זיינע דירעקטארען, אז פאר דער טובה פון דער אינסטיטוציע האט ער זיך מקריב=געווען, רעכענדיג, אז די באנק וועט פיה-רען דעם פראצעס אויף אזא אופן, אז עס וועט נישט זיין קיין גרויסע שטראף. איצט האט ער פערלוירען דעם צוטרוי צו דער לאיאליטעט פון זיינע דירעקטארען און ער ענטדעקט פאר'ן גע-ריכט דעם אמת, דאס הייסט, ער דעקט אויף די קארטען.

קאציקס פערטיידיגער אדוו. אויעזדאווסקי האט אויף זיך גענומען א שווערע ראלע צו דעמאס-קירען די מאכינאציעס פון די פערזאנען, אויף וועלכע קאציק האט אנגעוויזען.

ארום סאוויעטיש-פראנצויזישען אפמאך

בערלין, 20 (ספ. טעל.)

טראץ די אפיציעלע הכחשות, אז ס'עקזי-סטירט נישט קיין מיליטערישער בונד צווישען פראנקרייך מיט סאוויעט-רוסלאנד, ברענגט די גאנצע דייטשע פרעסע דעם טעקסט פון דעם אפ-מאך. לויט די צייטונגען איז דער אפמאך נאך געשלאסען געווארען דעם 23-טען נאוועמבער אויף א משך פון 5 יאהר. אין דעם דאזיגען אפמאך ווערט פאראויסגעזעהן אנ'ענגערע צוזאמענארבייט צווישען די גענעראל שטאבען פון פראנקרייך און סאוויעטען רוסלאנד.

אין פאל פון א מלחמה צווישען סאוויעט-רוסלאנד מיט יאפאן גיט פראנקרייך רוסלאנד א הלוואה פון 4 מיליארד פראנק; אין פאל פון א פראנצויזיש-דייטשע מלחמה, נעמט רוסלאנד איבער אויף זיך די בעשפייזונג פון דער פראנצויזישער ארמעע.

מאסקווע, 20 (ספ. טעל.)

וועגען דער פראנצויזיש סאוויעטישער דער נעהנטערונג שרייבט „איזוועסטיא", אז די געגנער שאפט פון מאנכע מלוכות האט נישט דערפיהרט צו דער רעזיגנאציע פון קאמף פאר דער רעאליזא ציע פון מזרח פאקט.

„פראוודא" שטרייכט אונטער די בעדייטונג פון אפמאך צווישען לאוואל—ליטוויגאוו פאר דער קאנסאלידאציע פון דער פראנצויזיש סאוויעטישער דערנעהנטערונג.

אנגעשטרענגטע לאגע
אין היטלעריסטישען דייטשלאנד

פאריז, 20 (ספ. טעל.)

פון בערלין מעלדעט מען, אז די רייבונגען צווישען די דייטשע גענעראלען פון איין זייט און היטלער פון דער צווייטער זייט זענען זעהר שארפע. די רייכסוועהר (דייטשע ארמעע) סטראשעט אז זי וועט אראפווארפען היטלער'ן, אויב ער וועט נישט פונאנדערטרייבען אלע זיינע שטורם-שטא-פעטען. אין ברעסלוי זענען ארעסטירט געווארען עטליכע צעהנדליג אנגעזעהענע היטלעראווצעס. די „נייע ציריכער צייטונג" מעלדעט, אז די רייכס-וועהר האט ענטוואפענט א גאנצע רייהע שטורמיסטען אפטיילונגען. די דייטשע גרעניץ איז טיילווייז געשלאסען, און די פערזאנען, וואס פערלאזען דייטשלאנד, ווערען שטרענג אונטערזוכט.

וויען, 20 (ספ. טעל.)

די בערלינער קארעספאנדענטען פון די ענג לישע צייטונגען טיילען מיט, אז די לאגע אין דייטשלאנד ווערט ערנסטער פון טאג צו טאג. די איצטיגע שטימונג אין דייטשלאנד דערמאהנט שטארק אין די טעג פון ערב דער היטלער-רעוואלוציע.

ס'איז שוין פאר קיינעם קיין ספק נישט, אז גאר אין דער נאהנטסטער צוקונפט דארף מען אין דייטשלאנד ערווארטען זעהר ערנסטע געשעהענישען. היטלער'ס מקורבים ווערען פון טאג צו טאג אלס מעהר אונפאפולער. אין די ראהמען פון רעגירונגס לאגער קומען פאר העפטיגע קאמפען.

ד"ר פאוועל בארטאוו איז פער-וואונדעט געווארען
בעת אנ'אויטא-קאטאסטראפע

ריגע, 20 (ספ. טעל.)

דער בעריהמטער יודישער ארטיסט ד"ר פאוועל בארטאוו, וועלכער גאסטראלירט לעצטענס אין קאוונער יודישען טעאטער, איז עהרגעכטען ארויסגעפאהרען אויף א גאסטשפיל אין א שכנות-דיג שטעטעל, לעם קאוונע.

דער אויטאבוס, מיט וועלכען ער איז גע-פאהרען איז ארויף אויף א בוים, און זיך איבער-געקעהרט.

פון דער קאטאסטראפע איז בארטאוו ארויס מיט א פערוואונדעטע אויג, פוס און מויל.

מ'האט איהם אפגעפיהרט אין א שפיטאל אין קליפעדא.

דאקטוירים זאגען, אז אויב ס'האט זיך איהם אינערליך נישט געמאכט קיין בלוט=אויסגוס, וועט ער שנעל קומען צו זיך.

Dr. med.
B. Robinson
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
Piotrkowska 10, tel. 131-86
נעמט אן פון 2—4 נאכמ. און פון 6—9 אוו.

Dr. med.
P. KOTOK
אינערליכע קראנקהייטען
ZEROMSKIEGO 44, telef. 114-25
נעהמט אן פון 5 ביז 7 נאכמיטאג.
נעהמט אן אין דער לעטשניצע בושעזשנער 11
טעגליך פון 4—5 נאכמ.

פרעכטיגע דראמע פון אונגעוועהנ-ליכען אינהאלט.
„שפיאן № 13"
היינט פרעזענטירען מיר! סול מיט שפאנונג און עמאציעס. רעזשי פון בעקאנטען Ryszard Bolesławski
אין די הויפטראלען: Marion Davies, Gary Cooper
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און אקטואליטעטען. אנהויב אין גצוו. טעג 4.30 נאכמ., לעצטער סעאנס 10.15. שבת און זונטאג 12.30, לעצטער 10.15
אונזער גרויסער יום-טוב=פראגראם! קלעאפאטרא.

קלאנג=קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געש לעכטס קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 1.30—2.30 מיטאג און פון 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 בטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן, פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל

פיזיקאליש = טעראפישער גאבינעט
ביי „לינת הצדק"
איז טעטיג טעגליך פון 11—1 פארמיטאג און פון 4—6 נאכמ. און געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון א דאקטער-ספעצ.
ערמעסיגטע פרייזען. דיאטערמיע 2 זל. עלעק-טרישע בעדער 1.50 זל. סאלוקס 1.50, קווארץ-לאמפען 75 גר. פאר אונבעמיטעלטע הנחה-פרייזן
די נאכט-פאגאטאוויע ביי „לינת הצדק" פיהרט איבער קראנקע אין שטאט און אויסער דער שטאט.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221 72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אווענד.

צו דער עפענטליכקייט!
איך וואר'ן עפענטליך דעם שטרימף-פאבריקאנט א. גערטלער, פאלוד-ניאווא 80. געשעפט: קילינסקיעגא 13, אז ער זאל מיר ערלעדיגען דעם חוב פון עטליכע טויזענד זל. ווייל דאס געלד איז בענומען געווארען פון א יתום א יונגעל וואס האט נישט קיין עלטערן. אריינקומענ-דיג מאהנען דעם חוב האט ער זיך גע-ווארפען שלאגען און נאך געדרונגען א מעסער א וואוילען יונג ער זאל מיך שלא-גען. אלזא, אויב אין משך פון 3 טעג וועט ער נישט ערלעדיגען דעם ענין, בין איך נישט פעראנטווארטליך פאר די קאנ-סעקווענצען, וואס דאס קען ברענגען.
ז: גערטלער, פאלודניאווא 28.

צו קויפען געזוכט
צירקא 50 מעטער פאלצעס רע-גאלען) צו סחורה אין גוטען צושטאנד 3—3½ מעטער הויך און פון 0.90 — 1 מעטער ברייט. אפערטען אונט. „Regale" אין אדמ. פון דער צייטונג.

ענטשולדיגונג.
איך בעט ענטשולדיגונג ביי ה' ישראל גרינער (אנדזשעיא 4) פאר דעם נישט בע-גרינדעטען חשד, וועלכען איך האב געהאט אויף איהם.
אייזיק גאנזווא, לאדז, פיעטריקאווער 41. 5466

אוירען, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr. **Z. Rakowski**
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולא-טארישעס פון 11-1 און פון 5-8 אוונט.

פאר **גאלד**, ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזען
אילידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

קאמוניקאט.
עלעקטרישע זשארובקעס
צו ביליגע פרייזען צו 50 גר. שטיק צו בעקומען וושכאדניא 20, אין פראנט-געוועלב.

Dr. **J. Lubicz**
כירורג און ארטאפעד
פאלודניאווא 9, 9
טעל. 183-17
צוריקגעקעהרט

Dr **Wajnberg**
ספעצ. פון לונגען- און הארץ-קראנקה. וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

סעקוועסטער אויף דער ווארשאווער עלעקטראָווניע

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאָניש)

דאָס האַנדעלס-געריכט האָט היינט אַרויס=געטראָגן דעם אורטייל לויט וועלכן עס ווערט בעשטימט אַ סעקוועסטר אין דער וואַרשאַווער עלעקטראָווניע.

אין די מאָטיווען ווערן אויסגערעכנט אַ רייה פאַקטן, וועלכע בעווייזן, אַז די קאָנצעסיאָנערן האָבן נישט אויסגעפיהרט דעם אָפּמאַך מיט'ן וואַרשאַווער מאַגיסטראַט. אויך דער טאַריף פאַרן עלעקטרישען שטראָם איז צו הויך, אַלע הכנסות פון דער עלעקטראָווניע האָט די פערוואַל-טונג איבערגעשיקט צו דער צענטראַלע אין פאַריז און דעם קאַפּיטאַל, וועלכער איז געווען אינוועסטירט אין פוילען האָבן די קאָנצעסיאָנערן שוין לאַנג מיט אַ איבערפלוס אַרויסגעצויגען.

אַלס סעקוועסטראַטאָר איז בעשטימט געוואָרן דער געוו. קאָמוניקאַציע=מיניסטער אינדש. קיהן.

ווידער העכער 100 יודען פער=לירען די דייטשע בירגערשאַפט

בערלין. (יט"א) דער „רייכס=אַנצייגער" פערעפענטליכט אַ נייע ליסטע פון העכער הונדערט יודען, דאָסמאָל פון בעצירק דיסעלדאָרף, וועלכע עס איז צוגענומען געוואָרן די דייטשע בירגערשאַפט אויפ'ן יסוד פון בעקאַנטע דענאַטוראַליזאַציע-געזעץ.

אראַביש באַנקוועזן אין א"י

ירושלים, (יט"א) אראַבישע צייטונגען דערצעהלען, אַז די „אַראַבישע האַנדעלס-באַנק", וואָס איז נישט לאַנג געגרינדעט געוואָרן דורך אַכמעד הילמי-פּאַשאַ, דיספּאָנירט מיט אַ קאַפּיטאַל 30 טויזענד פונט אין 15 טויזענד אַקציעס. אַ פינפטעל פון דער אַקציעס-צאָהל סובסקריבירט די באַנק-דירעקציע אַליין. דאָס איז די דריטע אַראַבישע באַנק אין ארץ-ישראל. די צוויי אַנדערע זענען: „אַראַבישע לאַנדווירטשאַפטליכע באַנק" און „אַראַבישע באַנק".

דירעקטע שיפס=קאָמוניקאַציע

צווישען די פאָרטען פון ווייטען מזרח און ארץ-ישראל

ירושלים (יט"א) די טעג האָט אין יפו'ער פאָרט צום ערשטען מאָל געאַנקערט די יאַפּאַנישע שיף „פירא" פון דער „מזרח-אזיאַטישער שיפס-געזעלשאַפט", וואָס האָט איהר זיך-אָרט אין קאָפּענהאַגען. די יאַפּאַנישע שיף וועט איינהאַלטען אַ דירעקטע ים=פערבינדונג צווישען די לענדער פון ווייטען מזרח ודורך די פאָרטען שאַנכאַי, סינגאַפּאָר, האָנג-קאָנג א. אנד.) און ארץ=ישראל. די מזרח-אזיאַטישע שיפס-געזעלשאַפט איז אין א"י רעפּרעזענטירט דורך דער דיזענגאָף-געזעלשאַפט. דערוויילע וועט „פירא" בעזוכען די א"י-האַפענס איינמאָל אַ חודש, מען גלויבט אָבער, אַז מיט דער ענטוויקלונג פון דער ליניע וועט זי בעדינט ווערען דורך ווייטערע שיפען.

„אַלע האַפנונגען פון די נאַצים אויף אַ גליקלי-כערע גאָלדענע צייט זענען אויסגערינען",

שרייבט אָפיציעלער אָרגאַן פון דער עסטרייכישער רעגירונג

וויען (יט"א) די אָפיציעלע „וויענער צייטונג" פערעפענטליכט אַן אַרטיקעל איבער דער לאַגע אין דייטשלאַנד, אין וועלכען עס ווערט צוו. אַנד. געזאָגט, אַז דאָס „בישט-געזונדע סיסטעם פון דעם לעצטען בעווייטיגטען ד"ר גאָטפריד פעדער, צוזאַמען מיט די אַנטי-יודישע רדיפות, האָבען גורם געווען דעם באָיקאָט פון דייטשע סחורות און דעם צוזאַמענברוך פון דייטשען שיפס-וועזען", האַמבורג און ברעמען, וואָס דינען האַנדעלס-פּלאַץ איז אַמאָליגע צייטען געווען דייטשלאַנד'ס שטאָלץ, זענען היינט חרוב, האַלאַנד, פראַנקרייך און איטאַליען האָבען צוגענומען ביי דייטשלאַנד איהר שיפס-האַנדעל. די אַרבייטסלאָזיגקייט איז געפאַלען, אין די שכירות פון א"י, וואָס האָבען נאָך אַרבייט, זענען פערקלענערט געוואָרן. שפייז-פּראָדוקטן, קליידונג און פערשידענע געברויכס-אַרטיקלען זענען געשטיגען אין פרייז. פונקט ווי בעת דער מלחמה ווערען דאָס רוב אַרטיקלען פערביטען מיט סורראָגאַטען.

עס זענען אויסגערונען — פערענדיגט דער אויטאָר פון אַרטיקעל — אַלע האָפנונגען אויף אַ מעהר גליקליכע גאָלדענע צייט, וועלכע עס האָט געוועקט די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישע פאַרטיי איז איהר אַגיטאַציאָנס-פעריאָד. דער פולשטענדיגער צוזאַמענברוך פון דייטשען עקאָנאָמישען לעבען קען מעהר נישט פערהוילען ווערען.

מיסברויכען אויף דער באַהן-ליניע וואַרשאַ—לאָוויטש

וואַרשאַ, 20 (טעלעפאָניש)

אין די לעצטע טעג האָבען זיך פערשפרייט קלאַנגען, אַז די אויספאָרשונגס-מאַכט איז געפאַלען אויף שפורען פון מיסברויכען אויף דער באַהן-ליניע וואַרשאַ—לאָוויטש. ווי עס שטעלט זיך אַרויס זענען די קלאַנגען אמת.

קיין לאָוויטש איז אַרויסגעפאָהרען אַ ספּע-ציעלע אויספאָרשונגס=קאָמיסיע, וועלכע האָט שוין בעוויזען צו לאָזען אַרעסטירען מעהר בעאַמטע און מען דערוואַרט ווייטערדיגע אַרעסטען.

די מיסברויכען וועגען וועלכע מען רעדט, דערגרייכען, ווי מען גיט איבער, גרויסע סומען. דער גאַנג פון דער אויספאָרשונג ווערט דערוויילע געהאַלטען בסוד, צוליבן אינטערעס פון דער אויס-פאָרשונג.

אַנ'א"י=פאָרטראַג אין אַ קרייז פון איטאַליענישע אַריסטאָקראַטן

רוים. (יט"א) אין רוימער אַריסטאָקראַ-טישען קרייז „טשירקאָלאַ די ראַמאַ" אין פּאַלאַץ פון פרינץ טאָרלאָניאַ האָט פּרופ' ווײַנשטיין פון פינלאַנד, די פּרופ' פון איטאַליענישען עהרען-קאָנסול אין העלסינגפאָרס, געהאַלטען אַ פאָרטראַג איבער די ערפאָלגען פון דער יודישער קאָלאָ-ניזאַציע אין פּאַלעסטינאַ און איבער איהרע איינ-דרוקען פון אַ לענגערער רייזע אין א"י. אויף דעם פאָרטראַג זענען געווען אַנוועזענד וויכטיגע פערזענליכקייטען פון דער איטאַליענישער פּאָ-ליטישער און ליטעראַרישער וועלט. פּרופ' ווײַנ-שטיין וועט איהר פאָרטראַג איבערחזר'ן אין דער פאַריזער סאָרבאָנע.

געגען די עלילת-דם-העצער

אַמסטערדאַם, (יט"א) דער האָלענדי-שער נאַצי=אָרגאַן האָט נישט לאַנג געהאַט פערעפענט-ליכט אַ נידערטרעכטיגען אַרטיקעל וועגען „יודי-שען ריטואַל-מאָרד„ לויט'ן מוסטער פון שטרייכער'ס „שטירמער". איצט האָט דער סענאַטאָר ד"ר העננרי פּאָלאַק זיך געווענדעט צום יוסטיץ-מיניסטער מיט דער פאָדערונג צו פערפיהרען אַ געריכטליכע אַקציע נעגען ביידע רעדאַקטאָרען פון דעם נאַצי-בלאַט און אַנצונעהמען מיטלען געגען דער ווייטערער פערשפּרייטונג פון דעם נידערטרעכטיגען בלבול צווישען דער האָלענדישער בעפעלקערונג.

שטיצע פון קעניג קאַראָל פאַר אָרימע יודען איז יאַסי

בוקאַרעשט. (יט"א) דער הויף-מאַרשאַל פון קעניג קאַראָל האָט מיטגעטיילט דער יודישער קהלה אין יאַסי, אַז דער קעניג האָט געשטעלט אין רשות פון דער יאַסער קהלה אַ געוויסע סומע אויף אונטערשטיצען אָרימע יודען פון דער דאָ-זיגער קהלה.

ווען געברויכט מען

Togal

ביי רעאומאַטיזם, פאָדאַגראַ נערוועז און קאָפּ-שמערצען, גריפּע און פערקיהלונגען דינען די טאָגאַל-טאַבלעטקעס אויסגעצייכענט. זיי פערלייכטערן זעהר. צו בעקומען אין דער נאָהנטסטער אַפּטייק.

טיכאַנקע — בירא=בידזשאַן

(פון אַ רייזע)

פון ב. צ. גאָלדבערג

איך בין געווען אָנהויב ווינטער, האָב איך, פערשטעהט זיך, נישט געקאָנט דערוואַרטען צו זעהן די בלומען ביי די הייזער, אָבער די סמנים פון דעם, אַז עס איז דאָ געוואַקסען בלומען האָב איך געזעהן בלויז ביי אַ קלייניער צאָהל הייזער.

סטאַלין האָט געהייסען פלאַנצען בלומען ביי די הייזער — פלאַנצט מען בלומען ביי אַלע הייזער אין ראַטען-פערבאַנד. נאָר צו בירא-בידזשאַן איז די נייע תורה אַפּנים נאָך נישט דערגאַנגען.

אָבער איהר קאָנט זיך פערלאָזען אויף סטאַלינען, זיין וואָרט וועט דערגרייכען אין בירא-בידזשאַן אויך און עס וועלען שטעהן גערטענדלעך בלומען נעבען יודישע הייזער. ווי דאָס זאָל נישט זיין אַנדערע יודען צו דער באַן.

אין ערשטען אַלגעמיינעם, אויספערליכען איינדרוק, איבערהויפּט ביי דער נאַכט — ווען איך האָב זיי ביידען צוערשט דערזעהען, דערמאָנט מיך די היינטיגע בירא-בידזשאַן און פתח-תקווה.

אַ פאָר גאַסן זענען אי געברוקירט אי מיט אַ הילצערנעם טראָטואַר — אין טראָטואַר פאַר אַ גאַס איז געווען. מען וואָלט אויך געבויט צוויי הילצערנע טראָטואַרן — קאַרג האָלץ אין דער טייגאַ, צוויי טריט פון שטאָט? נאָר בישטאַ קיין העלט, — דער טייערסטער אַרטיקעל אין בירא בידזשאַן איז אַ פאָר ידים.

וואָרים ווען בירא-בידזשאַן האָט הענט, געהט זי אין גאָלד, וואָס זאָג איך גאָלד? געהט זי אין דיידענע הענטשקעס.

נאָר אַזוי ווי העגד זענען ווייניג, איז אַ טראָ-טואַר אַ צוקער-לעקעך און צום ברוק דאַרף מען אויך האָבען הענד, האָט איהר אַנדערע גאַסען, וואו ס'איז אָדער אַ ברוק אָדער אַ טראָטואַר.

אָבער קיין זומפּען זענען בישטאָ. קיין טיפע גריבער אויך נישט. ניין חדשים אין יאָהר דאַרפט איהר אַפילו קיין קאַלאָשען נישט. איהר מעגט בעהאַלטען אַ שבועה, אַז עס וועט נישט רעגענען און נישט שנייען.

קאַלאָשען קעגען בלאָטע דאַרפט איהר בלויז אַ זעקס וואָכען, און מעהר ווי איין פאָר קאַלאָשען דאַרפט איהר נישט.

וואָרים די בלאָטע איז טאַקע אַ בלאָטע, אָבער קיין קאַלאָשען-שלינגערקע איז זי נישט.

די בירא-בידזשאַנער בלאָטע ווייסט, אַז בירא-בידזשאַן איז מעהר נישט קיין פוסטיגע, נאָר אַ גאָראָד, ווייסט זי, ווי זיך צו האַלטען.

מיט פינף יאָהר צוריק איז די היינטיגע שטאָט בירא-בידזשאַן געווען נאָך אַ קליינע סטאַנציע, טי-כאַנקע, אויף דער טראַנס-סיבירער באַהן.

קיין שגעל.צוג האָט זיך דאָרט נישט אָפּגע-שטעלט, נישט געווען ביי וואָס: אַ דריי-פיר צענדליג הייזער צעוואָרפען, ווי שטיינער אין אַ גרויסער בלאָטע.

זענען געקומען די רעגענס, זומער-צייט, האָט מען זיך געקענט דערטרינקען, געהענדיג פון איין הויז צו אַ צווייטען.

און מיינט נישט, אַז ס'איז אַ ווערטעל אַזאַ: זיך דערטרינקען אין בלאָטע, איך מיין דערטרינקען ממש. איך האָב גערעדט מיט אַ פּרוי וואָס האָט זיך פּאַקטיש געטרינקען אין דער בלאָטע אויפן מיטען גאַס פון בירא-בידזשאַן.

זי האָט געטראָגען שטיוועל, און וואָס העט זי בלאָטע. האָט זי גענומען דורכבראָדיען, לאָזט זיך אויס, אַז זי שטעהט אין זומפּ, און זי זינקט אַרונטער. זי איז שוין העכער העלפט אין דער בלאָטע, און זי פיהלט נישט קיין גרונט אונטער די פיס.

האָט זי געמאַכט אַ געוואַלד, האָט מען זי אַרויסגעראַטעוועט אָט די יודענע איז היינט געזונט און שטאַרק און ריין הלוואי אויף אַלע רוסישע יודען געזאָגט געוואָרען, אָבער זי איז די גרעסטע אויטאָריטעט אויף בירא-בידזשאַנער בלאָטע.

און קיין עלעקטריק איז אין די הייזער נישט געווען, און לאָמפּען אין דרויסען אוודאי נישט, און פון טראָטואַרען איז אָפּגערעדט; וואָס איז זי מאָס קוועס, צו האָבען טראָטואַרען?

אָט דאָס איז געווען בירא-בידזשאַן אַמאָל.

אַמאָל וועט בירא-בידזשאַן זיין אַ גרויסע שטאָט מיט אַספּאַלטענע גאַסען, מיט הויכע הייזער, מיט עלעקטרישע טראַמוויי'ען, מיט הויכע קוימענס פון דערוואייטענס — גרויסע פאַבריקען מיט פיינע שילדען פון דער באַהענט: פון געשעפטען, טעאַטערס, קינאָס און אוניווערזיטעטן.

דאָס וועט זי זיין אַמאָל.

וואָס איז בירא-בידזשאַן היינט?

היינט איז עס אַ קליין יודיש שטעטל, וואָס אַזויבס זעהט איהר אין ווייס-רוסלאַנד און אויך דער אוקראַינע, נאָר אַביסעלע אַנדערש.

מיט וואָס אַנדערש?

מיט דעם וואָס עס איז יונגער, איז עס גליי-כער — גלייכע, גראַדע גאַסען, איז עס געראַמער, נישט אַנגע שטופּט אַ הויז אויף אַ הויז, ווי איהר זעהט די יודישע קליין-שטעטלע אין רוסלאַנד.

די הייזער אין בירא-בידזשאַן האָבען פאַר קיי-נעם קיין מורא נישט. שטעהען זיי יעדע פאַר זיך, מיט גאָרטענדעל אַרום, מיט אַ שטעלכעל פאַר דער בהמה, און מיט פּלאַץ צו פערזייהען בלומען.

Dr. med.

R.Zalcwasser

כירורג

ציגעל=גאַס 19, טעל. 125-17

נעמט אָן פון 1—2 און פון 4—6 נאָכמ.

קלאַנג=קינא

„MIRAŻ"

11 ליסטאָפּאַד (קאָנסטאַנט.) 16

היינט און פאָלג. טעג!

דער בעסטער פוילישער פילם א. נ.:

דער זינגער פון וואַרשא

אין דער הויפּטראָל

EUG. BODO

אויסערן-פּראָגראַם: וואָכען-פּאַראַמאָנט.

בילעטען צום פּרייז: III פּלאַץ- 54 גר., II פּלאַץ — 85 גר., I פּלאַץ — 1.09 גר. באַלקאָן — 75 גר.

צום הערבסט

עמפּפעהלט

די בייעסטע פאַריזער פּערפומען

די איינציגע

קאָנקורענץ=פּערפומעריע

J. DRUKIER

5 ZAWADZKA 5

TEL. 175-92.

די פיינסטע

טואַלעט-זייפען,

פּודערן,

ווי אויך אַלערליי

קאָסמעטיק

אין און אויסלענדישע

בעמערקונג: ענגראָסיסטען בעקומען אַ ספּעציעלען ראַבאַט.

צי דערצו האָט מען געשטרעבט?

וואָס וועט געבען די געענדערטע קאָנסטיטוציע

דער קאָנסטיטוציע־פּראָיעקט, וועלכער איז אין אַלגעמיינע שטריכען אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך פּטליכע פּאָליטיקער פון רעגירענדען לאַגער און איז איצט נאָך אויסגעבעסערט געוואָרען דורכ'ן רעפערענט פון סענאַט, איז, וואָס אַנ'אמת, נישט ווי די ביזאיצטיגע קאָנסטיטוציע קיין קאָפּיע פון אַ פרעמדער, פון דער פראַנצויזישער. דערפאַר וועט די נייע זיין די איינציגע אין אייראָפּע, אָדער אפילו אין דער גאַנצער וועלט. זי וועט נישט האָבען קיין גלייכען אין קיין שום מלוכה, און אַז די פּוילישטענדיגע „אָריגינעלקייט" איהרע וועט לחלוטין נישט דינען צום לויב איהרען.

מ'דאַרף באמת האָבען אַ געפיהל פון טיפער דאַנקבאַרקייט צום „דעצידירענדען פאַקטאָר", וועלכער האָט פערהיטען פּוילען פאַר אַ גרויסער קאָמפּראָמיטאַציע. ווען דער טיפער שכל און די איבערגעבוירענע דעמאָקראַטישקייט פון פּילסודסקין וואָלט נישט געווען אַרויסגעוואָרפען פון פּראָיעקט דעם וועלטענעם אויפטו מיט דער „עליטע", וואָלט מען ממש געטייטעלט אויף פּוילען אין דער וועלט מיט די פינגער, ווי אויף אַנ'אָרט, וואו ס'ווערען אויסגעאַרבייט זעהר נישט קיין ערנסטע, לעכערליכע פּאָליטישע אויפטוען. אַ מיליטערישע עליטע, וועלכע דאַרף פּראָדוצירען די ציווילע עליטע און דערוויילוועט זי אין אַ צאָהל פון עטליכע טויזענד בילדען די וויכטיגע געזעצגעבערישע אַנשטאַלט, דאָס איז אַזאַ מאָדנער און אומפערשטענדליכער אויפטו פאַר אַ נאָרמאַלען מוח, אַז ס'איז ממש נישט צו פערשטיין, ווי אַזוי האָבען עס געקאָנט מענשען, ווי ס'איז נישט אינטעליגענטע מענשען, וואָס זאָרגען פאַר'ן גלאַנץ פון דער מלוכה, איינבייסען אַזאַ קאָנצעפּציע און נישט קוקענדיג אויף אַלצדינג, בעמיהען זיך איהר צו רעאַליזירען ביז „די העכערע קראַפט" האָט מיט אַ ריהר פון פינגער אַראָפּגעוואָרפען די גאַנצע זאַך פון טיש. פּילסודסקי האָט אָפּגעהיט פּוילען פאַר אַ קאָמפּראָמיטאַציע, וועגען דעם וועלען ערשט דערציילען די קינפטיגע דורות.

אַ שאָד נאָר, וואָס ר'האָט קאָנצענטרירט זיין אויפמערקזאַמקייט בלויז אויפ'ן דאָזיגען איינציגען פּרט און האָט פיל אַנדערע אומגעלומפּערטקייטען נישט בעמערקט.

וועגען וואָס אייגענטליך גייט די רעפאַרמאַטאָרען פון דער קאָנסטיטוציע?

אויב מ'זאָל אָננעהמען דאָס, וואָס די מחברים אַליין זאָגען — און דאָס זאָגען דאָך הונדערטער פּראָצענטיג ערליכע מענשען — גייט עס וועגען דער איבערליכער קראַפט פון דער מלוכה. זיי שטרעבען צו שאַפען אַ בירגער, וועלכער זאָל וויסען, אַז ער האָט צו לעבען און צו שטאַרבען פאַר דער מלוכה, נישט האָבענדיג נישט קיין מעגליכקייט און נישט קיין פרייהייט עפּעס צו פאָדערען פון דער פעסטונג, וועלכע ער שאַפט און היט אָפּ. עס גייט וועגען שאַפען די אַלמעכטיגקייט פון דער מלוכה, וועלכע איז אַ ציל אַליין פאַר זיך, בעת דער בירגער איז נאָר אַ מיטעל צו דעם ציל. ס'איז שווער דאָ איבערגאַנצען אויפצווייזען, אַז די קאָנצעפּציע איז נישט קיין ריכטיגע, אָבער ס'איז גענוג צו זאָגען, אַז נאָר דער פרייער בירגער איז אימשטאַנד צו שאַפען און אינצוהאַלטען אַ שטאַרקע מלוכה, קיינמאָל וועט דאָס נישט בעוויזען צו טון אַנ'אונטערטאַן.

באַטירליך, אין מיטעלאַלטער איז אויך דאָס געווען מעגליך, אין קאַזאַרמעס איז בישטאַ קיין אָרט פאַר אַ פרייען בירגער, אָבער די מיטעלאַלטערליכע מלוכה איז נישט געווען קיין מלוכה אין הייניטצייטיגען זין פון וואָרט. די מלוכה האָט נישט געהאַט קיין נאַציאָנאַלען כאַראַקטער און דער אונטערטאַן האָט אין איהר גאָרנישט געהאַט צו זאָגען. היינט איז דער בירגער דער מיטאייגענטימער פון דער מלוכה און ער מוז אויף דעם סמך בעזיצען כאָטש אַ ברעקעל מאַכט.

פערשטייט זיך, נישט 33 מיליאָן מענשען רעגירען מיט דער מלוכה. עס גייט נאָר וועגען דעם, אַז יעדער בירגער זאָל פיהלען, דאָס אָפּגעבענדיג זיין שטים פאַר דעם, וואָס וועט האָבען רעכט צו בעטייליגען זיך דירעקט אינ'ם רעגירען, דריקט ער אויס זיין ערנסטען בליק בנוגע דער גאַנצער ריכטונג פון דער מלוכה־פּאָליטיק. עס איז קלאָר, אַז דערביי ווערט די גרויסע קראַפט פון גאַנצען כלל צוברעקעלט און אויף יעדען יחיד פאַלט אויס אַ גאַנץ קליינטשיגער טייל פון דער מאַכט, אָבער אַ פאַקט איז, אַז די דאָזיגע מאַכט עקזיסטירט. ס'איז דער כוח פון יחיד, און צו דער דאָזיגער קאַטעגאָריע געהערט אויך, הגם בעזייטענד פערגרעסערט, די ראָלע פון דער מינדערהייט. די מעהרהייט רעגירט און די מינדערהייט האָט נישט קיין מאַכט, אָבער אַ דאַנק דעם פּראָפּאָרציאָנעלען אַנטייל אין די געזעצגעבערישע קערפּערשאַפטען פיהלט זי זיך ווי אַ גלייכבערעכטיגטער טייל פונ'ם גאַנצען.

דאָס איז דער מאָראַלישער און פּאָליטישער זין פון דער פּראָפּאָרציאָנעלקייט. די מאָדערנע דעמאָקראַטיע האָט אויך נישט אויסגעוויזען פון פינגער דעם פּרינציפּ פון פּראָפּאָרציאָנעלקייט בנוגע די וואַהלען צו די געזעצגעבערישע קערפּערשאַפטען. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז צוגעבונדענקייט צו דער מלוכה, אַ שטאַרקע און אמת'ע, וואָס זאָל זיין גרייט אויף אַלע קרבנות, ווערט געבוירען נאָר פון פולשטענדיגער בירגערליכער פרייהייט. די מערב־דעמאָקראַטיעס זענען שטאַרק, ווייל זיי האָבען בירגער, און נישט קיין אונטערטאַנען. מינ. צאַר טרעט אריבער די גרענעץ פון לאָגישען פּועל־יוצא, אויב ער האַלט אַזוי זיכער, אַז אין רוסלאַנד עקזיסטירט אַ מאָנאַרכיע און אין דייטשלאַנד — אַ דעמאָקראַטיע, ווייל אַזוי האָט ערקלערט ה' געבעלס, מ'קאָן צוליב פערשטענדליכע טעמים נישט רעדען פריי וועגען אַזעלכע ענינים, אָבער ה' צאַר קאָן מען ראַטען, ער זאָל מיט זיין אורטייל צוואַרטען אַ געוויסע צייט און זאָל זיך נישט פערלאָזען אויף דעם, וואָס עס זאָגט דער אָדער יענער מאַכט־האָבער. די געשיכטע גופא לערנט, אַז פון טיראַניע ווערט נישט געבוירען קיין שום דעמאָקראַטיע, זי לערנט אויך, אַז דעמאָקראַטיע האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר דער זיכערסטער פאָרם פון רעגירען.

צום דעמאָקראַטישען סיסטעם געהערט אויך דער שוץ פון די מינדערהייטען, ווידער די דעמאָקראַטיע בעהמט זיך פון דער פּראָפּאָרציאָנעלקייט. און דעם דאָזיגען פּרינציפּ צושטערען די הערען פון בע־בע, וועלכע „פערריכטען" איצט די קאָנסטיטוציע.

דער פּרינציפּ פון פּראָפּאָרציאָנעלקייט ווערט צושטערט. דאָס הייסט, אַז ביי די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען ווערען צוגענומען די רעכט. קודם כל פערלירט פולשטענדיג די רעכט די יודישע מינדערהייט. די סלאַווישע מינדערהייטען וועלען נאָך ווי ס'איז זיך אַנ'עצה געבען, ווייל זיי וואוינען אין גרעסערע מאַסען און אין בעשטימטע קרייזען דאָרט בילדען זיי אַ מעהרהייט. די יודען וועט מען אָבער קאָנען איבגאַנצען אָפּרוימען. אפשר וועלען בלויז וואַרשע און לעמבערג קאָנען איינהאַלטען זייער בעזיץ, איבריגענס אויך דאָ גאָרנישט, אָבער כמעט גאָרנישט, ס'איז גענוג — אַ שטיקעל „געשיקטע" וואַהל־געאָמעטריע — און מיט דער יודישער רעפּרעזענטאַנץ איז ערלעדיגט, צי וועגען דעם איז געגאַנגען? צי דאָס האָט מען געוואָלט?

ס'איז שווער צו גלויבען, אַז דאָס זאָל געווען זיין דער ציל פון דער גרויסער פּאָליטישער אַקציע, דער „וואויל פון דער מלוכה" האָט דאָס נישט געפאָדערט. די יודישע רעפּרעזענטאַנץ איז אין אַלע סיימען געווען אַ פּאָזיטיווער פאַקטאָר אין מלוכה־זין. אלזא וואָס פאַר אַ ציל האָט צוצוברעכען די קליינע פּאָליטישע פּאָזיציע, וועלכע די יודען האָבען נאָך אין דער מלוכה? אַזאַ גימנאַסטיק ברענגט שאָדען נישט נאָר דעם, וואָס ווערט געשטיקט, נאָר אויך דעם וואָס שטיקט. (נ. דז.)

דר. י. טהאָן.

וואָס וואָלט געווען, ווען...

אַ חוץ די יודישע צרות האָט היטלער ביז איצט לחלוטין גאָרנישט געבראַכט

וואָס וואָלט געווען ווען דער פיהרער וואָלט געווען אומגעקומען? וואָס וואָלט דאַן פּאַסירט אין אייראָפּע? די דאָזיגע פראַגע שטעלט איינע פון די גרויסע פראַנצויזישע צייטונגען.

ענטפערען אויף דער פראַגע הייסט ענטפערן אויך אויף אַ צווייטער פראַגע: צי איז דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם אין דייטשלאַנד אַזוי פעסט און איינגעבירגערט, אַז דער טויט פון „פיהרער", דעם סימבאָל פון דער בעוועגונג, קאָן שוין נישט אָפּשטעלען די ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון נאַציזם, אָבער פערקעהרט, אין דייטשלאַנד איז אַלצדינג פערבונדען מיט דער פּערזאָן פון פיהרער, און נאָר זיין אַנוועזענהייט מאַכט שלום צווישען די אַנטאַגאָניזמען און גלייכט אויס די שאַרפע ווינקלען?

„פּאַרי מידי" איז גיכער גענייגט אָננעהמען די לעצטע השערה.

אין דייטשלאַנד וואָלט דאָס אומקומען פון היטלערן בעדייט דעם סוף פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישען עקספּערימענט אין זיין איצטיגער פאָרם. אַרום דעם פיהרער האָט זיך געשאַפען אַ מין הייליגער בונד. אָבער אויפן רעכטען פליגעל פּראָטעסטירט די אַרמעע, וואָס איז נישט צופרידען פונ'ם אָרט, וואָס איז אָפּגעגעבען געוואָרען פאַר די נאַציסטישע אָרגאַניזאַציעס, ווידער פון לינקס הערט מען די פּראָטעסטען פון די ברוינע העמדלען, וועלכע האַלטען אַז מ'איז געגען זיי בעגאַנגען אַנ'עוולה. אַ טייל זענען געגען היטלערן דערפאַר, ווייל זיי האַלטען, אַז זיין מלאכה טראָגט אַ צו סאָציאַליסטישע בעפאַרבונג, אַנדערע, פערקעהרט, האַלטען זי פאַר צו נאַציאָנאַליסטיש, צו באַהענט צו די אַלטע פאָרמען פון דייטשען קאַפּיטאַליזם, די אַרבייטער זענען אונצופרידען און אַ רייע גרויסע פאַבריקאַנטען פערלאָרען זייערע אונטערנעהמונגען, און דייטשלאַנד, וואָס ווערט אונטערגעגראָבען פון קריזיס, האָט די היטלעריסטישע איבערקעהרעניש בעוויזען, נישט קוקענדיג אויף אַלע בעמיהונגען פון די נאַציס, זיך צו אידענטיפיצירען מיט דער מלוכה.

לויט דער מיינונג פון דער צייטונג וואָלט דאָס פערשווינדען פון היטלערן געהאַט נאָך טיפערע קאָנסעקווענצען אויפן געביט פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק:

אַלס קאַנצלער האָט היטלער געזוכט זיך צו דערנעהנטערן מיט די פראַנצויזישע מלוכה־פיהרער, ער האָט זיך געוועהנליך בענוצט מיט אָפיציעלע עמיסאַרען. לעצטענס פּרובט די היטלערישע דיפּלאָמאַטיע ווירקען אויף פראַנקרייך דורך די געוועזענע קריגס־אינוואַלידען (קאָמבאַטאַנטען) צווישען וועלכע ס'ווערט פּראָפּאַגאַנדירט די אידעע פון אַ דערנעהנטערונג צווישען בערלין און פּאַריז. וואָסער פּאַרטנער וועט פראַנקרייך פאַר זיך האָבען ווען היטלער וועט פערשווינדען? באַטירליך אַ ווייניגער ראָמאַנטיש דייטשלאַנד איידער איצט. צי וועט דאָס דאָזיגע דייטשלאַנד זיין אויך ווייניגער געפעהרליך? די קאַלטע טאַקטיק פון רייכסווער וואָלט אָהן ספק געקומען אויפן אָרט פון פיהרערס פיבערהאַפטיגער דיפּלאָמאַטישער טעטיגקייט.

אַנדערש אַביסעל קוקט אויף דער פערענגליכער ראָלע פון היטלערן אין דער ענטוויקלונג פון דייטשלאַנד דער בערלינער קאָרעספּאָנדענט פון „עקסצעלזיאָר":

די לעצטע מיטלען וואָס זענען געוואָרען אָנגענומען געגען די געטשקעס פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם (בעזונדערס די בעזייטיגונג פון אָנגעזעהענסטען טעאָרעטיקער פון דער פּאַרטיי גאָטפריד פעדער) זאָגען עדות, אַז די היטלער־מדינה לעבט איבער, שווינדלענדיג טיף, אַנ'ערנסטען אינערליכען קריזיס, און אַז היטלערן קומט אויס אַלץ אָפטער מקריב צו זיין זיינע אַנשויאונגען.

דער פראַנצויזישער זשורנאַליסט דערמאָנט ווי פייערליך ס'זענען אָנגענומען געוואָרען אין פעברואַר 1920 די 25 פּונקטען פון היטלעריסטישען פּראָגראַם און אַז אין יאָהר 1926 האָבען די פיהרער געשוואוירען, אַז פאַר'ן פרייז פון זייער לעבען וועלען זיי פערטיידיגען די אידעען זייערע.

ס'איז אינטערעסאַנט צו פערגלייכען די דאָזיגע הבטחות מיט דעם, וואָס איז ווירקליך אויסגעפיהרט געוואָרען פאַר די צוויי יאָהר פון דער היטלעריסטישער דיקטאַטור.

גענוי און פינקטליך זענען אויסגעפיהרט געוואָרען בלויז דער 4־טער, 5־טער, 6־טער און 7־טער פּונקט פון פּראָגראַם, וועלכע האָבען פאָראויסגעזעהען די רואינירונג פון די רייכע און פערמעגליכע יודען אין דייטשלאַנד.

פּונקט אַזוי איז אויסגעפיהרט געוואָרען דער 19־טער פּונקט: די גערעכטיגקייט איז געוואָרען אַ משרת פון דער פּאָליטישער אָרדנונג, זי פיהרט אויס די בעפעהלען פון די מאַכט־אָרגאַנען און רעכענט זיך לגמרי נישט מיט די אינדיווידועלע אינטערעסען.

ווייניגער גליק האָבען געהאַט די סאָציאַלע פּונקטען פון פּראָגראַם. „נישט־אַרבייט־הכנסות" עקזיסטירען פּונקט אַזוי ווי פריהער, קריגס־געווינסטען זענען נישט קאָנפיסקירט געוואָרען, אַרבייטער האָבען פּונקט ווי פריהער נישט קיין חלק אין די פערדינסטען פון די אונטערנעהמער. דער געדאַנק וועגען קאָנפיסקירען די וואַרען־הייזער און איבערגעבען זיי צו די קליינהענדלער איז אָפּגעלעגט געוואָרען; די אַגראַר־רעפאָרם איז אָפּגעלייגט געוואָרען אויף אַנ'אומבעשטימטע צייט. די בעפרייאונג פון דער פּראָצענט־„קנעכטשאַפט" איז נאָך נישט דורכגעפיהרט: דערווייל זענען די דייטשען בעפרייט געוואָרען פון דער דאָזיגער קנעכטשאַפט בלויז בנוגע אויסלאַנד, ווייל זיי צאָהלען נישט די חובות, אָבער ביי זיך אין לאַנד גופא הייסט מען פּראָצענטער פּונקט אַזוי ווי פריהער.

מיט איין וואָרט, פון דער מינכענער עוואַנגעליע איז פערווירקליכט געוואָרען בלויז דאָס, וואָס טראָגט אַ ראַסיסטישען, נאַציאָנאַליסטישען און מיליטאַריסטישען כאַראַקטער. וואָס אַנבעלאַנגט דעם היטלעריסטישען סאָציאַליזם, איז ער געבליבען אַ פיקציע, דער גענעראַל־שטאַב פון רייכסווער, די גרויסע אינדוסטריעלער און די יונקערס האַלטען אין זייערע הענד אַלע פעדים פון לעבען, פּונקט אַזוי ווי פריהער.

דאָרט איז סיים, דאָ איז שטאָטראַט

די העצע אין וואַרשע און אין לאָדז

ס'איז אויסגעפאַלען, אַז אין די צוויי גרעסערע פּוילישע שטעט, וואַרשע און לאָדז, רעדט מען איצט וועגען יודען אויף די וויכטיגסטע טריבונעס: דאָ אין סיים און דאָרט אין שטאָט־ראַט, און ס'זעהט אויס, ווי איין שמועס וואָלט דערגענצט דעם אַנדערען.

אין לאָדזער שטאָט־ראַט איז פערהאַן אַנ־ענדעקישע מעהרהייט. ווי קומט עס דערצו? ווי מיר וויסען, איז די לאָדזער בעפעלקערונג פונאַנדערגעטיילט כמעט אויף דריי גלייכע טיילען, פּאָליאַקען, דייטשען און יודען. היינט אויב די פּאָליאַקען וואָלטען אַפילו זיין דורכאויס ענדעקעס דאַרפען זיי דאָך אויך נישט האָבען קיין מעהרהייט, היינט וואו זענען די פּוילישע בע־בע? איז דער תירוץ, אַז די ענדעקעס האָבען פאַר די וואַהלען איינגעאָרדענט אַ כוליגאַנישע וואַקכאַנאַליע מיט שפּאַלטען יודישע קעפּ; די דאָזיגע זענען־דערביי געוועזען כלומרשט פּאַטריאָטיש, אָבער דעם שכר האָבען זיי בעקומען אויף דער וועלט: אָפּגעשראָקען אַ סך יודען און אויך דייטשען און אַריינגעכאַפּט די מעהרהייט. איז געגען אַזאַ בעשייניגפּערליכען פאַלסיפיקאַט פערהאַן אַפילו אַנ'עצה: פונאַנדערלאָזען דעם שטאָט־ראַט און בעשטימען נייע וואַהלען. וועט דאָך עס אָבער ווידער אויסגיין צו יודישע קעפּ — לאָזט מען זיי שאַלטען און וועלטען.

און פון דער טריבונע פונ'ם לאָדזער שטאָט־ראַט דר'שנט מען די היטלערס ראַסיזם ביי אַפּלאָדיסמענטען פון דער מעהרהייט. שטילשווייגעניש פון די פּוילישע „ליבעראַלען" און אָנמעכטיגע פּראָטעסטען פון די יודען אויף דער גאַלעריע.

און אין סיים גייט די פראַגע פון דער נייער קאָנסטיטוציע. האָבען ווידער די ענדעקעס זייער אַ געשמאַקען ראַסעל־פלייש פאַר זייערע כוליגאַנישע פּסיכאָ־פּאַטריאָטישע כלי־זיין. ס'שטעלט שוין־ען זיי, וואָס הייסט עס: סתם בירגער פון פּוילען? פאַרוואָס נישט בפירוש: פּוילישע בירגער? קינדער פונ'ם פּוילישען פאָלק? ווי קען מען עס דערלאָזען אַז דער יוד זאָל זיין מיט־פעראַנטוואָרטליך פאַר'ן גורל פון דער פּוילישער רעפּובליק, אָדער מלוכה? מילא, אַנדערע נישט־פּאָליאַקען, וואָס האָבען אַ וועלכע ס'איז בלוט־שייכות צו פּוילען, קענען נאָך דערלאָזט ווערען. אָבער די יודישע ראַסע, רחמנא יצילנו!

די בלוט־קרובישע ראַסע איז, למשל, די בעפעלקערונג פון אוקראַינע, וואָס איהר פאַרשטעהער אַפּעלירען גראָד איצט, טאַקע אין שייכות מיט דער קאָנסטיטוציע־רעפאָרם, זייערע אייגענטאַ־איג־טענצען — זיי זענען עס די ענדעקעס ליבער און חשובער, ווי די יודען, וואָס פערלאַנגען גאָרנישט, חוץ אַביסעלע לופט צו אָטעמען.

פערשטייט זיך, אַז שולדיג אין אַלץ איז קודם כל, [illegible] וואָס האָט פונאַנדערגעוויקעלט די גיפטיגע צונג פון אונזערע שונאים אין פּוילען, אַרויפגעלייגט אויפ'ן דאָזיגען צונג דעם ראַסישען שם־המפורש, מיט וועלכען זיי אָפּערירען כסדר, סיי אין לאָדז, סיי אין וואַרשע, ווי אויך אַנדערשוואו.

אָבער די ענדעקעס האָבען דערביי נאָך אַ ציל, אַ נעהנטערען און פּשוטערען, ווי די אויסראָטונג פון יודען. זייער כוונה איז צו קאָמפּראָמיטירען און ענטוואָפענען די בעבע און אַליין זיך אויספייגען פאַר די נאַיווע פּוילישע מאַסען.

זאָלען אַלע כשרע פּאָליאַקען זעהען, אַז זייער מדינה וואָלט געקאָנט זיין פאַר זיי אַ גן־עדן, מ'וואָלט געקאָנט פּטור ווערען פון די יודען (וואָס ס'האָט זיך אויך היטלער'ן נישט איינגעגעבען...) און אַליין געניסען פון אַלע זייערע גליקען; נאָר פאַרהאַן אַ שטיין אין וועג, וואָס לאָזט נישט, די סאַנאַציע־רעגירונג, טאָמער ווייל די יוגענט אַ שפּאַציר טון מיט שטעקענעס איבער יודישע קעפּ, לאָזט נישט די רעגירונג.

זיי מאַכען זיך נישט וויסענדיג, די ענדעקעס, אַז חוץ טעאָרעטישע עלימינירונג און פיזישע קלעפּ איז פערהאַן נאָך איין פּאָזיציע, די סאַמע וויכטיגסטע, וואו די אַרויסשטויסונג פון יודען געפינט נישט קיין שום שטער, דאָס איז די פּאָזיציע פון פּרנסה. אינ'ם דאָזיגען פּרט קענען זיי, דוכט זיך, צו די סאַנאַציע־לייט קיין טענות נישט האָבען, ווייל וואָס, אַ שטייגער, איז אויף אָט דעם געביט פערבליבען צו טון און ווערט נישט געטון? און, אדרבה, אויב ס'איז נאָך פערהאַן ערגעץ אַ ווינקעלע נישט קיין בעאַרבייטער, האָט מען דאָך זיי שוין לאַנג פּראָפּאָנירט: זאָלען זיי קומען און אָנווייזען, אַלץ, וואָס מעגליך, אַבי נאָר נישט ברוטאַל־כוליגאַניש, וועט געטון ווערען!..

אָבער די ענדעקעס ווילען נישט קיין שותפות מיט דער סאַנאַציע, זיי ווילען די סעודה־חלה פאַר זיך איינגאַנצען, דעריבער הערען זיי נישט אויף צו בעפאַלען און קאָמפּראָמיטירען די סאַנאַציע מיט'ן יודישען אַרגומענט...

אמת, די סאַנאַציע האָט דערביי אַ שטיקעל טובה, אַ פערענטפערונג פאַר יודען און דער עיקר פאַר אויסלאַנד, אַז בעסער קען מען נישט מאַכען, ווייל די סיטרא אחרא איז צו שטאַרק...

אָבער די ענדעקעס וויסען, אַז די הויפּט־ראָלע שפּילט נישט דער אויסערליכער, נאָר דער אינערליכער פראָנט, אַז ווער ס'וועט זיך אַרויפכאַפּען אויפ'ן פערדעל, דער וועט שוין רייטען, און טאָמער וואָס ס'מאַכט זיך, מוז דער נאַאיווער וועהלער זיין אָנגעשטאָפּט מיט'ן סם פון שאוויניזם.

אָט די העצע ווילען די ענדעקעס אויף אַ רגע נישט אָפּלאָזען; ס'גייט זיי אום לעבען...

פ. ס.

לאָדז
21 דעצעמבער 1934

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז
21 דעצעמבער 1934

ערשטע דייטשע מורדים געגען היטלעריזם

פון לעאָ קעניג

ביז איצט זענען די דייטשע גייסטליכע — קאַטאָליקן און פּראָטעסטאַנטן — געווען די איינציגע, וועלכע האָבן געוואַגט ווידערשפּעניגען און שטעלן זיך געגען דעם ברוטאַל היטלער־רעזשים מיט זיין נייער געצענדיענערישער גערמאַנא־פּאַגאַנישער „וועלט־אַנשויאונג".

און איצט זענען די דייטשע גייסטליכע נישט די איינציגע מורדים שוין געגען דעם נאַציזם:

צו זיי זענען לעצטנס צוגעשטאַנען די דייטשע מוזיקער. אין דער דייטשער מוזיקאַלישער וועלט איז לעצטנס געוואָרן שטאַרק אומרוהיג. די גרויסע דייטשע מוזיקער און דיריגענטן, וואָס זענען נאָך געבליבן אין דייטשלאַנד נאָך דער גרויסער „יודען־רייניגונג", רעזיגנירן איינער נאָכ׳ן אַנדערן פון זייערע אָפיציעלע אַמטן, פורטוואַנגלער, קלייבער, פראָפ. קנאַפּערטסבוש און דער קאָמפּאָזיטאָר פּאַול הינדעמיט.

איצט שמועסט מען אויך, אז דער וועלט־בעריהמטער מוזיקער אָסקאַר שטראַוס, די גאַנצע שטאָלץ פונ׳ם איצטיגן דייטשלאַנד, קלויבט זיך צו רעזיגנירן.

אין סכסוך האָט ער שוין געהאַט מיט ד״ר געבעלס, דעם נאַצי־ממונה אויף קולטור און פּראָפּאַגאַנדע (צוליב אַ ליברעטאָ צו זיין נייער אָפּערא, וואָס דער בעריהמטער ווינער יודישער שריפטשטעלער סטעפאַן צווייג האָט פאַרפאַסט); און איצט האָט ער שוין, ווייזט אויס, ווידער אַ קאָנפליקט מיט די נאַצי־„קולטור טרעגער" — ראָזענבערג און געבעלס.

בקיצור, די דייטשע מוזיקער „שפּילן איצט אַ טאַנץ" די נאַצי־פיהרער.

פריהער די דייטשע גייסטליכע און איצט זענען אויך שוין די דייטשע מוזיקער געוואָרן מורדים געגען די נאַצישע קולטור, קונסט און רעליגיע דיקטאַטאָרס.

פאַרוואָס פונ׳ם גאַנצן איצט פערקנעכטעטן דייטשן פאָלק זאָלן דווקא די גייסטליכע און מוזיקער זיין די ערשטע מורדים, איז שווער צו דערקלערן.

אפשר, ווייל מוזיק און מוזיקער זענען בטבע די מיינסטען „צובאַלעוועטע" און יחסנ׳דיגע פון אַלע היבשיגע קונסטן און קינסטלער.

דער מוזיקער — און אַוודאי אויך דער עלטער מוזיקער — האָט נישט ליב ווען מען קוקט איהם צו פיל אין קאָפּ אַריין, ווען מען פּראָפּאַנען און נישט קיין פאַבלייט זאָגען איהם צו פיל דעות..

אין די ענינים פון דער קריסטליכער אמונה, זאָגען אַלץ שטאַרקער און העכער די דייטשע גייסטליכע צו די ראָזענבערגס, געבעלס און די נייע גערמאַנישע קריסטליכע בישאָפס, וואָלטן מיר בישט איהר זאָלט זיך אַריינמישען; טעאָלאָגישע פירושים קענען מיר בעסער פון אייך מאַכען, און מיר קענען בעסער פון אייך די געשיכטע פונ׳ם קריסטענטום און פון דער קריסטליכער קירכע.

מיר זענען גרייט צו געבען צעזאַרען (היטלערן) דאָס זייניגע, און איהר גיט אונז דאָס אונזעריגע.

און ווי עס זעהט אויס, האָבן די דייטשע מוזיקער, וועלכע האָבן זיך פון אָנפאַנג אונטערגעוואָרפען דעם היטלער־רעזשים, איצט די זעלבע טענה צו היטלער׳ס מיניסטאָרען:

איהר לאָזט אונז מיט אונזער מוזיק צורוה; איהר טוט זיך מיט אייער פּאָליטיק, וואָס איהר ווילט (אגב, אַ פאַלשער שטאַנדפּונקט אויף וועלכען קינסטלער שטעלען זיך אָפּט) און מיר וועלען שוין אַליין זעהען וואָס עכטע און ריינע מוזיק איז...

און דער אמת איז, אַז די ראָזענבערגס און געבעלס זענען שוין צופיל אַריינגעקראָכן מיט זייער נאַציאָנאַלע שטיוועל־מיסטיק אין זייער מוזיקאַלישער וועלט.

דאָס שפּיל בישט, ווייל ס׳איז יודיש, און דעם שפּיל נישט, ווייל זיין עלטער־באָבע איז נישט ריין אַריש געווען.

און מוזיקער האָבן זעהר אידעלע מוזיקאַלישע נערוון, און זיי קענען צו לאַנג נישט דולדען אָט די גראָבע, גרילצענדיגע קולות פון די נאַצישע קולטור טרעגער.

עס קען אויך זיין אַז די דייטשע מוזיקער האָט אויך אָנגעהויבן מוטשען דאָס קינסטלערישע געוויסען: אַ סך פון זייערע בעסטע קאָלעגען און פריינד זענען איצט פערטריבען געוואָרען אין אַ ביטערען גלות. און כאָטש די קאָלעגען זענען יודען אָדער שטאַמען פון יודען, זענען זיי דאָך עכטע מוזיקער, האָבען אויף אַנ׳אמת ליב מוזיק און טאַקע דייטשע מוזיק....

האָבען זיך אויך די דייטשע מוזיקער אָנגעהויבען בונטעווען.

נאָך די גייסטליכע אויך די מוזיקער. אַ וואונדער באַר וואָס די דייטשע דיכטער און שריפטשטעלער. (די, וואָס זענען נאָך דאָרט געבליבן), שווייגען נאָך, בונטעווען זיך נאָך נישט?

פאַרוואָס שוויגט נאָך דער גרויסער גערהאַרד האַופּטמאַן? אין „פערברעכען" געגען דעם נאַצי־רעזשים איז ער שוין בעגאַנגען: ער האָט געשיקט אַ בעגריסונגס־טעלעגראַמע צו דעם דייטש־יודישען שריפטשטעלער פראַנץ װערפעל לכבוד זיין יובילי, אָבער ווי עס ווייזט אויס האָבען איהם די נאַצי־יונקערס דעם „חטא" פערשוויגען, אפשר לויבט זיך זיי נישט אייבעריסען זיך מיט דעם גרויסען אַלטען שריפטשטעלער צוליב איין טעלעגראַמע, וואָס ער האָט געשיקט צו אַ יודישען קאָלעגע? ווען האַופּטמאַן פערלאָזט זיי, וואָלט דאָך פאַר זיי אַ גרעסערער קלאַפּ אפשר געווען ווי פורטוואַנגלער׳ס רעזיגנאַציע צי אַפילו שטראַוס׳עס מרידה.

אָבער די דייטשע שריפטשטעלער און דיכטער (די וואָס זענען נאָך געבליבן אין דייטשלאַנד) שווייגען נאָך קנעכטיש...

ביי אַנדערע פעלקער זענען די שריפטשטעלער און דיכטער די טרעגער פונ׳ם סאָציאַלען געוויסען און די ערשטע מבשׂרים אָנזאָגער פון שטורם און מרידה... ביי אַלע פעלקער זענען זיי געווען די ערשטע מורד צו זיין געגען באַרבאַריזם, צו פּראָטעסטירען געגען פערפאָלגונגען; אָבער אין דייטשלאַנד זעהען, ווייזט אויס, לעת עתה דווקא די גייסטליכע און מוזיקער די טרעגער פונ׳ם סאָציאַלען און נאַציאָנאַלען געוויסען.

די דייטשע שריפטשטעלער שווייגען, נאָך. די היסטאָריקער פונ׳ם מאָדערנעם דייטשלאַנד וועלען מוזען זיך אָפּשטעלען אויף דעם קוריאָזען פאַקט דאָס די ערשטע מורדים געגען דעם באַרבאַרישען נאַצי־רעזשים זענען נישט געווען די דייטשע שריפטשטעלער נאָר... די דייטשע טעאָלאָגען און מוזיקער...

מיר און זיי

פון ד״ר א. גינזבורג

יעדען איינעם פון אונז איז גאַנץ אָפט אויסגעקומען צו הערען אַלערליי בעליידיגענדע בעמערקונגען וועגען יודען, ווי יודישע הערה־קעפּ. יודישע שווינדלער, יודישער אָבערגלויבען און דער גלייכען, טאַקע פון יודען גופא. און נישט בלויז פון סתם יודען אָדער פון אַסימילירטע יודען, נאָר אויך, און נאָך מעהר, פון אַזעלכע יודען, וואָס בעטראַכטען זיך אַליין און ווערען פון אַנדערע בעטראַכט ווי פערברענטע יודישע נאַציאָנאַליסטען און גרויסע יודישע פּאַטריאָטען. וואָס גרעסער עס איז דער יודישער „פּאַטריאָט", אַלץ מעהר רעכט נעמט ער זיך צו בעליידיגען זיין פאָלק און זיין אָפּשטאַמונג. אַקוראַט ווי דער יודישער פּאַטריאָטיזם וואָלט בעשטאַנען אין בעליידיגען און דערנידעריגען דעם יודישען פאָלק. זיי, די דאָזיגע צו־גוטע פריינד אונזערע, פערגעסען, אַז ביי די אַנדערע פעלקער געפינען זיך נישט ווייניגער הערה־קעפּ און שווינדלער ווי ביי אונז. און ווען עס האַנדעלט זיך וועגען די אַלערליי אָבערגלויבענס, זענען אונזערע גוטע און ליבע שכנים, די אַנדערע פעלקער, אַוודאי און אַדרבא נישט בעסער.

אויך די אַמאָליגע נביאים, די פאַרצייטיגע גרויסע נביאים, פלעגען ליב האָבען צו פערגרעסערען און איבערטרייבען די יודישע חסרונות און די יודישע זינד. דער חלוק צווישען די פאַרצייטיגע, און בעט איך איבער אייער כבוד. די איצטיגע „נביאים" איז אַ גאַנץ גרויסער. ביי די פאַרצייטיגע נביאים האָט זיך עס גענומען דערפון, וואָס זיי האָבען זייער פאָלק בעטראַכט אַלס בעסער און העכער ווי די אַרומיגע פעלקער. און ווייל זיי האָבען דעם יודישען פאָלק בעטראַכט אַלס דעם אויסערוועהלטען, זענען זיי צו איהם געווען שטרענגער, און האָבען צו איהם געשטעלט גרעסערע פאָדערונגען, דאָס וואָס עס איז געווען רעכט פאַר אַנדערע פעלקער, איז נישט געווען רעכט פאַר דעם יודישען פאָלק, ער דאַרף זיין בעסער, ווייל ער דאַרף זיין אַ ליכט פאַר די פעלקער... די שטענדיגע טענות פון די פאַרצייטיגע נביאים צום יודישען פאָלק האָבען זיך בעגומען פון אַ גדלות־געפיהל - די שטענדיגע בעליידיגונגען פון דעם יודישען פאָלק פון אונזערע איצטיגע „נביאים" בעהמען זיך פון אַ גאַנץ אַנדער געפיהל; זיי בעהמען זיך פון אַ געפיהל פון געפאַלענקייט, פון הכנעה פון דעם „שפלות־געפיהל" — קליינקייט, געפאַלענע מענשעלעך, — געפאַלענע אין זייערע אייגענע אויגען....

און עס איז קיין וואונדער נישט. די אויסערליכע וועלט, די אַנטיסעמיטען פון אַלע פעלקער און פון אַלע לענדער, האָבען אַזוי לאַנג און אַזוי ברייט אונז בעשולדיגט אין כל׳ערליי זינד און פערברעכענס ביז מאַנכע פון אונז, בפרט די „צוריקגעקומענע" וואָס האָבען נישט געקענט און קענען נישט זייער פאָלק, האָבען אַליין אָנגעפאַנגען צו גלויבען אין די אַלערליי בעשולדיגונגען. עס קען דאָך נישט זיין, טראַכטען זיי, אַז די גאַנצע וועלט איז אומגערעכט און בלויז מיר אַליין זענען די גערעכטע. עפּעס מוז זיין דער מעהר מיט אונז. מיר מוזען זיין ערגער ווי די איבעריגע פעלקער. און אַזוי נאָך האָבען די דאָזיגע פּאַטריאָטען אונזערע אָנגעפאַנגען באַכצואָגען די אַנטיסעמיטישע טענות, וואָס האָבען אין דער אמת׳ן קיין שום גרונט נישט, עס איז געקומען אַזוי ווייט אַז איינער פון די דאָזיגע צוריקגעקומענע פּאַטריאָטען איז געוואָרען אַ ציוניסט, נישט דערפאַר ווייל ער האָט אין דעם ציוניזם געזעהען אַ שטיקעל ישועה פאַר דעם געפּלאָגטען יודישען פאָלק, נאָר ווייל מען דאַרף רעטען די נישט־יודישע וועלט פון דעם יודישען פאַראַזים...

ווי געזאָגט, דאָס איז קיין וואונדער נישט. דאָס איז נישט מעהר ווי נאַטירליך. ווען אַ מענש זאָל שטענדיג און אָהן אויפהער ווערען בעשמוצט און בעזידעלט פון אַלעמען, איז עס פּסיכאָלאָגיש אוממעגליך, אַז ער זאָל מיט דער צייט אין געוויסע מאָמענטען אָנפאַנגען צו טראַכטען, אַז ער מוז טאַקע באמת זיין ערגער ווי די איבעריגע מענשען, ווייל „אַ וועלט קען דאָך נישט זיין משוגע", אַזאַ מענש מוז פריהער אָדער שפּעטער פערלירען דעם רעספּעקט צו זיך אַליין, און דאָס איז דאָס ערגסטע, וואָס עס קען פּאַסירען. פערלירט אַ מענש דעם רעספּעקט צו זיך אַליין, האָט ער אַלץ פערלוירען. ער קען באמת זינקען און זינקען צום סאַמע טיפסטען אָפּגרונט, עס איז נישטאָ קיין זאַך, וואָס זאָל איהם צוריקהאַלטען.

און דאָס וואָס עס איז אמת וועגען אַ יחיד, איז אויך אמת וועגען אַ כלל. דאָס וואָס עס איז אמת וועגען דעם איינצעלנעם מענשען איז אויך אמת וועגען אַ פאָלק, דאָס יודישע פאָלק געפינט זיך אין דער לאַגע פון דעם אויבענדערמאָנטען מענשען, וואָס ווערט שטענדיג און אָהן אויפהער בעליידיגט און בעשמוצט. דער רעזולטאַט דערפון איז, וואָס מיר ווערען אַליין בעאיינפלוסט פון די אַנטיסעמיטישע טענות און מיר פאַנגען אַליין אָן זיך צו בעטראַכטען פאַר אַ נידעריגערען מין מענש, און דאָס איז נאָך מיין מיינונג דאָס ערגסטע, וואָס דער צייטשעטער אַנטיסעמיטיזם קען אויף אונז ברענגען. ווייל ווען זעלבסטרעספּעקט איז פערלוירען, איז אַלץ פערלוירען.

קענען מיר דעם אַנטיסעמיטיזם נישט אָפּשאַפען. מיר האָבען אויף דעם נישט די נויטיגע כוחות. דער אַנטיסעמיטיזם וועט דויערען אַזוי לאַנג כל זמן מענשען וועלען איינע די אַנדערע, בפרט דעם „פרעמדען" פיינט האָבען, דער אַנטיסעמיטיזם וועט דויערען אַזוי לאַנג, כל זמן שנאה, פיינטשאַפט וועט בעהערשען די וועלט. מיר וועלען פון דער דאָזיגער הערשענדער שנאה ליידען אַממעהרסטען. ווייל מיר זענען די שוואַכסטע צווישען די שוואַכע, אונז קען מען זיך פערגינען פיינט צו האָבען און אָנטון אונז כל׳ערליי רשעות און צרות. ווייל מען ווייס, אַז מיר קענען זיך נישט פערטיידיגען, אַז מיר קענען נישט צוריקשלאָגען. אַ געפאַלענעם שלאָגט מען, דאָס איז די מאָראַל פון דער איצטיגער וועלט, און מיר זענען פון דער געשיכטע פעראורטיילט צו זיין און, איך האָב מורא, צו בלייבען די געפאַלענע... מעגען מיר זיך ריכטען אויף קלעפּ...

קענען מיר גאָרנישט טון געגען דעם אויסערליכען אַנטיסעמיטיזם, סיידען אפשר האַלטען אין פרוהיגע מענשען־ליבשאַפט, ווי מיר האָבען דאָס געטון שוין פאַר טויזענדער יאָהרען, כאָטש עס האָט גאַנץ ווייניג געהאָלפען.... מיר מוזען אָבער אָנווענדען אַלע אונזערע כוחות צו פערהיטען, אַז די אַלערליי ווילדע אַנטיסעמיטישע טענות זאָלען נישט געפינען קיין אָרט צווישען אונז גופא, אַז מיר אַליין זאָלען נישט אָנפאַנגען זיך צו בעטראַכטען ווי אַנ׳ ערגערען מין מענש, אָבער און ווידער, ביי יעדער פּאַסיגער געלעגענהייט דאַרפען מיר זאָגען, אַז כאָטש מיר ליידען אַממעהרסטען, זענען מיר דאָך נישט פון די ערגסטע. מעגען עס מאַנכע פון אונזערע איבער־ראַדיקאַלען אָנרופען „שאָוויניזם" און נאָך אַזעלכע שרעקליכע נעמען. דאָס איז זייער זאַך, אין דער אמת׳ען איז עס נישט מעהר ווי פשוטער מענשליכער זעלבסטרעספּעקט.

הערשעלע

דאס אייביגע שוישפיל

(פּאָעמע)

איבער ווייטע ימים, אויף אַנ׳איינזאַם אינזעל,
שטעהט אַ קריסטאַל פּאַלאַץ אויף אַ פעלזען־באַרג;
אויסגעבלומט און פאַרביג פון אַ קינסטלער־פּינזעל
אומגעצוימט פערבאָרגען אין אַ וואונדער־פּאַרק. —

אויף איהר זיידען בעטעל, אויסגעשטרעקט די גלידער,
ליגט האַלב וואַך אַ יונגע פרוי און׳ם טרוים פערוויגט;
שמייכעלט ליב און האַרציג פאַר איהר ליבסטען נידער,
קלאַמערט איהם אין אָרעם, קושט איהם הייס פערגניגט, — — —

קענען ווילדען שטורם, צווישען וואַלען־צאַפּעל,
ווהדערט שטאָלץ אַ בחור אויף זיין שיפעל שנעל
אָנגעשטרענגט די מוסקעל, אויפגעבליצט די אַפּעל,
נעהנטערט פיל בעגעהרען צום גן־עדן־שוועל. ———

אייביג גאַרט די יונגפרוי. אייביג—איהר געליבטער,
אייביג דויערט דאָס שוישפיל פונ׳ם פישוף־ראָד;
דור צו דור — די יוגענד טרייסעלט דורך בעטריבטער
טיף פער׳סמט פון בענקען נאָכ׳ן ליבעס־גנאַד!....

די געשיכטע פון יודען אין לאדז

פון ד"ר פ. פרידמאַן

די הויז־אייגענטימער, געשיצטע פון גאַנצן איבערן באַצירק, און נישט מורא האָבענדיג אַז די יידישע לאָקאַטאָרען וועלען זיך אַנדערשוואוּ, בעקוועמער און ביליגער איינאָרדנען, האָבען זיי געשרויפט העכערען דעם פרייז פון דירות און זיי־ערע פעי־נאַכלעסיגטע און רואינירטע הייזער.

טראָץ אָבער דער סאָלידאַריטעט פון די הויז־אייגענטימער בנוגע זייערע לאָקאַטאָרען, איז אָבער צווישען זיי אָנגעגאַנגען אַ פערביטערטער קאָנקורענץ־קאַמף. צוליבן דוחק אין אָרט און אומגעלומפערטע פרייזען פון געוועלב־לאָקאַלען אין מאַרק, האָבען פיל סוחרים זייער האַנדעל געפיהרט אויף דער ענגער, פאַדזשעטשנע גאַס, אויף וואָס עס האָבען קרום געקוקט די הויז־אייגענטימער פון מאַרק, און בכדי צו צווינגען די סוחרים אַז זיי זאָלען ביי זיי דינגען די טייערע געוועלבער, האָבען זיי זיך נישט צוריקגעהאַלטען אַפילו פון מסירות.

„דער בעדייטענדיגסטער טייל פון האַנדעל — קלאָגט זיך וואָזור (לייזער) בערגער, אַ הויז־אייגענטימער, „אין נאָמען פון אַנדערע"... האָט זיין בעטריב אויף דער פאַדזשעטשנע גאַס, אויף אַן־אָרט, אַ פולשטענדיג נישט ענטשפּרעכענדיגען, אַ דאַנק וואָס, אַ סך האָבען די מעגליכקייט, נישט בלויז אָהן קאָנסענסען... צו פערנעהמען זיך... מיט האַנדעל... אויסערדעם קענען די גרעסטע מאַלווערזאַציעס, צום שאָדען פון דער געזעלשאַפט און מלוכה אוצר האָבען אַן אָרט, באַר דאָרטען, ווי אַלס ווינקעל־ערטער, וועלכע האָבען נישט קיין קראָמען, באַר הינטער־שטובען און קאַמערען"...

כדי איינמאָל פאַר אַלעמאָל אַ סוף צו מאַכען צו די דאָזיגע בעציהונגען, „כדי צו פערמיידען די איבערטייערקייט ביים דינגען לאָקאַלען און דעם אַנ־זעהעוודיגען מאַנגעל אין אַזעלכע", האָבען, דעם 26 יוני 1850, פנחס לוביענסקי, יואל בעלקער און יצחק מולאַרסקי דערלאַנגט אַ בקשה צו פערגרעסערען דעם באַצירק. אויף דער בקשה האָבען זיי בעקומען אַ תשובה פון דיסטריקט־נאַטשעלניק, אַז „עס פער־טראַקטירט זיך שוין, סיי ווי, וועגען דעמדאָזיגען ענין".

צו יענער צייט איז אָבער געשעהען אַ זעהר אייגנאַרטיגער פאַקט: די הויז־אייגענטימער, אין יודישען בעצירק, מורא האָבענדיג, אַז די פערגרע־סערונג פון בעצירק וועט גורם זיין אַ פרייזען־ירידה אויף דירות, האָבען זיי אָנגעהויבען אַ קאָנטר־אַקציע נישט שטאַרק איבערקלייבענדיג אין מיטלען און אַר־גומענטען. יעקב גראָסמאַן, „אין זיין אייגענעם און אין נאָמען פון אַנדערע יודען", האָט דעם 2־טען יולי 1850 דערלאַנגט אַ בקשה צו דער גובערניאַלער מאַכט, אין וועלכער ער איז געקומען צום אויספיהר:

1. „אַז אין דער היגער שטאָט געפינען זיך, אין יודישען רעוויר גענוג פריינע אוביקאַציעס („סטאַנ־ציעס") וועלכע זענען נישט בעוואוינט, באַר צוליב דעם, וואָס אין דער שטאָט האָבען זיך אַריינגעשטופּט יודען אויף צייטווייליגע אויפהאַלטס־קאַרטען און די דאָזיגע וואוינען אין עקסטרע רעוויר".

2. „אַז טראָצדעם וואָס דערגלייכען איינוואוי־נער, הגם זיי צאָהלען נישט קיין שום שטייערען, רעקלאַמירען זיי באַך צו פערגרעסערען דעם יודישען בעצירק".

3. „אַז צום ווייניגסטען וועט זיין אַקטועל די פערגרעסערונג פון בעצירק, אויב באַר עס וועלען פון דער שטאָט אויסגעוויזען ווערען די יודען, וועל־כע האַלטען זיך דאָרט אויף באַר צייטווייליג און וועל־כע, צוליב זייער אָרימקייט זענען זיי באַר אַ לאַסט פאַר דער שטאָט".

4. „אַז באַר אויף דעם אופן וועלען פערהיטען ווערען פון גרויסע היזיקות די הויז־אייגענטימער פון יודישען בעצירק. וועלכע האָבען, מיט גרויסע הוצאות, אויפגעשטעלט געמויערטע בנינים, און וועל־כע וועלען (מיט דער פערגרעסערונג פון יודישען בעצירק) צוליבן אויסמעהלען פון לאָקאַטאָרען, אי־בערגעפיהרט ווערען".

די אומדערהערטע מסירה האָט זיך געענדיגט מיט דעם פערלאַנג אויסצוווייזען פון לאָדז די אַלע יודען, וואָס האַלטען זיך דאָרט אויף באַר צייט־ווייליג, ווי אויך צו רעזיגנירען פון דער בעצירק־פערגרעסערונג.

די רעגירונגס־מאַכט האָט בעאויפטראָגט דעם שטאָט־פּרעזידענט צו קאָנטראָלירען די דאָזיגע אינ־פאָרמאַציעס. אַרויסגעשטעלט האָבען זיי זיך פאַר נישט שטאַרק גלויבענסווירדיג. די ווייזיטאַציע, וועל־כע עס האָבען אַדורכגעפיהרט דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט פ. טרעגער, לאַווניק טשאַפּליצקי, און דער עלטסטער דאָזאָר מענדעל אַרבאַך, בעגלייט פון גראָסמאַנען, האָט זיך אויסגעלאָזט מיט גאָרנישט, פון די „גענוג פריינע אוביקאַציעס", זענען געבליבען קוים צוויי, וועלכע זענען אויך באַך דערווייל נישט אויס־געליידיגט געוואָרען פון זייערע, ביז איצטיגע לאָקאַטאָ־רען און די איינציגע, נישט־בעוואוינטע אוביקאַציע וועלכע האָט זיך געפינען אין גראָסמאַנס הויז, איז גע־ווען פערדינגען צו די וואָרקער חסידים, אויף אַ חסידים־שטיבעל.

די נישט־איינגעבעטענע אַקציע פון גראָסמאַנען און די וואָסאַמאַל ערנסטערע בעראַטונגען פון דער מאַכט, איבערן ענין בעצירק, האָבען גאָר, אָהן קאַטאַ וועס בעאומרוהיגט די הויז־אייגענטימער פון דער יו־דישער געגענט, דעם 18־טען פעברואַר 1852, האָ־בען זיי אַרויסגעשיקט אַ פרישע בקשה פערזעהען מיט אונטערשריפטען פון 25 קריסטליכע און 24 יודישע הויז־אייגענטימער פון בעצירק, אין וועלכער זיי האָבען געפּרובט צו דערווייזען: אַז די פרייזען אויף וואוינונגען אין יודישען בעצירק, זענען כלל נישט קיין אויפגעשרויפטע; אַז אין פאַל פון אַ בע־צירק־פערגרעסערונג וועלען די פרייזען אויף דירות פאַלען און דאָס וועט זיי רואינירען; אַז אויב אַפילו, ס'זענען אין בעצירק נישט פאַראַן קיין לידיגע וואוי־נונגען, זענען דאָך אין איהם פאַראַן גענוג לידיגע פלעצער און הילצערנע הייזער, וועלכע מ'וואָלט גע־דאַרפט קודם כל, אויסנוצען. לסוף בעטען די בע־טענטען אַז די מאַכט זאָל פערביטען די יודען צו בעזעצען אויף די עקסמיטאַוואַנירטע גאַסען.

דעם לאָדזער מאַגיסטראַט, וועלכער האָט גע־וואָלט, פאָרלויפיג אָפּשיבען די פערגרעסערונג פון בעצירק, איז די לעצטע בקשה געפאַלען ווי פון הי־מעל אַראָב און האָט איהם אונטערגערוקט אַ פריי־שען אַרגומענט, אין אַ גרעסערען מעמאָריאַל פון 13 מערץ 1852 איבערצייגט דער מאַגיסטראַט דער גו־בערניאַלער מאַכט אַז אין יודישען בעצירק, געפינען זיך, לעת עתה נאָך 21 לעדיגע פלעצער, אויסערדעם נאָך 12 הייזער, וועלכע זענען קוואַליפיצירט געוואָ־רען אויף איבערגעוואָרפען צו ווערען און וועלכע מען וואָלט געדאַרפט פערבייטען אויף געמויערטע בנינים און דערפון, ממילא — דער סוף פסוק: אַז, כל־זמן עס זענען פאַראַן אַזעלכע נישט־אויסגענוצטע געלע־גענהייטען אין יודישען בעצירק דאַרף מען איהם, לעת עתה, נישט פערגרעסערען... אָבער אין דעם דאָ־זיגען מעמאָריאַל האָט דער מאַגיסטראַט אַרויסגע־וויזען אַ מאָדנע אומקאָנסעקווענץ: באַלד, ווי דער מאַגיסטראַט קומט צו דער מסקנא אַז די פערגרע־סערונג פון יודישען בעצירק איז אַן איבעריגע זאַך, גיט דער מאַגיסטראַט אָן אַ פּראָפּאָזיציע דעם יודי־שען בעצירק צו פערגרעסערען.

אויף וואָסערע אופן האָט דער דערמאָנטער מעמאָריאַל געקענט שלום מאַכען, צווישען אַזעלכע צוויי קעגנזייטליכע טענות? — אָט אַ דאָס זענען די אינטערעסאַנטסטע אויסצוגען פון מעמאָריאַל, וועל־כע גיבען אונז אויך, גלייכצייטיג אַן דעם הויפּט־פערלויף פון דער גאַנצער שקלא וטריא:

„זייט אַ געוויסער צייט לאָזט זיך בעמערקען, צווישען די היגע יודען, אַ לעבהאַפטיגע אַגיטאַציע, אין דער פאָרם פון מאַסען־בקשות, אין וועלכע זיי בעמיהען זיך איבערצוצייגען אייניגע אַז דער בע־צירק... איז צו ענג, אַנדערע, זענען ווידער אַרויס־געטרעטען מיט אַ פערלאַנג צו דערלויבען זיי צו וואוינען אין טיילען פון דער ניי־שטאָט...

„אין די אַלע, אויבענאויפיג־בערעכטיגטע רעק־לאַמאַציעס, פערבעהאַלט זיך אַן־אַנדער כוונה — די יודען, נעמליך... מיט אַלע מיטלען, וועלכע באַר זייערע איינגעבוירענע חריצות פערשאַפט זיי, בע־מיהען זיך, באַר זיך צו דערלייטערען די איינוואַנ־דערונג, אין דעם הויפּט־פונקט פון דער שטאָט. און דאָרט, אַרויסשטופּענדיג די קריסטען, צי דורך אַ פערהעכערונג פון דירה־געלד, צי דורך אַנדערע מיט־לען, זיך צו בעזעצען אויף דער פּעטריקאַווער גאַס".

„האָבענדיג בדעה אַלזאָ צו פערהיטען דעם אַריינדרינג אין די פאַבריק־שכונה'ס פון יודען, וועל־מעס איינפלוס עס איז איבעריג און אומצייטיג אַ שעה ליכער, וועלכע פּאַראַליזירען די אינטערעסען פון קריסטען. האָט דער מאַגיסטראַט... אַנערקענענדיג אויף דער היינטיגער זיצונג די דערמאָנטע אומשטענ־דען, דעם כבוד צו ערקלערען אָט וואָס:

„...דער היינטיגער פערנעהם פון יודישען בע־צירק וואָלט געווען אַ גענינענדער באַך אויף ווי לאַנג און אין איהם וואָלטען זיך געקענט איינאָרדנען באַכ־אַמאַל אַזויפיל יודישע פאַמיליעס, ווען די יודען וואָל־טען אויף דעם אָרט פון די ענגע און נישט בעקוועמע, הילצערנע הייזלעך און אויף די לעדיגע פּלעצער, געמויערטע, שטאָקיגע בנינים אויפגעשטעלט, אַזוי, ווי זיי האָבען געטון אויפן מאַרק פון דער אַלט שטאָט, דאָרט, אַלס פריבּצייזאַלע־אָרט, אין וועלכען די יודען שטופּען זיך מיט אַלע כוחות, האָט זיי נישט אָפּגעשראָקען, נישט דער יקרות פון די פּלעצער, נישט דער געסייל און נישט די בוי־אומקאָסטען. דערפאַר אָבער זענען די זייטען־גאַסען ביז איצט פער־בליבען אין זייער פריהערדיגען צושטאַנד... דער צופלוס פון דער בעפעלקערונג, אַ גרעסערער לאָקאַל קאָנקורענץ, און דערפון, דער העכערער דירה־פּרייז — דאָס אַלעס טרעפט נאָר אין די הייזער ביים מאַרק, ביי דער פּעטריקאָווער גאַס, ווי אויך אין די הייזער, וועלכע ליגען נעהנטער צו די האַנדעלס־ערטער — דאָרט וואָלט זיך אַ יעדער געוואָלט בעזעצען, דאָרט שלאָגט איינער אויס דעם צווייטען (די דירה), און קיינער טראַכט גאָרנישט אויף לחלוטין זיך צו בעזע־צען אין אַ זייטען־גאַס, דאָרט צו קויפען אַ פּלאַץ און פּראַאינטערעסירען זיך מיט בויען, די אַלע יודען וואָס וואוינען איצט אין די זייטענגאַסען, בעטראַכ־טען זייער דאָרטיגען אויפהאַלט נאָר אַלס צייטווייליג און האַלטען זיך אין איין בעמיהען וועגען אַ לאָקאַל אויפן מאַרק, אָדער אויסערן בעצירק".

„די פּעטריקאָווער גאַס און די פאַבריקס־שכונה, די אַזויגערופענע ניי־שטאָט, זייענדיג אַ לייטיש, פערבויערטע און בעוואוינטע פון פערמעגליכע און טערנעהמער און אַנדערע בעלי־מלאכות, שטעלט מיט זיך פאַר דעם בעוואוינטסטען טייל פון דער שטאָט. דער־ביי אויך די יודען, וועלנדיג זייער גאַנצע שטרעבונג אויף דידאָזיגע גאַסען, בעמיהען זיך אויסצואייניגען: דאָס איינשאַלטען זיי אין יודישען בעצירק און דאַן, באַכן אַרויסשטופּען פון זיי, די קריסטען, וואָס דאָס איז פאַר זיי, אייגנס פון די לייכס־טע זאַכען, וואָלטען די זיך געקענט פונאַנדערלייגען מיט דער גאַנצער פרייהייט פערטרעטענדיג די אַזוי ביישלאָזע אינדוסטריעלער מיט דעם שמוציגען האַנ־דעל פון אַלטוואַרג אָדער מיט אַנדערע שפּעקולאַ־ציעס און דעמאָלט וואָלט אויף זיכער אויך פער־שוואונדען די מוסטערהאַפטע אָרדנונג און די ריינ־קייט, מיט וועלכע דער שטאָט־טייל האָט זיך אויס־געצייכענט..."

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

שאַ... שאַ... דער בעזים רעדט!...

אַ מעשה'לע פאַר יונג און אַלט

פון י. אַבערזשאַנעק

ליבער עולם. עס געהט איצט אַ יום־טוב וואָך. אַ גרויסער יום־טוב. אַ הייליגער יום־טוב. איהר וועט האָבען צייט גענוג. די קראָמען וועלען זיין געשלאָסען. די קרעמער וועלען איינער דעם אַנדערן האָבען „אויפן אויג" צי ער לאָזט נישט אַריין „אונטער־אַרום"... איינער וועט היטען דעם צווייטענס „באַטשנע" טיר. די בעלי־מלאכות וועלען זיך אַרומדרייען אָהן אַ שטאָק־אַרבייט. די וואַרשטאַטען וועלען זיין אויפגערוימט — יום־טוב וועט זיין אויף דער יודישער גאַס!

און אַזוי ווי איהר וועט נישט האָבען, וואָס צו טון, וועל איך אייך צוליב דעם יום־טוב דערצעהלען אַ מעשהלע און זאָל דאָס מעשהלע דערצעהלט און איבערדערצעהלט ווערען פון מויל צו מויל און פון אויער צו אויער.

הערט, יודען, אַ מעשהלע:

געווען איז עס מיט אַ קורצע צייט צוריק. איך קום אַהיים, בעגעגענט מיך מיין ווייב אַ דערשראָ־קענע, איז טויט ווי די וואַנד. קאָן קיין וואָרט נישט אויסרעדען. די קינדער, יעדעס אין אַן־אַנדער ווינ־קעל, ציטערט פון שרעק.

— וואָס איז געשעהען? וואָס איז דאָ פאָרגעקומען — האָב איך געפרעגט.

— טאַטעשי... טאַטעשי.. דער... דער בעזים! — האָט קוים דער יונגסטער בחור אויסגערעדט צווי־ ווערטער און זיך בעהאַלטען.

— וואָס בעזים? וועלכער בעזים? — האָב איך נישט פערשטאַנען.

— שאַ... קום גיכער אַריין, האָט מיין יודענע גערעדט שטיל און געוויזען אויפן בעזים.

— וואָס טוט זיך דאָ? וואָס קומט דאָ פאָר? דערצעהל מיר, וואָס איז געשעהען? — בין איך צוגעשטאַנען צו מיין פרוי.

— דער... בעזים... דער בעזים — רעדט!...— האָט מיין פרוי קוים אַרויסגערעדט עטליכע אָפּגער־האַקטע ווערטער.

— וואָס? וואָס זאָגסטו? זאָג עס נאָך אַמאָל. כ'פערשטעה נישט אַ וואָרט.

— יודעל קרוין, איך בין נישט משוגע. כ'זאָג דיר, אַז דער בעזים... אונזער בעזים האָט פּלוצים בעקומען לשון און רעדט!

— וואָס הייסט דאָס? ווי אַזוי קאָן אַ בעזים רעדען?

— דו זעהסט דאָך! ווי אַזוי האָט בלעם'ס איי־זעל גערעדט? אַז אַן־אייזעל קאָן רעדען, טאָ פאַר־וואָס זאָל אַ בעזים נישט קאָנען רעדען? ווי זאָגט מען עפּעס? „אַז גאָט וויל שיסט אַ בעזים אויך"! מה דאָך. אַז ער קאָן שיסען, קאָן ער דאָך רעדען אוודאי! — אַזוי האָט מיר מיין פרוי געגעבען צו פערשטעהן, אַז ס'איז אַ גאַנץ מעגליכע זאַך. און אַז דער בעזים האָט טאַקע גענומען רעדען.

און ווי איך שטעה אַזוי אין שמועס מיך אויס וועגען דעם „בס בעזים" גיט זיך דער בחור, דער בעזים, הייסט עס, אַ שטעל־אַוועק און נעהמט שיטען פעך און שוועבעל „יפתח את פה הבעזים" און ער האָט גענומען דערלאַנגען לשון:

— „צאָ דאָ כאָלערי! קים פאַן יעסט? טעראַ יאָ טו זשאַנדזוע, יוז מינעלי דאָברע צאַסי, טעראַ יאָ מאַם גלאָס אי באַסטאַ!"

בין איך געבליבען שטעהען אַ טויטער. מיין ווייב איז דאָך גערעכט. דער בעזים רעדט דאָך טאַקע! איך גלויב נישט מיינע אייגענע אויערען, ווי איז דאָס מעגליך? אַ בעזים — אַן־אַנטיסעמיט?! מילא, אַז נאַוואַזשינסקי שיט פעך און שוועבעל אויף יודען פערשטעה איך נאָך, אָבער אַ בעזים!...

אָבער צו וואָס די פילאָזאָפיע? דער בעזים רעדט דאָך טאַקע, און אַלץ הייסט רעדען? ער איז דאָך מיט אַמאָל געוואָרען אַ גאַנצער „תלמיד חכם", ער קאָן דאָך היינטיגע גאַנצע „תורה" פון אויסווי־ניג, אַ גאַנצער „למדן" געוואָרען, מיין בעזים, און איז בקיא אין דער ראַסען־טעאָריע. גאַנצע טעג האַלט ער אין איין רעדען. איז גרויס געוואָרען ווי המן — אַ גיע דאַסטעמפּ!...

האָב איך דאָך געזעהען, אַז ס'איז ביטער, אַז דער בעזים האָט שוין אויך בעקומען לשון, מוז מען דאָך מיט איהם אומגעהן ווי מיט אַ ווייך איי, אַז דער בעזים איז געקומען צו דער מאַכט, מוז מען מיט איהם רעדען אַנדערש ווי ביז איצט, האָב איך געפּרובט מיט איהם אַ רעד־טון:

— פּאַניע בעזים, וואָס איז דער פּאַן בעזים אַזוי ראַסטראָיעט? וואָס האָב איך דעם פּאַן בעזים געטון שלעכטס, וואָס דער פּאַן בעזים קאַכט זיך אַזוי?

— „פּרעץ זשידאַמי! — האָט דער בעזים אַ געשריי געטון און גענומען מאַכען ווילדע קולות, ווי איך וואָלט איהם געקוילעט די קאַטשקע.

— שאַ!... שאַ!... ניעך באַ פּאַן בעזים שען אויספּאָקאָי. וואָס פּרעטשעט אַזוי דער פּאַן בעזים? אַ סך האָט דער פּאַן בעזים אריינגעלעגט אין מיין געשעפט? וואָס פאַר אַ דעה־זאָגער ביזט דו צו גע־וואָרען אין מיין שטוב? — האָב איך דעם פּאַן בע־זים שאַרף אָפּגעענטפערט.

נו, האָט איהר עס געדאַרפט זעהען ווי דער בעזים, הייסט עס, האָט גענומען מאַכען קולות, ווי מען וואָלט איהם פאַר די ציין געריסען.

— וויבאָש טאַ שע סיטאָ. ווסיסטקאָ דאָ מניע באַלעזשי, יאָ וואָס ווסיסטקיך זידוב זאַמיאַטאַם, זשע אי באָ!

אַזוי גאָר? איך האָב שוין גאָר נישט קיין דעה אויך? אַלץ איז גאָר זיין? דער בעזים איז געוואָרען דער באַלעבאָס איבער מיין באַלעבאַטיש־קייט? אויב אַזוי איז דאָך גאָר נישט פוילעלדיג. דאָס רעדט ער דאָך נישט פון זיין קאָפּ אַרויס.. עפּיס איז דאָך די מעשה נישט גלאַטיג. האָב איך מיט איהם גענומען רעדען מיט גוטען:

— פּאַניע בעזים, רעד נישט קיין נאַרישקייטען, דו ביזט טאַקע אַ גרויסער חכם, אמת, ס'איז טאַקע איצט געקומען דיין צייט, דו האָסט טאַקע איצט די דעה, דו זיצסט טאַקי איצט אויבען־אָן, דו האָסט טאַקע בעקומען די מאַכט, אָבער פערגעס נישט, אַז דאָס, וואָס דו ווילסט ביי מיר צונעהמען אין מיין אויסגעהאָרעוועטע פּראַצע, מיין בלוט!

— „באַ, צאָ ווי טאַם גאַדאַצע! זידזי דאָ פּאַ־לעסטיני אי יוז — זראַזו־מיאַנאַ?" — אַזוי האָט נאָך דער פּאַן בעזים קורץ און שאַרף אָפּגעענטפערט.

האָב איך דאָך געזעהען אַז איך וועל מיט איהם גאָרנישט מאַכען גוטע טענה מיט אַ בעזים! אַז דער בעזים האָט בעקומען לשון איז ביטער. ער האַלט אין איין שיטען פעך און שוועבעל, לאָזט מיך נישט איבער דער שוועל. ברויגעס און סקאַנדאַלעוועט, האָט זיך אַוועקגעשטעלט ביי דער טיר און לאָזט קיינעם נישט איבער דער שוועל, און דערוועהט ער מיך, ער־פּענט ער דעם פּיסק און ריטשעט און האַלט אין איין „דעקלאַמירען" די „בערלינער תורה'ס". פּרובט מען איהם זאָגען אַ וואָרט, צעקאָכט ער זיך און סטראַ־שעט: „יאַ וואַס ווסיסטקיך זידוב זאַמיאַטאַם". „פּאַ־זאַנדעק מוסע ביטש!"

נו, וואָס זאָגט איהר נישט צו דעם אומגליק!? אַ בעזים אויף מיין קאָפּ! מילא, ווי לאַנג ער רעדט בלויז איז נאָך האַלבע צרות, און וואָס וועל איך טון, אַז ער וועט איבערגעהן פון ווערטער צו „מעשים"? — אַ קשיה אויף אַ בעזים!...

געה איך איצט אַרום אַ צעדרעהטער, איך קאָן מיר קיין אָרט נישט געפינען, אין מיין איגענער שטוב ציטער איך און פּלאַטער, מיין בנין־ביה האָט מורא ס'מויל צו עפענען, מ'געהט אויף די שפּיץ פינגעל, מ'איז אין איין שרעק. אַלעמענס אויגען זענען איצט געווענדעט צום פּאַן בעזים. מ'האָט מורא איהם צו דערצערנען. מ'קוקט זיך צו ס'גרייטע, וואָס וועט ווייטער זיין, וועט ער זיך „אויספּאָקאָיען" צי וועט ער נישט וועלען ווייזען זיינע גבורות און צי וועט ער טאַקע נישט אַמאָל ווערען זיין מושל איבער מיר. די היינטיגע צייטען איז אַלץ מעגליך. ווי זאָגט איהר? אַז גאָט וויל שיסט אַ בעזים אויך!...

איך דערצעהל אייך דאָס דאָזיגע מעשה'לע, אין אַזוי ווי ס'געהט יום־טוב אין לאַנד אַריין, די קראָ־מען וועלען זיין פערמאַכט, איהר וועט האָבען גענוג צייט, טאָ דערצעהלט זשע איבער דאָס דאָזיגע מעשה'לע. זאָל עס געהען פון מויל צו מויל און פון אויער צו אויער.

דער צויבער פון ירושלים

דער אלטער דור און די יוגענד

(פון מיין רייזע איבער ארץ־ישראל)

פון א. אלפערין

„אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני" — אַן׳אַרי־אַלטע שבועה. און אַ שווערע.. און אַן־איביגע. פון דור צו דור געהט זי איבער בירושה — אין מאַהנט און פאָהערט. און נאָך שאַרפער און נאָך שווערער איצט — ווען מיר בויען ארץ־ישראל און ווען מיר ריכטען אויף ירושלים.

איך האָב געזעהן די אַלטע פאָלקס־שבועה אויסגעקריצט מיט מאָהנענדע אותיות אויף אַלטע און נייע הייזער אין ירושלים, און פראָנט ביים אַריינגאַנג, אַז אַלע זאָלען זעהן און לייענען און געדענקען. איך האָב זי געזעהן אין אַן׳אָרים יודיש הויז אין דעם פערלאָזענעם אומגליקליכען צפת. אַמאָל — אַמאָל איז עס געווען אַזאַ מנהג אין יודישע הייזער אין די אַלטע שטעט און שטעטלעך פון חוץ לארץ (עס איז, גלויב איך, אויך אַ פערגעסענער דין פון שולחן ערוך), ווען אַ יוד האָט אויסגעבויט אַ הויז, האָט ער אויסגעמאָלט די ווענד, האָט ער אויף דער מזרח־וואַנד געלאָזט אַ ליידיג אָרט רויה, נישט בעקאַלכט אַפילו — אַ זכר לחורבן. און אויף דעם רויהען אָרט אַן׳אויפשריפט אויפגעקריצט: „אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני".

מען טאָר נישט פערגעסען ירושלים, און מען קאָן נישט פערגעסען. האָט מען איין מאָל אַ קוק־געטהון אויף ירושלים אין אַ בין־השמשות, אין אַ מינוט פון בעטענקען זיך — וועט דער אַנבליק אויף אייביג בלייבען אין געדאַנק און אין זכרון.

מען קאָן זיך פערשידענאַרטיג בעציהען צו ירושלים. מען קאָן זי שטאַרק ליב בעקומען. זי קאָן איינגעבאַקען ווערען אין האַרצען מעהר ווי אַלע אַנדערע מקומות אין ארץ - ישראל. מען קאָן אויך פיינד האָבען ירושלים און פערהאַן אַזעלכע — וועגען זיי וועלען מיר נאָך רעדען. אָבער פערגעסען ירושלים, אַוועקלייגען זי אין אַ ווינקעלע פון זכרון און זיך נישט צוריקהען הערצו — דאָס איז בשום אופן נישט מעגליך.

נישט לעבעדיג בעזונדערס איז ירושלים. מנוחה און געמעסיגקייט הערשט אויף איהרע גאַסען, אַפילו אין די נייע קוואַרטאַלען. עס זעהט אויס אַזוי, ווי די פערמאַטערטע און צעטומעלטע פון דעם הו־האַ ביי איהר און־איניקעל תל־אביב קאָנען קומען אַהער געפינען רוה ביי דער אַלטער, גוטער באָבע.

קליינשטעטעלדיג אַ שפּאָר ביסעל איז ירושלים, כאָטש דאָ איז די הויפּט־שטאָט פון לאַנד (שוין נישט־רעדענדיג וועגען דעם, אַז דאָ איז די מוטער שטאָט פון דער וועלט. פון פעלקער און אמונות, דאָס איז געשיכטע און מיר רעדען מעהר וועגען דער געגענוואַרט). אלזא — קליינשטעטעלדיג אַ ביסעל איז ירושלים. איהרע האָטעלען זעהן נאָך סרוב אויס ווי אַלטע היימישע אכסניות (פערשטעהט זיך, אַז מיר מיינען נישט דאָ דעם ריזיגען, מאָדערנעם „קינג דייוויד" האָטעל — דאָס איז אַ בעזונדער קאַפּיטעל פאַר זיך). איהרע קאַפעס וועלען זיך נישט פערמעסטען מיט די תל־אביב׳ער איהרע רעסטאָראַנען זענען אָהן אַ בעזונדערען לוקסוס. איהר טעאַטער „ציון" איז זעהר פרימיטיוו און דערמאָהנט אָן אַ טיפּישע קליינשטעטעלדיגע געביידע. אָבער נישט לגנאי, חלילה, דערמאָהן איך דאָס אַלץ. ירושלים — איז ירושלים. איהר סטיל איז איינגעבאַרטיג און ליב. איהרע פאָרמען זענען אַלט ווי די וועלט, און מיר קאָנען גאָר קוקען אויף זיי און בעוואונדערען און וועלען אַריינטראַכטען זיך. איהר גייסט שטאַמט פון אַלטע גרויסע דורות. ער איז מעכטיג געבויג אונז צו בעהערשען, און נישט מיר וועלען איהם בעצוויגגען.

מען וועט פונאַנדערבויען ירושלים. די שטאָט בעקומט שוין איצט גאָר אַן׳אַנדערען אויסזעהן אויבענאויף, נייע מאָדערנע קוואַרטאַלען מיט הויכע הייזער שטעהן שוין אויף. די הייזער זענען, אגב, פיל מעהר סאָליד געבויט ווי אין תל־אביב, ווי אין חיפה, אָבער דער סטיל פון ירושלים וועט בלייבען. איהר בעזונדערע שטימונג, וואָס רעדט דאָ צו איך אַרויס פון יעדען ווינקעל, פון יעדען שטיין, פון יעדער חורבה נאָך — וועט אויך דער אַמעריקאַנער טעמפּא פון אויפבוי פון ארץ־ישראל נישט פעריאָגען. דער צויבער פון ירושלים איז אייביג, ווי אייביג עס איז די שטאָט און ווי אייביג עס איז דאָס פאָלק, וואָס האָט געשוואוירען: — „אויב איך וועל דיך פערגעסען, ירושלים — — —"

* * *

פאַראַן, ווי איך האָב איך געזאָגט, שטאַרק פערליבטע אין ירושלים, איך רעד שוין נישט פון די, וואָס זייער ליבע צו ירושלים האָט נאָך היסטאָריש אַ וויכטיגען און שטאַרק בעגרינדעטען נאַציאָנאַלען אינטערעס. מיר מוזען אויסלייזען ירושלים און קודם כל ירושלים, — זאָגען פיל. די אַלטע הייליגע יודישע שטאָט איז נאָך איצט נישט קיין יודישע, כאָטש עס איז שוין פאַראַן אין איהר אַ יודישע מעהרהייט, און כאָטש גאַנץ ארץ ישראל ווערט דאָך איצט אַזוי גיך און ריזיג געבויט, דווקא ירושלים איז הינטערשטעליג. מיר מוזען איינעמען ירושלים — דאָס האַרץ פון ארץ ישראל. צו פיל האָבען דאָ די אַראַבער אַרויסגעלייגט זייער גייסט און זייער איינפלוס — און דווקא פון דעם ערגסטען און שעדליכסטען מין. אַלע אַראַבישע העצער האָבען זיך דאָ קאָנצענטרירט, אין און אַרום ירושלים. דער מופטי איז דאָ דער מושל, און דאָס פיהלט זיך דאָ אין דער אַלטער שטאָט. אַפילו ווען מען פערגעסט וועגען די אַראַבישע רעדעל־פיהרער און וועגען אַלעם טרויעריגען, וואָס איז דאָ געשעהן, איהר פיהלט עס אַרויס פון יעדען אַראַבער, וואָס איהר טרעפט דאָ. ירושלימער אַראַבער — אַ, זייט פאָרזיכטיג מיט זיי.

דאַרפען מיר, מיט אונזער אַרבייט בעצווינגען ירושלים. בעפרייען זי און דערפאַר — אויב מען אָרדענט איין אַ מזרח־מיזרח, זאָל ער זיין אין ירושלים ווי אוסישקין פערלאַנגט, אויב מיר בויען נאָך פיל אַנדערע דעמאָנסטראַטיווע ווירטשאַפטליכע אונטערנעהמונגען — זאָלען זיי זיין אַ גרויסער מאָס, ווי ווייט מעגליך, אויפגעשטעלט ווערען אין ירושלים. אַזוי פערלאַנגט דער נאַציאָנאַלער אינטערעס. אַפגעזעהן שוין פון אונזערע צענטראַלע קולטור־איבסטיטוציעס. זיי דאַרפען אויפגעבויט ווערען נאָר אין ירושלים. אַזוי פערלאַנגען פיל, דאָס לעצטע געשעהט אויך. אונזער קולטור־אַרבייט אין ארץ ישראל קאָנצענטרירט זיך אין ירושלים, אָבער דאָס איז ווייניג. אַלע מעגליכע פּאָזיציעס אונזערע דאַרפען זיך געפינען אין ירושלים. אַלץ אויף אויסצולייזען ירושלים! — דאָס איז אַ פאָדערונג פון פיל אָנגעווענע פערזענליכקייטען און קרייזען אין לאַנד.

און ווען איך רעד דאָ וועגען דער בעזונדערער ליבע צו ירושלים, וויל איך דערצעהלען וועגען פיל, וואָס זענען סתם פערליבט אין ירושלים. אָהן די דערמאָהנטע מאָטיווען, וואָס געהען שוין אַריין אין דעם געביט פון פּאָליטיק. אין תל־אביב. אין חיפה, וועט איהר בעגעגענען פיל, וואָס וועלען אייך זעהר דאַנקבאַר זיין פאַר אַ גרוס פון ירושלים, און די וועלען אייך תמיד זאָגען: „קומען מיר קיין ירושלים, איז שווער זיך אָפּצורייסען. מיט אַ האַרץ פול מיט בענקשאַפט, פערלאָזט מען די שטאָט, שעהן שטימונגספול איז ירושלים, אמת?" מען לעבט אין תל־אביב, מען וואוינט אין חיפה, אָבער מען בענקט נאָך ירושלים, אַזעלכע זענען פאַראַן פיל, און בעזונדערס צווישען דעם עלטערען דור — דאָס איז פערשטענדליך, אָבער אויך צווישען דער יוגענד. מען קאָן נישט פערגעסען, מען קאָן נישט אָפּטון פון זיך דעם אַנבליק פון ירושלים.

* * *

אָבער פאַראַן אויך אַ טייל, פון דער יוגענד אין ארץ־ישראל, וואָס האָט פיינד ירושלים — דעם אַלטען ישוב, אין וועלכען עס איז נאָך פערבליבען פיל פון דעם „חלוקה"־גייסט. און ווען איך וועל אייך אויספיהרליכער ערקלערען, וועט איהר זעהן, אַז זיי זענען נישט אומגערעכט. עס קוקט אַ גרויסער טייל פון אַלטען ישוב מיט אַ שטאַרקער גרינגשעצונג און אָפט אויך מיט פעראַכטונג אויף דער יונגוואַרג, וואָס איז געקומען אין לאַנד און האָט זיי געשטערט זייער „אידיליע", אַביסעל וואָכעדיג געמאַכט זייערע טראַדיציעס. איך וויל דאָ נישט געברויכען קיין שאַרפערע אויסדרוקען, זיי זענען בעקאַנט, עס איז בעוואוסט וואָס אָט דער אַלטער „חלוקה"־דור רעדט אויס אויף דער חלוצים־יוגענד, אויף זייער מאָראַלישער אויפפיהרונג — וועגען דעם ענין פון רעליגיע איז שוין גלייכער נישט צו דערמאָנען. און דאָס זענען פאַקטען פון זעהר אַן׳ערנסטער בעדייטונג, זיי שיידען זיך איינגאַנצען אָפּ. אָט די קנאים פון דעם אַלטען דור, פון דער יוגענד, וואָס שאַפט און וואָס ברענגט קרבנות פאַרן לאַנד. — זיי לאָזען נישט אַריין די יוגענד אין זייער ד׳ אמות, ווי ע ... ... ע". און אויך אַ מאָדנע פערשימעלטע פּאָליטיק לעגען נאָך אַריין אָט די חלוקה־יודען אין זייער „האַלטונג", זיי האָבען געלעבט, זאָגען זיי, בשלום מיט די אַראַבער. זיי האָבען געגעסען מיט זיי פון איין טעלער, איז געקומען די יונגע „פערריסענע" חברה, האָט עפּעס געבומען רודערען צו פיל אין לאַנד און זיי צושטערט זייער „אידיליע". נו, געה, טענה זיך אויס מיט אַזעלכע יודען...

אָבער — חלילה ווען עס קומט אַמאָל אַ בייזע שעה, פאַלען אָט די אַלטע קנאים כורעים פאַר דער יונגער „פערשייטער" חברה און קושען זיי די פיס. ווייל דווקא אָט די יודען אין ירושלים זענען תמיד אין דער גרעסטער סכנה. און ווער בעשיצט זיי? און ווער שטעלט איין פאַר זיי זייערע לעבענס? קיינער נישט. באַר טאַקע אָט די פערשטויסענע יוגענד. עס ווייסען פיל צו דערצעהלען וועגען דעם אָט די אַלטע יודען אַליין פון יענע טראַגישע טעג אין 1929.

די יוגענד ערפילט איהר חוב, זי איז שטענדיג גרייט זיך מקריב צו זיין, אָבער פיינד האָט מען אָט דעם אָפּגעשטאַנענעם, פאַנאַטישען און שעדליכען טייל פון אַלטען ישוב, און דאָס איז דאָך גאַנץ פערשטענדליך און נאַטירליך.

די געשיכטע פון יודען אין לאדז

(ענדע פון דער 8־טער זייט)

„בפרט וואָלטען בעדראָהט געווען די פאַבריקאַנטען, פון וועלכעס דערפאָלג עס איז אויסשליסליך אָפּהענגיג דער ווייטערדיגער קיום און די ענטוויקלונג פון דער שטאָט. ווען עס וואָלטען די יודען זיך אין זייערע שכונה איינגעפעסטיגט.: "

„...אַזעלכע שוועריגקייטען אויף וועלכע עס קלאָגען זיך די יודען (איבערפילונג), לײדען אויך די אַנדערע בירגער, אַפילו אין די געגענטען, אויסערן רעוויר... אָבער דעם אַ־ט שוועריגקייטען קענען זיך די קריסטען אַליין פערקלענערען, נישט אויס וואַרטענדיג און נישט דאַרפענדיג אָנצוקומען צו די סאַמע לעצטע מיטלען — אַז עס פערגרעסערט זיך זייער בעפעלקערונג, בעהמען זיי אַרום די לעדיגע פלעצער, אַפילו די, וואָס געפינען זיך אויף די אָפּגעלעגענסטע ערטער און בויען אויף זיי נייע הייזער, נישט אַריינלאָזענדיג זיך אין חשבונות, צי דער אַרייגעלייגטער קאַפּיטאַל וועט זיך זיי ענטשפּרעכענדיג פּראָצענטירען... און די יודען — פערקעהרט; זיי ווילען בעסער זיך צונויפּפּרעסען, פערטראָגען אומאַנגענעהמליכקייטען, אליהער אונטערצונעהמען אַ בוי — פון אַזאַ שטייגער ווילען, זענען זיי ווייט, זייער גאַנץ שטרעבען איז שפּעקולאַציע — באַר האַנדעל און האַנדעל"

לסוף ענטהאַלט דער מעמאָריאַל די קאָנקלוזיע, אַז הגם דאָס בעקלאָגען זיך פון די יודען אויף אָרט־דוחק און אַנדערע אומבעקוועמליכקייטען אין יודישען בעצירק איז אומבעגרינדעט. דאַרף מען דאָך דעם יודישען בעצירק צו פערגרעסערען, כדי איינמאָל פאַר אַלעמאָל אַ סוף צו מאַכען צו די יודישע „רעקלאַמאַציעס" און צו זייערע פּרובען זיך צו בעזעצען אויסערן בעצירק. אויסערדעם — האָפט דער מאַגיסטראַט — וועט דורך דער פערגרעסערונג פון בעצירק מיט די פערבאַכלעסיגטע גאַסען, וועלכע זענען פול מיט לעדיגע פּלעצער און „אַלטע" בויפעליגע בנינים, וואָס לעבען קוים", אויה דערוואַקסט וועדען ביי די יודען דער בוי־חשק

קלאַנג־קינא־טעאַטער
Zachęta
זגערזשער 26
היינט און פאָלגענדע טעג!
גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער פּראָגראַם!
— I —
גרויסע עמאַציאָנירענדע דראַמע, וואָס ענטפּלעקט דאָס קאַפּיטאַליסטישע לעבען
א. נ.
אַמעריקאַנער וואַהנזין
אין די הויפּט־ראָלען:
Pat Obrien i Kay Johlson
— II —
גרויסע קאָמעדיע פון צערישע לאַפּאָוניקעס
א. נ.
„רעוויזאָר"
אין דער הויפּטראָלע: Vlasta Burian
אָנהויב פון די סעאַנסען: שבת און יום־טוב 12 אַ זייגער. געוועהנליכע טעג 4 נאָכמ.

DR. MED. H. LUBICZ
פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקה.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפאַנגס־שעה׳ן 8–10, 12–2, און 5–8 אָווענד
זונטאָג און יום־טוב פון 9–11 בייטאָג.
אין יו"ט 9–1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרט־זאַל.

Dr.
Wołkowyski
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
נעהמט אָן אין הויט־ און ווענערישע
קראַנקהייטען, מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8–12 בייטאָג און פון 4–9 אָווענד.

דער בלוטיגער קעניג און זיינע זעקס ווייבער

לעבענסגעשיכטע פון העברי דעם אַכטן

פון א. לאָעב

הענרי דער אַכטער געהערט צו די מערקווירדיגסטע און ראָמאַנטישסטע פיגורען אין דער ענגלישער געשיכטע.

הענרי דער אַכטער איז געבוירען געוואָרען אין 1491, דאָס הייסט, מיט 443 יאָהר צוריק, אַלס צווייטער זוהן פון קעניג הענרי דעם זיבעטען און קעניגין עליזאַבעט פון ענגלאַנד ער איז נישט צוגעגרייט געוואָרען צו פערנעהמען זיין פאָטערס טראָן, און דערפאַר טאַקע נעהמען זיך זיינע מאָדנע אויפפיהרונגען שפּעטער אַלס קעניג, פעסט געבויט שיין און געזונט, איז ער געווען אַ קאַפּריזנער ליבער קינד, וואָס איז קאַליע געוואָרען צוליב דער צייטער־דיגער בעהאַנדלונג מצד זיינע עלטערען און די הויפליים.

דער טויט פון זיין ברודער פּרינץ אַרטור, ווען הענרי איז אַלט געווען צעהן יאָהר, האָט איהם געמאַכט פאַרן יורש פון ענגלישען טראָן, די צעהן יאָהר פון אַ באַנגעבינער דערציהונג האָבען אויף געהאַט געלייגט זייער שטעמפּעל אויף דעם עגאָאיסטישען און הערשערישען קינד.

הענרי האָט אויסגעזעהן ווי עס פּאַסט פאַר דעם יורש פון טראָן: ער איז געווען פונקט דער טיפּ, וואָס רופט אַרויס בעגייסטערונג און פערעהרונג ביי די מאַסען: הויך, שלאַנק, מאַיעסטעטיש, מיט בלאָנדע געקרייזעלטע האָר און רויטע באַקען, און שטענדיג איז ער געווען ענערגיש און פריילעך. גאַנץ ענגלאַנד האָט געוואוסט אַז אין פראַגען פון שטייערען און אַנדערע פּראָבלעמען, איז ער נישט איינשטימיג מיט זיין פאָטער, און ער איז דערפאַר אויפגענומען געוואָרען מיט ענטוזיאַזם. אין לאַנד האָט מען גאָר נישט פערדעכטיגט אַז דער דאָזיגער יונגערמאַן וועט ענדערען די געשיכטע פון ענגלאַנד מיט איין פעדער־שטריך אויפן וואונש פון זיין ליידענשאַפטליכער נאַטור, און אַז ער וועט אַרויספיהרען דאָס לאַנד אויף׳ן וועג צו אַ נייער רעליגיע. און אין דערזעלבער צייט וועט ער אַריינשרייבען אין דער געשיכטע פון ענגלאַנד דאָס בלוטיגסטע קאַפּיטעל.

הענרי איז געוואָרען קעניג אין מאי 1509. פון זיין ברודער האָט ער נישט בלויז געירשנט זיין נאָכפאָלגערשאַפט צו דער ענגלישער קרוין, נאָר אויך אַ קעניגליכע ווייב, די שפּאַנישע פּרינצעסין, וואָס איז בעשטימט געוואָרען פאַר אַרטורן, אין איצטער געוואָרען העבריס כלה, אין 1509 איז הענרי געוואָרען קעניג און אַ בעווייבטער אין עלטער פון אַכצעהן יאָהר.

יענע פעריאָדע איז געווען אַן׳אומרוהיגע אין דער געשיכטע פון אייראָפּע. די רעליגיעזע רעפאָרמאַציע האָט אויפגעפלאַמט. דער דייטשער רעליגיעזער רעפאָרמאַטאָר מאַרטין לוטער, האָט געהאַלטען זיינע פייערדיגע רעדעס, דער הומאַניסט עראַזמוס האָט פערעפענטליכט זיינע ווערק, וואָס זענען געווען פול מיט נייע און פאָרטגעשריטענע אידעען, דאָס איז געווען אַן׳עפּאָכע פון נייע ענטדעקונגען און קאָלאָניזירונגען אין נייע לענדער, עס זענען אָנגעקומען נייעסען וועגען קאָלאָמבוסן און זיינע שיפען, מיט איין וואָרט, ס׳איז געווען די צייט פון אויסגעברייטערטען האַנדעל און אַנקומענדיגער בעפרייאונג פון די מיטעל־קלאַסען.

די עפּאָכע האָט אויך בעאיינפלוסט הענרי דעם אַכטען, און צו דערזעלבער צייט האָט ער געמוזט ענטפערען אויף די פערלאַנגען פון זיין אומרוהיגער נאַטור, ער איז געווען אַ פרומער קאַטאָליק, אָבער ווען דער פּויפּסט האָט זיך אָפּגעזאָגט צו אָנערקענען זיין גט מיט קאַטאַרין פון אַראַגאָן, האָט ער אָפּגעשאַפט די קאַטוילישע קירך און זיך אָנגעשלאָסען אַן די פּראָטעסטאַנטישע גרופּעס, ווען נישט לוטער, וואָלט הענרי אַזוינס נישט געטון. ער וואָלט אויך נישט געווען אַזוי געהאַנדעלט, ווען נישט

ען־באַליין, אין וועמען ער איז געווען פערליבט און מיט איהר געוואָלט חתונה האָבען, די געשיכטע פון דער מענשהייט און פערזענליכע שטרעבונגען זע נען פעראייניגט געוואָרען אין אויסשמידען דעם ווייטערדיגען גורל פון ענגלאַנד.

קאַטערין פון אַראַגאָן איז געווען זיין געזעצליכע ווייב צוויי־און־צוואַנציג יאָהר נאָכאַנאַנד, אָבער ווען ער האָט זיך פערליבט אין ען באַליין, האָט דאָס גע ווייסען איהם אָנגעפּאַנגען צו פּלאָגען למאי ער איז פריהער געווען צו קאַטערינען, וועלכע איז אַמאָל געווען זיין ברודער׳ס כלה, ער האָט נישט געקענט לעבען אין זינד, דאָס האָט איהם אָבער נישט געשטערט צו האָבען אַן׳אומגעזעצליכען זוהן פון אַן׳אַנדער פרוי, קאַטערין בלאָנט, איינע פון דער קעניגינס הויפדאַמען.

הענרי איז אַריין אין דער געשיכטע אַלס דער קעניג וואָס האָט געהאַט זעקס קעניגינס, ער האָט גע מאַכט קעניגינס פונקט אַזוי לייכט, ווי ער האָט פון זיי געקאָנט פטור ווערען, ער האָט אָבער קיינמאָל נישט צוגעלאָזט דעם געדאַנק, אַז ער האָט געמאַכט אַ טעות. עס איז שטענדיג געווען אַן׳אויסרייד פאַר זיין האַנדלונג — פערראַט אָדער אומטרייקייט, אַ נישט די פלוצימדיגע ענטדעקונג פון אַ שטעלע אין דער ביבעל, וואָס האָט זיין חתונה געמאַכט פאַר ווערטלאָז. איז ער דאָך געווען אַ קריסטליכער קעניג און ער האָט געהאַט געמוזט אויספּאָלגען וואָס די ביבעל האָט פאָרגעשריבען.

די ראָמאַנטישע פערבאַפּענדיגע און טראַגישע געשיכטעס פון זיינע זעקס ליבעס וועלען דערציילט ווערען אין די ווייטערדיגע קאַפּיטלען.

(ווייטער — זונטאָג).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

א צוזאמענברוך אין דער לאדזער טריקאטאזש-אינדוסטריע

(אג) די לאדזער טריקאטאזש-אינדוסטריע לעבט איצט איבער זעהר אַן ערנסטען קריזיס. דער ווינטער-סעזאן אין דער דאזיגער בראנזשע ענדיגט זיך געוועהנליך דעם 15 דעצעמבער, אין לויפענדען יאהר אבער האט ער זיך אויף א געוואלטזאמען אופן צוזאמענגעבראכען בעדייטענד פריהער, ווייל שוין זייט 4 וואכען זיי אויפ'ן טריקאטאזש-מארק זענען די אומזאצען מינימאלע. נישט קוקענדיג אבער דערויף פערגרעסערט זיך כסדר דער אנבאט אויפ'ן מארק און דאס האט גורם געווען, אז די פרייזען זענען געפאלען פון 10 ביז 15 פראצענט אין פערגלייך מיט'ן אנהויב פון סעזאן. עס דארף בעטאנט ווערען, אז די הויפט-סיבה פון קריזיס אין דער טריקאטאזש-בראנזשע איז די פעראַרימונג פון דער דארפישער בעפעלקערונג, ווייל אין די פערגאנגענע יאהרען האבען די טריקאטאזש-ארטיקלען שטענדיג געפינען אנ'אפזאץ אונאפהענגיג פון די וועטערען.

ווי עס פערזיכערען די פעראינטערעסירטע קרייזען איז דאס לויפענדע יאהר, וואס שייך דער פראדוקציע פון טריקאטאזשען, דאס ערגסטע יאהר זייט דער וועלט-מלחמה. אין לויפענדען יאהר איז געקומען צו א צוזאמענברוך פון דער קאניונקטור אין דער גאנצער טריקאטאזש-בראנזשע. בעזונדערס שווער האט געליטען דער צווייג פון דער לויהן-טריקאטאזש-אינדוסטריע, דאס איז דער צווייג, וואס פראדוצירט הויפטזעכליך פאר'ן דארף און אין לויפענדען יאהר זענען אבער די אומזאצען מיט דער פראווינץ געווען מינימאלע. געוועהנליך הויבט זיך אן די ארבייט אין דער טריקאטאזש-בראנזשע באלד נאך ניי-יאהר, אין לויפענדען יאהר, ווי עס פערזיכערען די פראדוצענטען, וועט מען סאר סוף יאנואר בכלל נישט לאזען די ווארשטאטען אין בעטריב.

א חוץ דעם בעמערקט זיך אויפ'ן היגען מארק ווייטער א קאנקורענץ צווישען דער מיטעלער און לויהן-טריקאטאזש-אינדוסטריע.

מוראדיגער פראצעס פון 2 משוגעים
זיי האבען געוואלט אפקאכען דעם שפיטאל-דאקטאר

(2) אין דעם משוגעים-שפיטאל אין ווארטא, נעבען שיעראדז, האט עהרנעכטען פאסירט פאלגענדע גרויזאמע געשיכטע, וואס האט זיך צום גליק פערענדיגט נישט טראגיש...

אין דעם שפיטאל האבען 2 „שטילע" משוגעים געארבייט אין דער קוך אלס קוכער און זיין „פאמאצניק".

עהרנעכטען, ווען דער דאקטאר פון שפיטאל איז אריין אין קוך, האבען זיך אויף איהם ארויפגעווארפען ביידע קוכערס מיט א ווילד געשריי, אז זיי מוזען איהם אפקאכען אלס ראסטאל-פלייש...

ס'האט שוין געהאלטען גאר נאהענט דערביי זיי זאלען איהם אריינשליידערן אינ'ם קעסעל קאכענדיג וואסער, און אפקאכען — ווען עס פאלט איהם נישט איין אין דער לעצטער מינוט צו שטעלען זיי א הארבע קשיא: „גוט — אפקאכען... אבער זיי קאנען דאך איהם נישט גיין אפקאכען אין די פאנטאפעל?..

אז די משוגעים האבען דערהערט די דאזיגע פראגע, האבען זיי זיך א וויילע פערטראכט: „טאקי... ווי שיקוועט זיך עס?.."

און דאס פערטראכטען זיך האט געראטעוועט דעם דאקטאר, וועלכער האט מיט א פאנטאפעל ארויסגעהאקט א שויב און ארויסגעשפרונגען דורכ'ן פענסטער אין דרויסען.

די 2 „אריגינעלע" קוכערס האט מען גלייך געבונדען.

זי מוז זיין זיין כלה
כאטש איהר פאלט עס גארנישט איין

(2) קאזשימיעזש פארנאלטשיק (ניסקא 5—7) האט זיך איינגערעדט, אז די 19-יעהריגע מיכאלינא שולץ (ראקיטשינער 35) איז זיין כלה, און ער האט זי ממש צרוה נישט געלאזט מיט זיינע ליבעס-דערקלעהרונגען און איינפאלן.

די שולצובנע ווידער האט פון דעם זיווג נישט געהאלטען, און זי האט זיך ארומגעשפאצירט מיט וועמען זי האט געוואלט...

איז עהרנעכטען אין אווענד געשעהען אזא מעשה:

פארנאלטשיק איז געגאנגען אויף דער ראקיטשינער גאס און פלוצים דערזעהן „זיין" כלה גיין מיט 2 יונגעלייט.

האט ער א ווארט נישט געזאגט, איז ראפטום צו איהר צוגעלאפען און אננעהויבען זי צו בעלייגען מיט קלעפ, ווי גרויס זי איז.

ער האט זי געהאקט מיט די פויסטען אין קאפ און פנים, אויסגעדרייט די הענד, און אז זי איז אנידערגעפאלען, בעגיסענדיג זיך מיט בלוט, האט ער איהר נאך צוגעגעבען עטליכע „קאפיטס" אין קאפ אריין, און זיך גאנץ רוהיג אוועק זיין וועג...

פאגאטאוויע האט דער שולצ'ן ערטיילט די ערשטע הילף, און מיט פארנאלטשיק'ן האט זיך פעראינטערעסירט פאליציי.

געמאכט ס'ריכטיגע געשעפט...
פאר א בריליאנטענעם פינגערל בעקומען א גאנצען בראנזאלעט

(2) דאכט זיך נישטא קיין בעקאנטערע זאך, ווי דאס בעשווינדלען מיט צירהונג אין די גאסען, און דאך פעהלען נישט אויס קיין לייכטגלויביגע, וואס לאזען זיך אריינבארען אין זאק אריין!

המעשה שהיה כך היה:

בעכטען איז מיט דער 6-שיערפיען-גאס געגאנגען אהיים א געוויסע גוסטאווא ליבערמאן.

אין א געוויסען מאמענט זענען צו איהר צוגעקומען 2 אומבעקאנטע, עלעגאנטע יונגעלייט, וועלכע האבען איהר, אהן לאנגע הקדמות, געוויזען א בלישטשענדיגען בראנזאלעט, וואס עס האט געשלאגען פון איהם מיט אלע רעגענבויגען-קאלירען...

די צוויי עלעגאנטען האבען דערביי ערקלערט, אז דאס איז א זעלטענער אנטיקעל, נאר אזוי ווי זיי מוזען האבען געלד, זענען זיי ס'בראנזאלעטעל געצוואונגען צו פערקויפען פאר 400 זלאטעס.

די ליבערמאן איז געוועזען ענטציקט פונ'ם „חפץ", אבער גענדונגען האט זי זיך פארט.

נישט לאנג האט עס געדויערט, און זי האט זיך אראפגעדונגען אויף 200 זלאטעס...

ס'געלד — האט זי געזאגט — האט זי נישט ביי זיך, וועט זי זיי דערווייל ביז אין אווענד געבען א משכון, א. ט. טייערען פינגערל אין „דעמזועלבען" ווערט, קאסט 200 זל. און אין אנ'אנדענקונג, און זי וועט דערווייל ביי זיי נעהמען ס'בראנזאלעטעל אויף צו ווייזען א בעקאנטען יובילער אויף מבינות...

די עלעגאנטע פערשוינדלעך האבען זיך בלומרשט געקווענקעלט אביסעל.

זיי האבען זיך אבער געלאזט איבערצייגען, און געמאכט דעם טויש — אבער נאר ביז'ן אווענד, ווען זיי וועלען קומען נאכ'ן געלד...

הכלל, אז גוסטאווא ליבערמאן איז געקומען צום בעקאנטען יובילער מיט דער מציאה, מיט'ן בלישטשענדיגען בריליאנטענעם בראנזאלעט, האט יענער נישט אבטועענדיג זיין שפאקטיוו קורץ און שארף אפגעשאצט: — ס'איז ווערט 50... גראשען, אדער דאס אפשר אויך נישט.

די בעשווינדעלטע איז אוועק שרייען חי וקים אין דער פאליציי. דאס — איבגאנצען.

זאל פילהארמאניע טעל. 213-84
מארגען, שבת, 4 נאכמיטאג און 9.15 אווענד
2 גרויסע רעציטאציע-אויפטריטן
— פון —
רחל האלצער
איז א נייעם אונבעקאנטען פראגראם.
בילעטען צום פרייז פון 50 און 80 גר. צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

איבערגעפאהרען

(2) אויף רוג קילינסקיעגא און פאמארסקא איז עהרנעכטען אין אווענד א דראזשקע איבערגעפאהרען די 69-יעהריגע מאריאנא זאלענסקא (פון לוטאמיערסקא 63). אין א שווערען צושטאנד האט מען זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

* * *

(2) אויף נארוטאוויטשא נעבען נומער 20 איז דער טראמוואי נומער 7 שיער איבערגעפאהרען דעם 8-יעהריגען איציק שילדוואך (פון שענקעוויטשא 14). דער קאנדוקטאר האט בעצייטענס פערהאלטען דעם טראמוואי, אבער דאן האט דאס קינד בעקומען אזא זעץ אין קאפעל, אז עס האט זיך אינגאנצען בעגאסען מיט בלוט און מ'האט געמוזט ארויסרופען פאגאטאוויע.

* * *

(2) מיט דער ראקיטשינער גאס איז נעכטען געפאהרען אין דער ריכטונג פון ווידזעוו א לאסט-וואגען, אנגעפיהרט פונ'ם טאמאשאווער פוהרמאן, דעם 43-יאהריגען קאנסטאנטי אנדרישיאק.

דער פוהרמאן איז געווען שטארק שיכור, איז ער כאפענדיג א דרעמעל, ארונטערגעפאלען פון וואגען, און איז איבערגעפאהרען געווארען.

מיט צובראכענע 2 ריפען און אינגאנצען א צושעדיגטען האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

קינא „EUROPA" נארוטאוויטשא 20
אנהייב 4, 6, 8 און 10 אווענד.
לעצטע 2 טעג! — לעצטע 2 טעג!
„טשעליוסקין-קאטאסטראפע"
ארצי-פילם פראד. פון Z.S.R.R. פרעמיעס פון די פלעצער אויף אלע סעאנסען פערקלענערט. שבת 12 און 2 ביי טאג, 2 פריהמארגען-סעאנסען צו די נידריגסטע פרייזען.

שטיצע פאר דער ארבייטסלאזער און פרנסה'לאזער בעפעלקערונג

ווי מיר האבען שוין געמאלדען האבען זיך אין אלע קאמיסאריאטען פון שטאט געשאפען ספעציעלע בירגער-קאמיטעטען פאר געבען הילף דעם טייל פון דער ארבייטסלאזער און פרנסה'לאזער בעפעלקערונג, וועלכע געניסט נישט פון קיין שום שטיצע. די דאזיגע אקציע האט א גרויסע בעדייטונג פאר דער פעראַרימטער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע דארף זעהן, אז מען זאל זיי רעגיסטרירען אין די געהעריגע קאמיטעטען, אז זיי זאלען בעקומען אנווייזונגען צו „נתן לחם", וואו זיי וועלען קענען בעקומען מיטאגען אויפ'ן חשבון פון קאמיטעט. די פערוואלטונג פון „נותן לחם" פון איהר זייט האט זיך ווענען דעם ענין געווענדעט, צו אלע 14 פארזיצערס פון די בירגער-קאמיטעטען בעטענדיג, אז זיי זאלען שיקען די יודישע עסערס אין די קוכען פון „נותן לחם".

DR.
L. Czarnożył
וואוינט יעצט אויף
פיעטריקאווער 62 טעל. 224-94
און נעהמט אן פון 9.30 ביז 10.30 פארמיטאג
און פון 4—6 נאכמ.
ספעצ. האריז-קראנקהייטען

פרייטאג
21
טו
טבת תרצ"ה

דעצעמבער

זון-אויפגאנג 7.43
זון-אונטערגאנג 3.25

ליכטצינדען 3.8

יודיש מאריאנעטען-שפיל
„בערל-שמערל-טעאטער"
אנפיהרונג משה בראדערזאן
אין קאפע „אידעאל"
(פעטריקאווער 48)
היינט, פרייטאג און מארגן, שבת
צו 2 פארשטעלונגען: 8 און 10 אווענט.
קאנסומציע 1 זל.
דאס 1-טע פראגראם א. נ.
„אזוינס און אזעלכעס"
עס ווערען געגעבען קאריקאטורען פון:
ד"ר רויז-און-בלאט, ד"ר פלויש, אסקאר קאנסומי מאקס קאנסול, יצחק גרינבוים, חיים ראסנער, דיר. צאהל-מייסטער, לייביש פאן ראזענבערג, גרשון וואוילמאן, ר' יאסעלע מנ'ער, קאמענדאנט בערעק מיילערסאוויטש, פאניע די חוג'טע, מאדאם אסתר טענדערואוא, באקס ראטהאלץ, שמעריל-עט-בעריל, פיניעלע מוזיק, יעקע קנאק-אוט, פאנג דעפעטעקובנא, וואלעגמי ראדני, וואיטשע כאווא די דאזארצעבע.
טעקסטען: משה בראדערזאן, י. אבטרושאנעק און ח. י. בושטאווסקי. לאלקעס געשניצט — ש. מאבאק. מוזיק ארענזשירט: דוד בייגעלמאן.
קאנסומציע 1 זל.

צוגאב-פאבאר

(2) דעם 28-טען דעצעמבער ה. י. וועט זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז שטאט 1, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך שטעלען פאבאראווע פון יאהרגאנג 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נאך נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וואוינען אויפן שטח פון 11, 9, 8, 5, 3, 2 קאמיסאריאטען.

דעם 28 דעצעמבער וועט זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז 2, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך אהין שטעלען די פאבאראוועס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וואוינען אויפן שטח פון 14, 13, 12, 10, 7, 6, 4, 1 קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון שטאט-סטאראסטווע.

א יום-טובדיגער אויפרוף
צו די ליבע, גוטע מענשען...

נעכטען האט מען אין לאדז, אין שייכות מיט די אנקומענדיגע חגאות, געטיילט אין די גאסען אנ'אויפרוף פון די ענדעקעס, אז די קריסטליכע בעפעלקערונג זאל נישט קויפען ביי יודען — אפילו א גראשען זאל מען יודען נישט געבען צו לייזען.

דער אויפרוף איז ארויסגעגעבען געווארען בפירוש אין שייכות מיט'ן אנקומען פון די קריסטליכע חגאות.

איז צ. א. מאקע טשעקאווע צו וויסען, אויף וואס פאר א רעליגיעזער פעק די לאדזער ענדעקעס שטיצען זיך?..

שוין-ושע אויף דער שטאט-ראטישער?

דער אויפרוף איז געדרוקט אין דער דרוקעריי פון י. באכענסקי, זגערזשער 38.

א פישער, וואס כאפט געלד...

(2) ביי הענריק גראבאוו'ן (נאווראט 47) האט א לענגערע צייט געארבייט אלס אינקאסענט א געוויסער קאזשימיעזש פישער (פאלודניאווא 26).

פישער האט לעצטענס איינקאסירט פאר זיין פירמע ביי „י. קינדלער'ן" אין פאביאניץ 325 זל. און איבערגעלאזט דאס געלד ביי זיך, נישט קומענדיג שוין מעהר צו דער ארבייט...

איצט פיהרט פאליציי אנ'אויספארשונג.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג,
סעקסועלע בערעטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—8 אווענד

איז נעכסטען פראָ־גראם פון קינא „Europa“ יונגער וואלד (Młody las)

דער גרעסטער פוילישער פילם לויט דעם ווערק פון J. A. Hertz

רעוועלאציאנס־אנסאמבל: Bogda, Brodzisz, Samborski, Junosza Stępowski, Jarasz, Turkow, Znicz, Walter Balcerkiewiczówna, Halicz, Zacharewicz.

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: י. דאנצער, (ערושער 57), וו. גראשקאווסקי (ליסטאפאדא 11 15), ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), י. כאנדזשינסקי (פיעטריקאווער 165), ר. רעמבעלינסקי (אנדזשעיא 28), א. שימאנסקי (פשענדזאלניאנא 75).

ארעסטירט דעם פרעזעס פון דער יודישער גמינע אין סולעיאוו

(2) אין פעטריקאוו איז ארעסטירט און אריינגעזעצט געוואָרען אין טורמע דער געוו. פרעזעס פון דער יודישער גמינע אין סולעיאוו, היגטער פעטריקאוו, שמעון פשיטיצקי.

ער איז ארעסטירט געוואָרען אין שייכות מיט די מיסברויכען אין דער גמינע.

די אויספאָרשונג ווערט געהאלטען שטרענג בסוד.

ביי מאגען און דארם־בעשווערדע!

בעווירקען 1—2 גלעזער נאטירליך ביטער־וואסער Franciszka Józefa א גריגדליכע רייניגונג פון פערדייאונגס־וועג. פרעגט דאָקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקשנעס.

מעדיצינישע הילף

פאר דער ארימער יודישער בעפעלקערונג פון „גייערס ראיאן“

מיטוואָך אָוועגד איז פאָרגעקומען די ערשטע בעראטונג פון א גרופע בעלי־בתים פון גייערס ראיאן, וועגען שאפען א גרעסערען געזעלשאפטליכען קאָמיטעט פון איינוואוינער פון דעם ראיאן, וואָס זאָל שטיצען דאָס ניי־געעפענטע אמבולאַטאָריום אויף ביי־זאַרזשעווסקא 10 פון „בוחן לחם“.

נאָכ'ן שאפען א צייטווייליגע גרופע, אין וועלכער עס זענען אריין פארשטעהער פון האנדווערקער, קליינהענדלער און אנדערע באלעבאטים, איז בעשלאָסען געוואָרען אויף זונטאָג אָוועגד צו רופען א גרעסערע פערזאַמלונג, וועלכע זאָל אָרגאַניזירען די פיגערליכע ערעפנונג און אויך שאפען מיטלען אויף צו זיכערען די עקזיסטענץ פון דער נויטיגער פלאַצובקע אין דעם ראַיאָן, פאר דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג.

גרויסע פעראינטערעסירונג מיט די פארצעלאציעס פון „לב תל־אביב המורחבת“

די עיקר מעלה פון פערבינדען זיך מיט דער „בנק יהודי“ (צענטראַלע אין תל־אביב, פיליע אין ירושלים) איז די, וואס די דע־מאַנטע באַנק רעכענט זיך אין א"י צו די סאלידסטע בענק און זי פרעזענטירט איינע פון די ערפאָלגרייכסטע באדען־פירמען אין א"י „מפעלי פתוח הדרום“, וועמענס איינענטימער עס זענען די גוט־בעקאַנטע אין די פינאנס־קרייזען אין א"י די ה"ה משה קראסא, יהודה מא זעס און מארקו כהן.

די דאָזיגע פירמע איז איינע פון די רייעלסטע און פינאנס־שטארקסטע באָדען־פירמען אין ארץ ישראל, זי האָט אין איהר רשות אַ ריזען קאפיטאל און האָט אין איהר בעזיץ גרויסע שטחים באדען אין צענטער פון די גרעסטע יודישע ישובים אין לאנד, אין תל־אביב, ירושלים, א. ד. ג. אלע פארצעלאַציעס, וועלכע די פירמע לאזט ארויס צום פערקויפען, זענען שוין פון פריהער בעשטעטיגט דורך דער רעגירונג, און די פירמע אלס איינענטימער פון די דאָזיגע פארצעלאציעס בעזיצט אויף זיי קושאנען, רעגיסטרירט אין טאבו (היפאָטעק אין א"י), וואס איז די וויכטיגסטע זאך ביים קויפען באָדען, ווייל אָהן א בעשטעטיגטען קושאן אין דער „טאבו“, האָט קיין שום באָדען־קויף אין א"י קיין שום ווערט די קויפער ביי דער דאָזיגער פירמע קאנען דעריבער באלד נאָכ'ן אויסצאָהלען דעם געקויפטען פלאץ בעקומען דעם בעשטעטיגטען דורך דער רעגירונג קושאן, און זענען אזוי אַרום די איינציגע פאקטישע בעלי־בתים פון די געקויפטע פארצעלען.

די פארצעלאציעס געפינען זיך נישט ערגיץ אין פערוואָרפענע ערטער, נאָר אין הארץ פון די יודישע ישובים.

אינפאָרמאַציעס, יעדען טאג פון 6—9 אָוועגד, אין דער וואוינונג פון מ. עדעליסט, פאָלודניאָווא 6 פראנט 2־טער שטאק, טעלעפ. 110.49.

די ידיעה. וועלכע מיר האָבען פעֶרעפענטליכט „אַריגע וואך, דאס לויט דער שליחות פון דער אָנגעזעהענער אין ארץ־ישראל פינאנס־אינסטיטוציע „בנק יהודי“ אין תל־אביב, ווילט איצט אין לאדז א קורצע צייט, דער בעפולמעכטיגטער פון דער דאָזיגער באנק און ער ערטיילט גענויע אינפארמאציעס, אויף וועלכע בעדינגונגען לאדזער יודען קאנען איצט זיך פראקטיש פערבינדען מיט ארץ־ישראל און ערווערבען זיך א ענטשפרעכענדע באדען־פארצעלאציע, וועלכע גיט די מעגליכקייט ביי זעהר בעשיידענע מיטלען, און דאס אויף גינסטיגע בעדינגונגען, זיך צו פערשאפען אין ארץ ישראל, אין סאמע הארץ פון תל־אביב, א פלאץ אויפצושטעלען אנ'אייגענעם בנין מיט א גארטען, — האָט ארויסגערופען א שטארקען פראקטישען אינטערעס ביי די לאדזער נאציאנאלע יודען, וועלכע פערשטעהען אויס צונוצען די גינסטיגע געלעגענהייט און אזוי ארום זיך פערבונדען מיט א"י ביים היינטיגען טאג, ביי דער גרויסער מאסען־עליה קיין א"י, בילדעט דאָרט די דירות פראגע א הארבען פראבלעם. טראָץ דער גרויסער בוי־בעוועגונג הערשט אלץ א גרויסער דירות־מאנגעל אין א"י און דאס דירה־געלד אין די גרויסע יודישע שטעט קאסט זעהר טייער און בעטרעפט כמעט א העלפט פון דורכשניטליכען פערדינסט פון אנ'ארבייטער ביי פיזישער, אדער גייסטיגער ארבייט, עס איז דעריבער פערשטענדליך, וואס פאר א בעדייטונג עס האָט פאר יעדען, וועלכער טראגט זיך נאר ארום מיט'ן געדאנק מיט דער צייט אהינצופאהרען קיין א"י, דאס בעקומען די מעגליכקייט שטופענווייז זיך פארצובריטען אנ'אייגענע דירה.

דעלעגאציע פון גלאָוונער שטאָט־ראט

ביים לאדזער וואיעוואָדע

נעכטען האט זיך פארן וואיעוואָדע האוקעוואק פארגעשטעלט א דעלעגאציע פון גלאָוונער שטאָט־ראט. די דעלעגאציע איז בעשטאנען פון וויצע בורמיסטזש גראבאָוויטש, לאָווניק פוטשיק און ראטמאן פאצאנאָווסקי.

די דעלעגאציע האט דעם וואָיעוואָדע פארגעשטעלט די פאָסטולאטן פון דער שטאָט גלאָוונע און געבעטען צוצואיילען דאָס בעשטעטיגען די נייע שטאָט־פערוואלטונג, כדי צו קענען צוטרעטען צו פאָזיטיווע ארבייט לטובת דער שטאָט.

דער וואָיעוואָדע האָט אויסגעהערט די פערלאנגען פון דער דעלעגאציע און צוגעזאָגט בקרוב דעם ענין צו ערלעדיגען.

האלט זיך געגנבי ביים צעניק

לוסטראציע־קאמיסיעס איז די יעוועלבער און אויף די מערק

(2) די לאדזער שטעטישע סטאראסטווע האט נעכטען ארויסגעשיקט אין דער שטאָט ספעציעלע פאָליצי־קאָמיסיעס, וועלכע האָבען, אין שייכות מיט די אנקומענדע חגאות, אנגעהויבען א קאָנטראָלע צו אין אלע שפייז־געוועלבער. האַלט מען זיך ביי דעם „צעניק“, וואס איז לעצטענס בעשטעטיגט געוואָרען.

די זעלבע לוסטראציע־קאמיסיעס וועלען אויך אדורכפיהרען קאָנטראָלעס אין די מערק.

אכטונג

אזוי ווי עס איז אין לאדז קאָנפיסקירט געוואָרען אין איינינע לאדזער געשעפטען נאכגעמאכטע בערעטאָווע היטלען, דעריבער ווענד איך זיך צו די געעהרטע קונדען, אז ביים קויפען א בערעטאָווע היטעל צו בעמערקען דעם נומער פאטענט Nr. 2218 בעזונדער ווענד איך זיך צו די פראָווינץ־סוחרים, אז זיי זאָלען נישט קויפען קיין נאכגעמאכטע פאטענט־היטלען, ווייל אויב איך וועל געפונען אזעלכע, וועל איך געגען דעם יעניגען פערפיהרען א פראָצעס.

מיט אכטונג

י. אינגערמאַן

ווארשא.

ס'איז נישט געראטען די זאך

נישט שטענדיג קאן עס געראטען — מ'זעהט דאך

(2) נעכטען איז אויף פעטריקאווער, לעם נומער 54 געשעהן אזא געשיכטע:

דער סוחר טובי' מיעכאווסקי (פון פילסודסקיעגא 32) איז געגאנגען און געטראכט א פאַפיראס.

פלוצים איז צו איהם צוגעגאנגען א יונגערמאַן, און געבעטען ער זאל איהם לאזען אנרויכערען.

— מילא, ס'קאסט קיין געלט נישט... פראשע באַרדזאָ!

האָט אָבער דער יונגערמאַן באַך נישט בעוויזען צו „כאפען ס'פייער“, און — שוין האָט ער געזאגט „דזשיענקויע“, און געגומען מאכען גרויסע שפרייזען.

מיעכאווסקין איז עפעס די מעשה געוואָרען קשה: וואס איז, וואָס?... אנגערויכערט האסטו באָך נישט, און זאָגסט „דזשיענקויע“, איז דו גייסט מיר עפעס אוועק צו שנעל...

האָט ער זיך א טאפ־געטוהן אין דער בוזעם־טאַש און „דערטאפט“, אז ס'איז נישטא דאָרט, וואס צו טאפען, ס'הייסט, אז דער פאָרטמאנעל זיינער מיט 1240 זל. מזומן, וואס ער האט ביי זיך געהאט, זענען איהם פערשוואונדען.

מילא־מה... וואָס טוט א יוד אין אזא פאַל? קלאָר — ער מאַכט א געוואַלד...

האָט מיעכאווסקי געמאַכט א געוואַלד, און זיך געלאָזט נאָכלויפען דעם גנב, און ס'האָבען זיך געפינען נאָה מענשען, וואס האָבען זיך אוועקגעלאָזט אינ'ם געיעג.

מיט איין ווארט, מ'האָט דעם פויגעל־בחור געכאַפט, און עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אז ער איז דער בעקאנטער גנב יובה מענאַטליך, וועלכען פאָליציי קען „אָסאָבישטשיע“.

ער זיצט שוין אויף קאפערניק.

Puder Bebe Szofmana זייט 35 יאהר אין דיענסט פון קינד

דער בערזען־סוחר

ר. איזראַעל

שפאנענדער ראמאן פון יודישען לעבען

70

דער אינספעקטאר האט מורא געהאט, אז אין דעם פאקעט זאָל זיך נישט געפינען קיין טייוועלס־מאשין, א באמבע, אדער עפעס ערהנליכעס, אויף דעם וואס ער האט איצט דערזעהען, האט ער זיך בשום אופן נישט גערעכט. דאָס איז געווען עפעס אזוי מוראדיגעס, אזוי שרעקליכעס, אז די שטארקסטע נערווען האָבען דאָס נישט געקענט אויסהאלטען.

דער אינספעקטאר איז אָפגעשפרונגען אויף עטליכע שריט צוריק, דער דאָזיגער געניטער און פראקטיצירטער פאָליציאנט, וועלכער איז געווען געוואוינט צו די סאמע אונמעגליכע און אויסערגעוועהנליכע זאכען, האט דאָס וואָס ער האט געזעהען נישט געקענט איבערהאלטען.

אין דעם פאפיר, איז געווען איינגעוויקעלט א הילצערנע שאכטעל, וועלכע איז געווען צוגעדעקט מיט א דעקעל. דער אינספעקטאר האט אָנגעווענדעט אלע פארזיכטיגקייטס־מיטלען, און אראָפּגענומען די הילצערנע דעק. און דאָ איז געקומען די גרויסע איבערראשונג: אין דער שאכטעל איז געלעגען א קאָפּ פון א מענשען, און ערשטען מאמענט האט דער אינספעקטאר געמיינט, אז דאָס איז פון גיפס אדער פון עפעס אנדערש, א וויץ אזא, א שפאס, אָבער באלד האט ער זיך איבערצייגט, אז דאָס איז א קאָפּ פון א מענשליכען קערפער. דאָס קעסטעל איז געווען ארומגעלעגט מיט וואטע, אזוי אז ביים איבערפיהרען זאל דער קאָפּ ליגען פעסט און זיך נישט אנקלאַפען אין די ווענטלעך פון דער שאכטעל.

דער אינספעקטאר האט שנעל אריינגערופען זיין געהילף.

— זעה נאָר דזשאָן, וואס פארא מתנה איך האָב דאָ בעקומען?

— דזשאָן איז צוגעטראָגען צום טיש און אריינגעקוקט אין דער שאכטעל, ער האט זיך פערשטעלט די אויגען, אזוי פיינליך איז פאר איהם געווען די סצענע, וואס ער האט געזעהען.

— וואס איז דאָס? האט דזשאָן געפרעגט.

— דאָס וואָלט איך אויך געוואלט וויסען, דאס איז דאָך עפעס מוראדיגעס, וואס טוט זיך דאָ ביי אונז, באָך נישט פערענדיגט מיט איין מוראדיגער געשיכטע איז שוין רוקען זיך אונטער אנדערע באָך שרעקליכערע. וואס זאל דאָס אלץ בעדייטען.

בידע הויכע פאליציי־בעאמטע זענען געווען אין א פערלעגענהייט, זיי האָבען נישט געוואוסט וואס זיי האָבען אנצוהויבען צו טון.

— קודם כל וואָלטען מיר געדארפט נאָכקוקען גענוי, וואס איבערהויפט טוט זיך, גענוי אדורכשטודירען און דורכקוקען.

— ביידע נאָכקוקען, האָט דער אינספעקטאר אויסגעשריגען, קודם כל דארף מען מאכען דאקטילאסקאפישע אויפנאהמען, אראפנעהמען פינגער־אָפּדרוקען, אפשר וועט מען עפעס געפינען דאָ, און דערווייל זאגט מיר דזשאָן, צי איז נישט פעריאן עפעס קיין מעלדונג וועגען א פערשוואונדענעם, וועגען עפעס אוועקגעקומענעם?

— ניין. איך האָב נישט אזא מעלדונג?

— אפשר וועגען עפעס א מארד, א געפונענעם טייל פון א קערפער?

— ניין, גארנישט ביז איצט האָבען מיר גארנישט באַטירט.

— רופט ארויס א דאקטילאסקאפ, זאל ער מאכען זיינע אויפנאהמען, ערשט דאן וועלען מיר קענען צוטרעטען צו דער אויספאָרשונג.

דזשאָן איז אוועק נאָך א דאקטילאסקאפ און דער אינספעקטאר איז געבליבען אליין אין קאבינעט. ער האט פשוט מורא געהאט, איהם איז בעפאלען א שרעק, פון דעם קעסטעל, וועלכעס איז געשטאנען אויפ'ן טיש האָבען ארויסגעקוקט צוויי אָפענע פערגלייזטע, ווייסע אויגען, טויטע אויגען, וועלכע האָבען גארנישט געזאגט, אָבער וועלכע זענען געווען אזוי שרעקליך, אז ער האָט זיך געמוזט שטארקען, אז ער זאָל זיך קענען בעהערשען, ער האט נישט געוואוסט וואס ער זאל וועגען דעם טראכטען, ער האט איצט נישט געוואָלט וועגען דעם טראכטען, דאָס איז איצט געווען איבער זיינע כוחות, הגם ער איז געווען א פאליציי־בעאמטער, וועלכער האָט געמוזט האָבען שטארקע נערווען, האט ער אָבער שטענדיג ביי יעדען ערנסטען פאל, געהאט הארץ־ווערטאג, ער האט זיך שטענדיג דערמיט שטארק איבערגענומען, דער איצטיגער פאל האט איהם שטארק געטראָפען. דאָס איז נישט געווען גלאט אזוי א פערברעכען, וועלכע טרעפט זיך גאנץ אָפט באך מקרה אין אזא שטאט ווי לאנדאן.

דער פאל איז אָבער געווען אַן אויסנאהם, דאָס איז נישט געווען קיין פאָפולער פערברעכען, נאר דאס היינטיגע פערברעכען איז געווען געווענדעט דירעקט געגען איהם, אויף דעם האט געוויזען די זענדונג, וועלכע ער האט בעקומען מיט דער פאסט. דער פאקעט איז געווען אדרעסירט נישט צו דער פאָליציי, נאָר צו איהם דירעקט, אזוי אז מ'האט דאס געמוזט פערשטעהען אויף דעם אופן, אז די פערברעכער האָבען געוואלט און געצילט דערצו, אז דערמיט זאל זיך פערנעהמען דער אינספעקטאר אליין.

דערווייל איז אנגעקומען דזשאָן אין דער געזעלשאפט פון א פינגער־אָפּדרוק אויסשפירער, יענער האט זיך באלד גענומען צו דער ארבייט און נאך א שעה צייט האט ערקלערט:

— כ'האב געפונען נאר מינימאלע שפורען, די מענשען האבען געארבייט אין הענדשקעס, און דוקא אין גומענע, אזוי אז זיי האבען נישט איבערגעלאזען קיין שום שפורען, נאר מינימאלע בעטעל־אָפּדרוקען וועלכע האבען נישט קיין גרויסע בעדייטונג.

ערשט נאך דעם פראטאקאלירען פון דעם פאכמאנס ערקלערונגען, איז דער פאליציי־אינספעקטאר צוגעטרעטען צו בעטראכטען דעם טויטען קאפ, ער איז געווען ריין אפגעוואשען און אדורכגעשמירט מיט ספירט, קיין טראפען בלוט האט מען נישט בעמערקט, ס'זעהט אויס ווי ס'האבען דערביי געארבייט מענשען, וועלכע האבען געהאט צוגעקלערט א גענויעם פלאן וואס צו טון און האבען זיך מיט דער מלאכה נישט געאיילט. דער אינספעקטאר האט אין דעם מאמענט שוין געהאט פערגעסען וועגען רויבען, מאָרקוסן, פאבי, וועגען זיין אוועקפאָהרען קיין פוילען, איצט האט ער זיך געמוזט נעהמען צו דעם נייעם ענין.

(פאָרטזעצונג קומט)

די טראגעדיע פון בעריהמטען יודישען טענאר-זינגער יוזעף שמידט

(צו זיין אויפטריט אין „ראקעטא")

דער לאדזער עקראן וועט היינטיגע וואך האבען א נייע סענסאציע. איינעם פון די שענסטע טענארען פון דער היינטיגער מענטשהייט — יוזעף שמידט, אין זיינעם פילם: „דאס ליד ערארבערט די וועלט".

צום צווייטען מאל וועט לאדז הערען יוזעף שמידט און טויזענדער הערצער וועלען זיכער מיטגעריסען ווערען מיט דער דאזיגער טענאר-שטימע, וואס דרינגט אריין אין דער מענשליכער נשמה און קריגט פון דארטען ארויס איהרע אנגעוויי-טאגסטע בענקשאפטען.

אין זיין פילם „דאס ליד ערארבערט די וועלט" האט דער קינסטלער פערקערפערט א טייל פון זיין לעבען און ליידען. די דאזיגע טראגעדיע איז זעהר ענליך צום לעבען פון יודישען זינגער אליין און איז די ליידענסוועלט, וועלכע שמידט איז דורכגעגאנגען אין משך פון זיין קאריערע.

וואהרשיינליך אז דאס מענשליכע גליק איז קיינמאל נישט פאלקאם, נישט אלזייטיג. נישט איינמאל טרעפט, אז גרויסע אייראפעאישע שטערנס, וועלכע מיר זעהען און בעוואונדערן זענען אין זייער פריוואטען לעבען שטארק אומגליקלעך און האבען פילמאל זייער קאריערע אויסגעקויפט דורך בלוט און טרערען.

אבער זעלטען ווען האט א ארטיסט אזוי אויסגעזונגען זיין טראגעדיע, זיין דערנער-וועג ווי יוזעף שמידט אין זיין פילם „דאס ליד ערארבערט די וועלט".

ריקארדא, א זינגער מיט א פענאמענאלער שטימע האט נישט געקענט קריגען קיין אנגאזשאמאן צוליב זיין אויסערליך אויסזעהן. נישט האבענדיג קיין אויסוועג פאלט דער קינסטלער אויף א פלאן; ער געהט אוועק אין דער געביירע פון דער ראדיא-סטאציע און הויבט דארטען אן צו זינגען. די אנוועזענדע בעוואונדערן איהם און דער דירעקטאר אנגאזשירט איהם אויפ'ן ארט זיין נאמען ווערט פון טאג צו טאג פאפולערער, די ראדיא-סטאציע און די גראמאפאן-פליטען טראגען זיין שטימע איבער דער גאנצער וועלט און זיין טענאר ערארבערט מיליאנען הערצער. אויך די קליינע פליטען-פערקויפערין מינא איז פערליבט אין זינגער. זי דערצעהלט עס איינעם פון איהרע קונים... דאס איז דער קינסטלער ריקארדא אליין און יענער זאגט צו צו בעקענען איהר מיט זיין „פריינד" ריקארדא.

אויף א קינסטלערישען מאסקען-באל האט מינא על פי טעות בעקענט ריקארדאס מיטלאקאטאר ריגא — א מוזיקאלישען קלאון, זי נעמט איהם פארן קינסטלער, וועלכען זי האט אויסגעחלומט ביי איהר פליטען-פערקויף און פון וועמען אלע רעדען מיט אזא עקסטאז.

דער ענין קלערט זיך שפעטער אויף און מינא ווערט דער אידעאל פון זינגער ריקארדא. ער האט זי ליב מיט זיין גאנץ הארץ און נשמה. אבער איינמאל אהיימקומענדיג טרעפט ער זי אין די ארימס פון זיין מוזיק-קלאון ריגא.

ער פערלאזט היים און הויז, געהט איינזאם אין דער וועלט, אבער דא הויבט ער ערשט אן פערשטעהן, אז קיינער קען נישט געניסען פון אלע ברכות פון דער נאטור, ער איז געבוירען געווארען צו זיין א זינגער און געהער דער וועלט. אין ליד ליגט זיין פרייד און נחת און נישט אין ליבע...

ער דארף איינמאל אויפטרעטען אין רעוויטעאטער צוזאמען מיט זיין ליבעס-קאנקורענט ריגא און פערשווינדט פאר דער פארשטעלונג. ריגא וויל אויספיהלען דאס גאנצע פראגראם, אבער דאס פובליקום פראטעסטירט און וויל נישט הערן די חכמות פון קלאון. פלוצלינג דערהערט זיך פון דער לעצטער באנק די ריזיגע טענאר-שטימע פון ריקארדא. ער ווערט דער ליבלינג פון פובליקום און קריגט אויך דאס פובליקום ליב. מינא האט התונה מיט ריגא'ן און ריקארדא געהט אין דער וועלט מיט זיין וועהטאג און זיין „ליד ערארבערט די וועלט".

די דאזיגע מוזיקאלישע טראגעדיע איז א טייל פון יוזעף שמידט'ס לעבען. פון א קליין גאליציאנער שטעדטעל איז געקומען דער קליינער יוזעף (יוסף) שמידט. שוין אין די קינדער-יאהרען האט זיין שטימע בעצויבערט יעדען צוהערער, אבער זיין אויסערליך אויסזעהען האט נישט געהאט קיין הצלחה צו דער וועלט. האט ער א הונגעריגער געוואנדערט איבער די בערלינער גאסען און קאפעען און די איידעלע דאמען, וואס האבען נישט געקאנט לעבען אהן זיין הארציגער טענאר-שטימע, האבען נישט געקאנט פערטראגען זיין אויסערליכקייט. שמידט ווערט א לעגענדע. זיין טענאר בעצויבערט אייראפא און אמעריקא. ער ווערט דער ערארבערער פון מיליאנען הערצער, אבער זיין אונגליקליכע אויסערליכקייט גיט איהם מעהר פיין ווי גליק. און זיין מעכטיגע און רירענדע שטימע ברעכט דורך די מויערען פון די וועלט-טעאטערן און ראדיא-סטאציעס און ווערט דער צויבער-נאמען פון דער מוזיקאלישער וועלט. ווען הונדערטער טויזענטער פרויען ווערען גערירט און בעגייסטערט פון זיין שטימע, וואס פאנגט זייערע הערצער און טרייסלט אויף זייערע אינערליכע לייד און פרייד, ווען זיין שטערן שיינט העכער אויף איבער'ן מוזיקאלישען הימעל און טויערן עפענען זיך ברייט פאר יוזעף שמידט דעמאלט... דעמאלט פערלאזט איהם זיין געליבטע און געהט אוועק מיט איינעם א גאנץ צווייטקלאסיגען אקטיאר פון א קליין טעאטער. דער קינסטלער פערבייסט די ליפען און דער יודישער ארטיסט פון איינזאמען צער און צארן געהט ווייטער מיט זיין געזאנג און זיין „ליד ערארבערט די וועלט".

יוזעף שמידט ווערט דער פאפולערסטער און בעליבטסטער זינגער פון בערלין, פאר מיליאנען פרויען ווערט שמידט דער אידעאל, דער חלום, די מינוט ווען זיין שטימע קלינגט פון עקראן אדער דורך דער ראדיא-סטאציע איז נישטא די דייטשע אינטעליגענטע פרוי, וואס זאל נישט זיין אין קינא אדער ביים ראדיא. „היינט זינגט שמידט", — דאס ווארט ווערט אויסגערעדט מיט עקסטאז, מיט ערווארטונג פון גרויסע עמאציעס. אבער דער גורל האט דעם יודישען קינסטלער קיין רוהה נישט געגעבען. דער היטלעריזם און דער אריער פאראגראף האט נישט געשוינט אפילו די בעליבטסטע פערזאן פון דייטשלאנד. שמידטס שטימע טאר ווידער נישט געהערט ווערען. מיט נייע פערביטערונג און ענטוישונגען אין גורל פערלאזט שמידט בערלין און טראגט זיך איבער קיין ווין. אויך דא ווערט ער דער אבגאט פון ווינער פובליקום. דער חלום פון יעדער ווינערין. ווין האט א ספעציעלען קולט פאר יוזעף שמידט. נישטא קיין שום אין וועלכער שמידטס בילד זאל נישט הענגען איבערן בעט פון דער אזויגערופענער עלעגאנטער געזעלשאפט ביז'ן ארימען ארבייטער-מיידעל פון דער פאבריק די סומען, וועלכע שמידט נעמט פאר זיינע אויפטריטען זענען לעגענדארע און דערגרייכען פילמאל אין די מיליאנען.

מען דערצעהלט, אז דער פילם-פאבריקאנט מיט וועלכען שמידט איז אין בערלין געשטאנען אין פערבינדונג האט זיך איבערגעטראגען קיין ווין, אויס מורא פאר פליטה.

נאך קארוזע'ן איז יוזעף שמידט דער ערשטער טענאר אין אייראפע. אבער נישט אזוי לייכט איז שמידט'ן אנגעקומען צו דערגרייכען זיין קאריערע. וועגען דעם ווערען דערצעהלט פערשידענע לעגענדען: מען דערצעהלט, אז זיין ערשטער קריטיקער איז געווען אזוי איבערראשט פון זיין שטימע, אז ער האט אבגעגארט זיינע קאלעגען און פעלשענדיג א גראמאפאן-פליט זיי איינגעשמועסט, אז דאס איז קארוזעס א יוגענד-פליט.

די קאלעגען זענען געווען בעגייסטערט דאן האט זיי דער רעצענזענט ארייגערופען שמידטען און זיי פארגעשטעלט אלס קארוזעס „אלטער עגא" (צווייטער איך)

מען דערצעהלט אויך, אז א געוו. דייטשישע פרינצעסין, וועלכע האט אמאל געהערט שמידטן זינגען איז געווען אזוי גערירט, אז זי האט איינגעלאדען דעם יודישען זינגער צו זינגען אין זייער פאמיליע. איהרע עלטערען זענען אבער געווען אויסגעשפראכענע אנטיסעמיטען און די פרינצעסין האט געבעטען שמידט'ן, אז ער זאל זיך פארשטעלען אלס אונגאר. שמידט האט זיך שטארק בעליידיגט און געענטפערט דער פרינצעסין: — ס'טוט מיר לייד, וואס כ'וועל נישט קענען זינגען אין אייער געזעלשאפט אלס אונגאר, וויל אנדערש וואלט איך נישט געקענט זינגען אין אונגארן אלס דייטש".

זיין לעצטער פילם, „דאס ליד ערארבערט די וועלט" ווערט פון 25 אן געוויזען אין קינא „ראקיעטא", וואו שמידט האט שוין א חזקה.

דער גרויסער ערפאלג פון פילם ביי דער יודישער בעפעלקערונג אונטערליגט נישט קיין שום צווייפעל. אויך דער רעזשיסער פון בילד רישארד אסוואלד איז א מורח יוד, וואס האט געמוזט אנטלויפען פון דייטשלאנד.

Casino

דער גרעסטער סוקצעס
פון איצטיגען סעזאן
די וועלט לאכט
(Wesołyje rebjata)
ווי אויך אימפאנירענדער רעפארטאזש
פון די ווינטער-ספארט-רעוויעס
אין לעבינגראד
היינט אנהויב 4 נאכמ. לעצטע טעג!
פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער
שבת, זונטאג און יו"ט אנהויב 12 בייטאג

„די קאמעדיאנטקע"

מיט רעגינא צוקער אין „ראזמאי-טאשטשי"

דער ערפאלג פון דער מוזיקאלישער קאמעדיע „די קאמעדיאנטקע", וואס ווערט געשפילט אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" שטייגט מיט יעדען טאג. די פיעסע פערמאגט קאמיזם. אויך די מוזיקאלישע נומערן זענען הערליך. יעדעס לידעל איז א שלאגער.

רעגינא צוקער אלס „קאמעדיאנטקע" בעגייסטערט ממש דעם עולם מיט איהר שפילען, זינגען און טאנצען.

דעם דאזיגען גרויסען בייפאל דערגענצט דאס גוטע שפילען פון די אנטיילנעמער.

„די קאמעדיאנטקע" ווערט געשפילט אויך היינט און מארגען שבת 9,30 אווענד. מארגען, שבת 4.30 נאכמיטאג טרעט אויף רעגינא צוקער אין איהר גלאנץ-ראלע אלס „הונדל".

מארגען אויפטריט פון רחל האלצער אין פילהארמאניע

מארגען, שבת, 4 נאכמיטאג און 9.15 אווענט אויפריטען פון ליבלינג פון לאדזער פובליקום, די אונפערגלייכליכע רעציטאטארקע רחל האלצער אין א נייע פראגראם.

די גלענצענדע ארטיסטין וועט רעציטירען אין דער יודישער און פוילישער שפראך די שאפונגען פון די בעדייטענדסטע אויטארס ווי: זשעראמסקי, וויטלין, טובים, סלאבאדניק, פרץ, אש, רייזין, ראוויטש, מאנגער, מאלאדאווסקי, שטיינבערג, לוצקי א. א.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 21-טען דעצעמבער

6,45 פריהמארגען-אודיציע. 6,48 פליטען
6,52 גימנאסטיק. 7,07 פליטען. 7,25 פליטען
7,50 רעקלאמע-קאנצערט. 11,57 צייט-סיגנאל
12,02 ידיעות. 12,05 פרעסע-איבערזיכט. 12,10 קאנצערט. 12,45 פארלעזונג פאר פרויען. 1,00 ידיעות פון טאג. 1,05 קאנצערט. 3,30 עקספארט ידיעות. 3,35 בערזע. 3,45 לייכטע מוזיק. 4,45 אודיציע פאר קראנקע. 5,15 קאנצערט. 5,50 פערלאג-איבערזיכט. 6,00 פליטען. 6,10 רעפערטואר פון די טעאטערן. 6,15 בעטהאווענס סאנאטען. 6,45 א שמועס. 7,00 לייכטע מוזיק 7,20 אקטועלער שמועס. 7,30 מוזיק, 7,50 ספארט ידיעות. 8,15 סימפאנישער קאנצערט. אין דער פויזע — אווענד-ידיעות. 10,30 פאעזיע-רעציטאציע 10,40 רעקלאמע-קאנצערט. 11,00 ידיעות, קאמוניקאטען. 11,05 טאנץ-מוזיק.

שבת, דעם 22 דעצעמבער

6,45 פריהמארגען-אודיציע, 6,48 פליטען, 6,52 גימנאסטיק, 7,07 פליטען, 7,50 רעקלאמע-קאנצערט, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,03 ידיעות, 12,05 פרעסע - איבערזיכט, 12,10 קאנצערט, 1 ידיעות פון טאג, 1,05 פליטען, 3,50 עקספארט ידיעות. 3,35 בערזע, 3.45 פליטען, 4,30 הערשפיל פאר קינדער, 5 יאפאנישע לידער, 5,20 קלאוויר-שאפונגען, 5,50 „הויז און פאמיליע" 6 פליטען, 6.10 רעפערטואר פון די טעאטערן' 6,15 טראנסמיסיע פון ווילנא, 6,45 רעפארטאזש פון ראטען-פעדערבאנד, 7 פליטען, 7,20 פארלעזונג 7,30 פליטען, 7,50 ספארט-ידיעות, 8 לייכטע מוזיק, 8,45 אווענד-ידיעות, 9 פאפולערער קאנצערט, 9,45 ליטעראַרישע סקיצע, 10 רעקלאמע-קאנצערט, 10,15 לעזונג פונ'ם מוזיק-רעטעניש פון 3-טען דעצעמבער, 10.35 טאנץ-מוזיק, 11 ידיעות, קאמוניקאטען, 11,05 טאנץ-מוזיק.

דאס יודישע מאריאנעטען-שפיל „בערל-שמערל-טעאטער"

ערשטער פראגראם „שווינס און אזעלכעס".

דאס מאריאנעטען-טעאטער איז נאך אלץ ביי אונז א שטיקעל נייעס, בפרט אין לאדז, וואו בלויז פון צייט-צו-צייט בעווייזט זיך אזא טעאטערל אויף א קורצער צייט און פערשווינדט באלד.

אין די אייראפעאישע שטעט און אין אמעריקא זענען פערהאן אזעלכע ריזיגע טעאטערן, וועלכע האבען דעם גרעסטען ערפאלג, בעזונדערס דעמאלט, ווען זיי פערקערפערן די אקטועלע פאליטישע, אדער געזעלשאפטליכע סאטירע, ווען זיי ווערען דער „קרומער שפיגעל פון אונזער געמוטזעכץ".

ס'איז גענוג צו דערמאהנען דאס ריזיגע מאריאנעטען-טעאטער „פיקאלא", וועלכעס מיר האבען מיט עטליכע יאהר צוריק געזעהען אין לאדז, כדי צו בעגרייפען אויף וואס פארא מדרגה עס שטעהט שוין איצט דער טיפ פון מאריאנעטען-טעאטער. ס'איז גענוג צו דערמאהנען דעם יודישען „מאדיקאט", כדי צו פערשטעהען וויפיל קינסטלערישע שאפען ס'שטעקט אין דעם דאזיגען יודישען מאריאנעטען-טעאטער. אויך אין ווארשא שפילט שטענדיג און כסדר די „שאפקא פאליטשנא" און אויך „חד-גדיא".

דאס יודישע מאריאנעטען-טעאטער אין הוילען איז געבוירען געווארען אין לאדז. דא האט מען געמוזט אויסארבייטען דעם צושטעל און בעווייזען דעם עולם, וואס דאס איז אזעלכעס.

דאס מאריאנעטען-טעאטער האט גרויסע קינסטלערישע אויפגאבען, קודם כל בנוגע די לאלקעס. זיי מוזען זיין מייסטערווערק. די דאזיגע געשניצטע טויטע פיגורלעך מוזען פערקערפערן די פערזענליכקייט, וועלכע זיי שטעלען מיט זיך פאר, דער קינסטלער, וועלכער שניצט די לאלקעס מוז אריינלייגען אין זיין ארבייט פיל, אזוי-צו-זאגען, לעבעדיגקייט, די לאלקע מוז נישט נאר זיין ענהליך צו דער פערזענליכקייט, וועלכע זי שטעלט מיט זיך פאר, נאר מוז האבען דאס כאראקטעריסטישע פון די געגעבענע פערזענליכקייט. ווייטער מוזען די טעקסטען זיין נישט נאר אמוזאנט, נאר קודם-כל סאטיריש-בייסיג, קלוג און כאראקטעריסטיש, נאר פאר די פערזאנען, פאר וועלכע זיי זענען געשריבען.

די מוזיק אויך דאסזעלבע, מוז זיין אקטועל, שלאגערמעסיג און דערצו ספעציפיש און צוגעפאסט צום טעקסט. ערשט נאך דעם אלעם קומט די אויספיהרונג, וועלכע איז גאריבישט קיין לייכטע זאך, די ארטיסטען, וועלכע דאפען רעדען, זינגען און זאגען אין נאמען פון צעהנדליגער „אקטיארען אויף דער ביהנע" מוזען זיין ספעציעל צוגעפאסט יען נישט יעדער קען זיך דאס אויסטערנעהמען. דערריבער איז א גוט מאריאנעטען-טעאטער קינסטלעריש א גרויסע דערגרייכונג.

דאס „בערל-שמערל" טעאטער האט זיך גענומען פארא געביט אונזער יודיש-געזעלשאפטליך לעבען, נישט נאר אפקיביצען דערפון, נאר קריטיקירען, שארף און סארקאסטיש בייסען אונזער כלל-טוערישע ארבייט, בעווייזען די פעהלער'ן פון יעדען איבעציגען פון די גבאים, ארויסציהען די דינסטע און אידעלסטע ניואנסען פון דער פערזענליכקייט און דאס אלץ פערבינדען מיט דעם אקטועלען און ענטשפרעכענדען וויץ.

מען מוז מודה זיין, אז „בערל-שמערל"-טעאטער האט די אויפגאבע, וואס זי האט גענומען אויף זיך דורכאויס מיט ערפאלג אדורכגעפיהרט. אין דער רעווי פון 20 לאלקעס, וועלכע געהען אדורך די פארשטעלונג זענען פערהאן פיל אזעלכע הערליכע נומערן, וועלכע זענען זעלטען אין א „לעבעדיגען" קינסטלערישען רעווי. די טעקסטען זענען אזוי כאראקטעריסטיש, די שטים פון פאלק קומט אין זיי אזוי שטארק צום אויסדרוק, אז דער „בערל-שמערל" ווערט אין דער הינזיכט פשוט ערציהעריש. דערצו פעהלט נישט אין ערגעץ דער פיינער וויץ, וואס גיט צו דער גאנצקייט די בויטיגע ראהם,

בראדעראן, אבערשאנעק און בזשוסטאווסקי קענען לאדז און די לאדזער געזעלשאפטליכקייט און וויסען זייערע מעלות און נאך גרעסער — חסרונות. דאס איז ארויסגעצויגען געווארען דורך די פיינע בראדעראנישע גראמען, בזשוסטאווסקיס טעקסטען און ספעציפיש אבערשאנעקישען וויץ.

מ'ווילט זיך אין „בערל-שמערל"-טעאטער גאר פיין און ביי אונזער טרויעריגע צייטען איז דאס א גרויס געווינס און א בוטיגע זאך.

די לאלקעס זענען פיין און מיט פערשטענדניש געשניצט דורך דעם יונגען זעהר טאלאנטפולען ש. טאבאק. וועגען בייגעלמאנס אראנזשירטע מוזיק-אילוסטראציע איז איבעריג צו רעדען. ד"ר בייגעלמאן איז ביי אונז א בעקאנטע מארקע.

די רעווי'ע פון אונזער כלל-טוער אין דעם מאריאנעטען-טעאטער שטעלען זיך פאר אונז פאר פון זייער קאמישער זייט און מיר לאכען דערפון מיט דער גאנצער ברוסט.

י. דאנקין.

די ציגל

דערצעהלונג

פון לואידזשי פיראנדעלא

געווינער פון נאבעל־פרייז פאר ליטעראטור

ס'איז גאר קיין ספק נישט, אז טשארלס טראקלי איז שטענדיג גערעכט, גערעכטיגקייט און טראקלי זענען איינס און דאסזעלבע. בעהמט, א שטייגער, איהם און מיך. מיר זענען ביידע געבוירען געווארען אין דעמזעלבען יאהר, אין דעמזעלבען חודש, כמעט אין דעמזעלבען טאג. ער — אין ענגלאנד, איך — אין סיציליע. היינט, דעם 15. יוני, ווערט ער 48 יאהר. דעם 20. יוני — וועל איך ווערען 48 יאהר. גוט, איז ווי אלט וועלען מיר זיין דעם קומענדיגען יוני? טראקלי טראכט אפילו נישט דערפון. ער איז זיכער, אז דעם קומענדיגען יוני, דעם 15., דעם 20., וועלען מיר ביידע עלטער זיין מיט א יאהר, מיר וועלען ווערען 49.

וועט אימיצער קומען און זאגען, אז טשארלס טראקלי איז אומגערעכט?

די צרה איז, וואס יאהרען און יאהרען זענען נישט גלייך, איך קען אין איין טאג, אין איין שעה, צעשטערענצלען מעהר לעבען, ווי טראקלי, אין צעהן יאהר. און צו 48 יאהר האט זיך מיין קערפער מעהר געעלטערט, ווי טראקליס וועט זיך עלטערען צו זיבעציג. און כאטש זיינע געדיכטע האר זענען ווייס, ווי זילבער, האט זיין פנים, רויט ווי א ראק, קיין קנייטשעל נישט, און אינגאנצען איז ער באך אזוי יונג און ריהרעוודיג, אז פארן אנבייסען פעכט ער זיך יעדען טאג.

באכדעם ווי כ'האב דאס אלץ דערצעהלט, וועל איך איבערגעבען, וואס ס'האט זיך נישט לאנג צוריק פערלאפען מיט טשארלס טראקלי, איהר וועט שוין אליין משפט'ן, צי ער איז דאס מאל אויך געווען גערעכט, צי אומגערעכט.

מיט א צוויי חדשים צוריק איז פון לאנדאן אנגעקומען קיין דזשערדזשענטי דעם רייכען האר־לאוויעס טאכטער, די יונגע עטעל. זי האט געוואלט זעהן די וואונדערבארע חורבות, וואס זענען איבערגעבליבען פון אנ'אלטער, גאר אלטער שטאט. איינגעשטאנען איז מיט עטעל אין „טעמפעל" האטעל, נישט ווייט פון דער אלטער שטאט.

גאנצע 22 יאהר איז טראקלי, וועלכער האט געוואוינט אין דזשערדזשענטי, געווען ענגלישער וויצע־קאנסול פון סיציליע, פאר די 22 יאהר איז ער יעדען טאג מיט'ן זון־פערגאנג געגאנגען שפאצירען. ער איז געגאנגען פאמעליך, געגאנגען פון דער בערגיגער שטאט אין טאל אריין צו די רחבות זיך געהויבען צו דער שטאט. ארום די גע־רחבות זיך געהויבען צו דער שטאט. ארום די געבעט־הייזער — מאנדעל־ביימער, אילבערטען־ביימער, קלעטער־פלאנצען, פערבענקטע ציגען זענען געלעגען צווישען די מירמעלשטיינערנע קאלאנעס, געלעגען אין שאטען און צוגעדרימעלט. דער פאסטוך, א פערשלאפענער, ס'פנים טעמפ. ווי ביי אנ'אראבער, האט זיך צוגעזעצט אויף א צובראכענער טרעפ און געשפילט אויף א פלייט.

טראקלי האט געליטען, וואס די ציגען האבען זיך געוואלגערט אין די געבעט־הייזער, געזעהען אין דעם א גאט־לעסטערונג. ער האט זיך געקלאגט פאר די שטאט־באלעבאטים, זיך געקלאגט פאר די טוריסטען־ענגלענדער, געליטען, וואס מען שטימט נישט איין מיט איהם. פערקעהרט, די טוריסטען האבען זיך געקוויקט מיט די ציגען, ווי די שטומע נפשות וואלטען צוגעגעבען חן צו די אלטע, פערלאזטע געבעט־הייזער.

די יונגע, שעהנע עטעל האלאוועי איז גאר געווען בעגייסטערט פון די ציגען, זי האט זיך אפילו נישט צוגעהערט צום וויצע־קאנסולס שמועס איבער ארכעאלאגיע, וואס מען געפינט נישט אין בעדעקערס וועג־ווייזער. זי האט מיט אמאל זיך א לאז־געטון צו א קליין, שווארץ ציגעלע. וואס איז קוים אלט געווען עטליכע טעג. דאס ציגעלע איז געשפרונגען אהער, געשפרונגען אהין, איז פול געווען מיט טאנץ און מיט זונשיין.

פונקט יענעם טאג בין איך געגאנגען מיט טראקלי'ן שפאצירען, כ'האב די אויגען נישט געקענט אפרייסען פון דער קליינער ענגלישער מיידעל, וואס איז געווען אזוי אויפגעהייטערט, זי איז געווען פערליבט אינ'ם שווארצען ציגעלע, געזאגט, אז זי וויל עס קויפען. כ'האב אויך נישט געקענט צוזעהען טראקליס צער, ער האט זי איבערגעפרעגט:

— וואס, איהר ווילט קויפען דאס ציגעלע?

— יא, יא! קויפט עס פאר מיר, כ'בעט אייך, קויפט עס גלייך!

עטעל האט אינגאנצען געציטערט, ווי ס'האט געציטערט איהר ליבלינג, דאס ציגעלע. זי האט אפילו נישט בעמערקט טראקליס פערדרוס. פון וואנען האט זי געזאלט וויסען, אז טראקלי האט אזוי פיינט ציגען? וויפיל טראקלי האט נישט געפרובירט זי אפצוריידען — קיין זאך האט נישט געהאלפען. צוליב עטעלס פאטער, דעם רייכען, דעם אנגעזעהענעם, האט טראקלי זיך געמוזט דורכרעדען מיט'ן טעמפען פאסטוך וועגען פרייז.

עטעל האלאוועי האט בעצאהלט פארן ציגעלע און געבעטען טראקלי'ן, ער זאל עס הייסען אפשיקען אין האטעל אריין, אזוי גיך ווי זי וועט צוריקקומען קיין לאנדאן, וועט זי טעלעגראפירען און מען וועט איהר ארויסשיקען איהר ליבלינג. אלע קאסטען וועט עטעל גערן בעצאהלען.

טראקלי'ן האט די כפה געגעסען. ער האט גע'טענה'ט, אז די עטעל איז טעמפ, האט קיין שול נישט. דעם שטילען, געזעצטען טראקלי האב איך קיינמאל נישט געזעהען אזוי אויפגערעגט.

און אויב איהר ווילט וויסען, פאר וואס טראקלי איז געווען אזוי בייז — הערט ווייטער.

צו מארגענ'ט איז עטעל אוועק פון דזשערדזשענטי. פון סיציליע האט זי זיך געלאזט קיין גריכענלאנד, פון גריכענלאנד קיין עגיפטען, פון עגיפטען קיין אינדיע.

ערשט אין נאוועמבער, ווען עטעל איז צוריקגעקומען קיין לאנדאן, האט זי זיך דערמאהנט אינ'ם ציגעלע. זי האט אנגעשריבען צו טשארלס טראקלי, ער זאל דאס ציגעלע איהר גלייך אריבערשיקען.

פון יוני ביז נאוועמבער איז דער טעמפעל האטעל געשלאסען, דער פערוואלטער וועמען מיס עטעל האט איבערגעגעבען דאס ציגעלע, האט ביים שליסען דעם האטעל איבערגעלאזט דאס ציגעלע, ביים אויפפאסער, נאכן ציגעלע האט געדארפט קומען טראקלי און אז ער איז נישט געקומען האט דער אויפפאסער איבערגעגעבען ס'ציגעלע דעם פאסטוך, וואס האט עס פערקויפט צו עטעל האלאוועי, דער אויפפאסער האט פערזיכערט דעם פאסטוך, אז אויב מען וועט נישט קומען נאכן ציגעלע וועט עס בלייבען דעם פאסטוכס.

אין אכט חדשים ארום, ווען עטעלס בריף איז אנגעקומען, האבען אלע — דער פערוואלטער, דער אויפזעהער, דער פאסטוך — זיך איבערגעשראקען. דער פערוואלטער האט נישט געדארפט איבערגעבען ס'ציגעלע דעם אויפפאסער, דער פאסטוך צו א צווייטען פאסטוך. און קיינער האט נישט געוואוסט וואו דער צווייטער פאסטוך געפינט זיך, איבער א חודש האט מען איהם ארומגעזוכט, מיט אמאל איין שעהנעם טאג, ווען דער וויצע־קאנסול איז געזעסען איבער א שטויס פאפירען ביי זיך, האט ער דערזעהן פאר זיך א בעשעפעניש מיט גרויסע הערנער, פון דער בעשעפעניש וואס איז געווען בעוואקסען, וואס איז געווען אויסגעשמירט מיט מיסט, האט זיך געטראגען א שווערער, טונקלער ריח, די אויגען איבערגעגאסען, דאס מויל אפען.

טראקלי איז אבער נישט געווען איבערראשט, פונ'ם גאסט, אינגאנצען נישט איבערראשט, נישט טראקלי, ער האט קיין רגע נישט פערלוירען, גענומען אויסרעכנען ווי לאנג ס'איז פון אפריל ביז נאוועמבער, און זיך איבערצייגט, אז פון דעם קליינעם, שווארצען ציגעלע, האט געקענט פאר דער צייט אויסוואקסען דאס פערוואלגערטע בעשעפעניש וואס איז געשטאנען און געקוקט אויף איהם. ער האט זיך אפילו נישט קיין קווענקעל געטון. גלייך האט ער טעלעגראפיש געלאזט וויסען מיס עטעלען, אז ער שיקט איהר דאס ציגעלע. ער האט דאס בעשעפעניש אנגעטאן ארום האלז א פלעטעל, וואו ס'איז געווען אנגעשריבען מיס עטעל האלאוועיס אדרעס און עס געשיקט צום פאסט, דאס אלץ האט ער געטון נישט צוליב עטלען, נאר צוליב דעם פאטער, דעם רייכען, אנגעזעהענעם ענגלענדער.

נעכטען איז צו מיר געקומען טראקלי נישט טויט, נישט לעבעדיג.

— וואס האט פאסירט, מיסטער טראקלי?

טראקלי האט ארויסגענומען פון קעשענע א בריף און מיר געגעבען. ס'איז געווען פון האלאוועי. דער רייכער און אנגעזעהענער ענגלענדער איז געווען בעליידיגט פאר דער טאכטער, וואס טראקלי האט איהר צוגעשיקט אזא פערוואלגערט בעשעפעניש.

און דאס האט מען טראקלי'ן אפגעדאנקט פאר זיין מיה און פראצע, און זי נישט טעמפ, די קליינע עטעל? וואס האט זי געמיינט, אז נאך עלף חדשים וועט ס'שווארצע, קליינע ציגעלע אלץ זיין קליין? וועט שפרינגען צווישען די געבעט־הייזער פון סיציליע?

כ'האב טראקלי'ן גענומען טרייסטען איהם צוגעבען, אז ער האט רעכט, אז עטעל איז נישט בלויז קאפריזנע, זי איז אויך נאריש.

— זי איז טעמפ! טעמפ! טעמפ! וואס האב איך געקאנט טון, הא? נישט שיקען איהר דעם נארישען באק?

— כ'ווייס, — האב איך געענטפערט, — איך אויף אייער ארט וואלט איהר אפשר אנגעשריבען אז ס'ציגעלע איז פון בענקעניש געשטארבען, צי כ'וואלט איהר געשיקט א צווייט ציגעלע. פונקט אזא קליינס, אזא שווארצס, ווי זי האט געקויפט, אזא צעטראגען מיידעל וואלט אפילו קיין טראכט נישט געטון, אז נאך עלף מאנאטען האט זיך ס'ציגעלע אויף קיין האר נישט געענדערט, דאס אלץ ווייזט, אז עטעל איז נאריש און איהר, מיין ליבער טראקלי זענט אבסאלוט גערעכט, אינגאנצען גערעכט. שטענדיג גערעכט.

יודיס — א. פען.

חידושי הרי"ם הויבט אן נעמען קוויטלעך

פון מנשה אונגער

דאס נעהמען קוויטלעך פון „חדושי הרים" און עס אריינטראגען צום קאצקער רבין האט, ווי געזאגט, געבראכט דערצו, אז די יונגע חסידים, האבען אנגעהויבען צו זעהען אין חדושי הרים דעם אמתן רבין און איינמאל איז דערביי פארגעקומען א פאל, וואס האט דעם חדושי הרים פערשאפט א סך עגמת נפש.

געווען איז עס א שבת נאך שבועות.

אויף שבועות זענען געהאט געקומען טויזענטער חסידים, אבער דער קאצקער רבי האט זיך גאנץ שבועות פאר זיי נישט בעוויזען. ער איז באר ארויס איינמאל מיט א געוואלד שרייענדיג: „וכל העם רואים את הקולות", דאס פאלק — האט ער געשריען — קען באר דעמאלט דערהויבען ווערען און מקבל זיין די תורה, ווען עס קומט צו דער מדרגה פון „רואים את הקולות", אז מען זעהט די קולות, נישט בלויז מ'הערט זיי... און ער האט זיך ווייטער פערמאכט אין זיין חדר מיוחד.

די חסידים, וואס זענען געווען אין בית־המדרש, ווען דער קאצקער רבי איז אריין צו זיי, זענען פאר שרעק אנטלאפען דורך די פענסטער. אזא אימה האט דער קאצקער רבי אויף זיי אנגעווארפען.

און ווען עס איז געקומען מוצאי שבועות, און דער חדושי הרים האט געוואלט אריינטראגען די קוויטלעך צום רבין אזוי ווי דער סדר איז געווען, האט ער געטראפען די טיר פון רבינס חדר פערשלאסען.

— וואס ווילסטו פון מיר, איטשע מאיר? — האט דער קאצקער רבי געפרעגט, עפענענדיג די טיר.

— די קוויטלעך פון די חסידים איבערגעבען — האט דער חדושי הרים געענטפערט.

— ווייסט דאך אז ווען מען איז מקבל די תורה ווערט מען א נייע בריאה, טא צו וואס דארפען זיי איינשרייבען די אלטע זאכען? האבען זיי שוין באלד נאך קבלת התורה אזוי פיל בעוויזען צו זינדיגען? גאנצע פעק מיט חטאים האסטו מיר דאך אריינגעבראכט!... ביין, איך קען זיך נישט פערנעהמען דערמיט, בעהם עס צו....

און דער קאצקער רבי האט צוריק פערשלאסען די טיר...

דער חדושי הרים האט נישט געוואוסט וואס ער זאל איצט טון. גראד האבען א פאר אלטע חסידים, די ישישים דערהערט וואס דער קאצקער רבי האט געזאגט צום חדושי הרים. און זיי האבען אויסגעטייטשט די לעצטע ווערטער פון קאצקער, אז דערמיט איז ער מרמז, אז דער חדושי הרים זאל אנהויבען צו נעהמען קוויטלעך.

דער חדושי הרים איז באלד געגאנגען צו זיך אויף דער אכסניא און אנ'אלטער קאצקער חסיד פון ווארשא איז אריינגעלאפען אין בית־המדרש אריין מיט א געשריי, אז דער חדושי הרים וועט היינט „פראווען".

די ידיעה האט זיך בליץ שנעל פערשפרייט איבערן גאנצען שטעטעל, טויזענטער חסידים זענען געלאפען צו דער אכסניא, וואו דער חדושי הרים איז איינגעשטאנען און האבען זיך געשטופט צו געבען דעם חדושי הרים א קוויטעל.

דער חדושי הרים וואס איז צום ערשטען מאל מוסמך געווארען פאר א רבין פון די טויזענטער חסידים, האט ביים נעהמען די ערשטע קוויטלעך, זיך זעהר שטארק צעוויינט.

איך האב זיך נישט געריכט דערויף — האט דער חדושי הרים געזאגט צו א ווארשעווער חסיד, ר' מאיר לאנדשטיין, — ווען מיר האבען געמאכט דאס חדר אין טאמאשאוו און הערנאך אריבערגעפאהרען קיין קאצק, האב איך מיר נישט געקאנט משער זיין, אז איך וועל דארפען אויף מיר נעהמען אזא עול. אבער וואס קען מען טון?

— אבער אפשר וועט דער רבי האבען תרעומות? — האט א חסיד געפרעגט דעם חדושי הרים.

— איך האב ברייטע פלייצעס, — האט דער חדושי הרים געענטפערט — אז איך וויל האב איך פאר קיינעם קיין מורא נישט. יודען דארפען דאך אהיימפאהרען, זענען פערביטערט, האלט ער פערשלאסען די טיר!

און דער חדושי הרים האט דעמאלט אפגעזעגענט אלע חסידים וואס האבען געוואלט אהיימפאהרען, און די, וואס זענען געבליבען אין קאצק אויף שבת נאך שבועות, האבען זיך שוין געהאלטען אן דעם חדושי הרים ווי אן אנ'אמתן רבין.

פרייטאג־צו־נאכטס האט דער חדושי הרים געפיהרט טיש און די חסידים האבען געשטעלט ווין און געטרונקען לחיים צו רבין.

זייט דעמאלט איז געווארען בעקאנט צווישע די קאצקער חסידים אז דער חדושי הרים, וועלכער איז בעטראכט געווארען ביז איצט פאר א בלויזען „מקשר" צווישען דעם קאצקער און זיינע חסידים איז אליין געווארען א רבי.

וויפיל גוטע פריינד [illegible] אנהענגער דער חדושי הרים האט נישט געזאלט [illegible]ען צווישען די קאצקער חסידים האבען זיך [illegible] געפינען א פאר מענשען, לשון הרעניקעס וו[illegible]ע האבען אין דעם געזעהען א פחיתת הכבוד פאר דעם קאצקער, עס האט פארט געהאט א פנים, אז דער קאצקער איז בעוויטיגט געווארען אז מען האט זיך שוין צוגעוואוינט דערצו, אז ער דארף זיין פערשלאסען.

אזוי ווי ר' דוד איז געווען דער זוהן פון ערשטען ווייב און דער קאצקער האט געהאט שוין צווייטע קינדער פון צווייטען ווייב, האבען די לשון הרעניקעס פערשפרייט א קלאנג, אז דער חדושי הרים איז אויסען אינגאנצען צו פערכאפען די רבי'סטווא און אנפיהרען מיט די חסידים אזוי לאנג, ביז די קינדער פון צווייטען ווייב (וועלכע איז געווען דעם חדושי הרימ'ס שוועגערין) וועלען אונטערוואקסען און וועלען שוין ראוי זיין אנצופיהרען מיטן עולם.

און די, וועלכע האבען בטבע ליב עס זאל זיך ריעש'ן. עס זאל זיין מחלוקת'ן, האבען אונטערגעהעצט דעם קאצקער רבינס זוהן, ר' ד"ד'ן, אז דער חדושי הרים זיצט דערפאר אין קאצק, כדי צו צונעהמען דעם גאנצען עולם פון זיין פאטער דעם קאצקער.

און ווי גרויס מען זאל נישט האלטען פון קאצקער רבין און ווי ווייט ער איז שוין געשטאנען פון דעם עולם, דאך האט ער פארט געהאט מענשליכע, שוואכע זייטען. האט זיך איינער א חסיד אריינגעכאפט צום קאצקער אין חדר מיוחד און האט איהם דערצעהלט אז זיין זוהן ר' ד"ד געהט ארום פער'מרה־שחורה'ט, ווייל דער חדושי הרים האט אין קאצק גופא זיך ערקלערט פאר א רבין און נעהמט קוויטלעך און פיהרט יעדען שבת טיש.

מען האט אויסגענוצט דעם שוואכען מאמענט פון קאצקער רבין ווען ער איז ביי זיך געווען אפגעסעל געפאלען און ער האט אליין געהאט פערגעסען, אז ער האט גאר געהייסען דעם חדושי הרים צום ערשטען מאל נעהמען קוויטלעך.

האט דער קאצקער זיך אנגעהויבען צו דרעהען אויף און אפ אין זיין חדר און זיין פנים איז געווארען פערענדערט פאר כעס.

ער האט גלייך געהייסען רופען דעם חדושי הרים און אנגעזאגט דעם גבאי, ר' הירש טאמאשאווער, אז ער זאל זאגען דעם חדושי הרים, ער זאל באלד קומען צו געהען, און אויב ער וועט איהם טרעפען זיצען מיט חסידים און זעהען ווי די חסידים שטעלען ווין צום טיש. זאל ער איהם זאגען, אז דער קאצקער רבי האט זיך געהייסען געבען א פלעשעל ווין.

ר' הירש טאמאשאווער, צוזאמען מיט נאך א פאר חסידים, וועלכע האבען געגלויבט אז זיי האבען שוין דעם גאנצען נצחון אויף זייער זייט, זענען גלייך געלאפען אויף דער אכסניא פון חדושי הרים כדי איהם צו כאפען אויף דער „הייסער מינוט" ווען ער זיצט מיט די חסידים און פיהרט טיש מעשה רבי.

אבער דער חדושי הרים האט, הפנים, געוואוסט, וואס אין הויף קומט פאר, ער האט געוואוסט אז א פאר חסידים האבען גערעדט לשון הרע, פאר דעם קאצקער רבין, האט ער זיי איצט נישט געוואלט געבען קיין מעגליכקייט דערצו און ווען די חסידים זענען אריינגעקומען אין דער אכסניא פון חדושי הרים האבען די גוטע פריינד פון חדושי הרים ארויפגעכאפט די פלעשלעך ווין פון טיש; כדי עס זאל נישט הייסען אז ער פיהרט שוין אפיציעל א טיש מעשה רבי.

די פאר חסידים וואס זענען געקומען נאכשפיאנער פון די גאר שטארקע ידידים פון חדושי הרים, האט דעם חדושי הרים איבערגעגעבען וואס דער קאצקער רבי האט איהם געזאגט.

די פאר חסידים, וואס זענען געקומען נאכשפיאנירען דעם חדושי הרים, זענען דערוויל צוריקגעלאפען צום קאצקער רבין און האבען איהם דערציילט אז זיי האבען געטראפען דעם חדושי הרים זיצען אין א מסיבה פון חסידים און ער האט פאר זיי געזאגט תורה.

דער חדושי הרים האט נישט געווארט קיין איין מינוט און איז גלייך אריבערגעגאנגען צום קאצקער. ווען ער איז אריינגעקומען צו איהם אין חדר אריין, האט דער קאצקער רבי קודם כל געהייסען די פאר חסידים ארויסגעהן.

דער קאצקער האט דעם חדושי הרים געפרעגט צי עס איז אמת, וואס מען האט איהם דערצעהלט אז ער נעהמט קוויטלעך און זאגט תורה פאר די חסידים.

דערויף האט דער חדושי הרים געענטפערט, אז קוויטלעך נעהמען האט איהם דער קאצקער רבי אליין געהייסען און אדרבא, זאל טאקע דער רבי צוריק עפענען די טיר — וועלען אלע חסידים צוריק קומען קיין קאצק, און דאס, וואס ער זאגט תורה פאר די חסידים איז אויך אמת. ווייל ווען ס'קומען זיך צוזאמען שניידערס אדער שוסטערס — רעדען זיי אויך פון זייער פאך, און אז עס קומען זיך מענ'שען בני תורה — מוזען זיי רעדען פון זייער פאך...

דער חדושי הרים איז דערנאך געבליבען זיצען א פאר שעה ביים קאצקער רבין אין חדר. דער קאצקער האט געוואלט וויסען, וואס פאר א פשטל'ך ער האט פאר די חסידים מחדש געווען, און זיי האבען זיך אריינגעלאזט אין א גרויסען שמועס אין פלפול.

ערשט שפעטער ביי נאכט איז דער חדושי הרים ארויסגעגאנגען פון זיין חדר, נאכדעם ווי דער קאצקער רבי האט שוין געהאט אינגאנצען פערגעסען וועגען דער הקפדה וואס ער האט געהאט אויף איהם....

אבער דאך האט דער חדושי הרים בעשלאסען מעהר קיין קוויטלעך נישט צו נעהמען, נאר זיי ווייטער אריינצוטראגען צום קאצקער רבין אין שטוב אריין, אזוי ווי ער האט זיך ביז איצט נוהג געווען.

אויפן צווייטען טאג אין דער פריה איז געקומען צו פאהרען א שליח מיוחד פון ווארשע און האט געבראכט די טרויעריגע בשורה אז זיין זוהן, ר' אברהם מרדכי האט געקראגען א בלוט־שטורץ און ער איז זעהר קראנק.

חסידים האבען אין דעם געזעהען אנ'עונש פון רבין און דער חדושי הרים איז באלד אפגעפאהרען קיין ווארשא.

ערד און הימל

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יודישער סאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

דאָס מאָל איז נישט דער ווינטער געשטאַנען אַנטקעגען פאַר די, וואָס האָבען אריבערגעקוקט צו אַ לויטערער און זיכערער צוקונפט אויף דער ערד. אין שטאָל האָבען שטיל די לעבעדיגע בעשעפענישען געשוואַנגערט; און דער ווינטערדיגער ערד האָט איינגעדרימלט די ווייצן־זריעה; די הענט האָבען געשפּאַרט דעם שטעכיגען קוראי אין אויוועלע אַריין, און הנאה געהאַט פון היסען שיין, וואָס האָט בעלויכטען די הענט.

ווער עס האָט געדאַרפט איינדרימלען, ווען עס האָט געצויגען אין אַ צעריסענעם טולעפּ אַריין:
— נישט דער, וואָס אַלט אין יאָהרען, האָט דעם ווינטער פאַר דער צייט אַראָפּגעבראַכט; און נישט דער וואָס יונג אין יאָהרען האָט אויף די הענט דעם פריהליגג געהאַלטען: וואָרים מיט אָנגעלאָדענער זיכערקייט אויף אייגענער און אָפּגעהיטער ערד האָט זיך געשפּירט דער, וואָס האָט געפיהלט צוגלייך מיט דער ווינטער־זריעה זיינע וואָרצלען אין דער ערד, ביי וועמען פאַרן דמיון איז אויפן אָרט פון שטאָט „אוו" שטעטעל. אַ מדבר געבליבען שטעהן,
— דער האָט סוף כל סוף די ערד אונטער זיינע פיס דערשפּירט, און אויף איהר צום ערשטען מאָל אויך פאַר פריהערדיגע דורות, וואָס זענען צווישען הימעל און ערד געהאַנגען, היים אויף אַ זיכערער ערד דערשפּירט...

אַ, נישט ווי די לעצטע פון די קללות איז פאַר יודען די רעוואָלוציע געקומען, נאָר דער ערשטער כוח וואָס האָט פאַר יודען די ברכה געבראַכט, נישט מעהר, וואָס ברכות אויף קללות איז נישט שווער צו פערבייטען, ווען הערצער, אָנגעלאָדענע מיט שרעק, האָט מען געבראַכט צו דער ערד.

וואָרע ברעזער, ווי שטענדיג נאָך אַ מחלוקות מיט לאַנען, איז אויך איצטער גאַנץ גיך געקומען צום שכל און בעגריפען, אַז די כוחות וואָס טראָגען אַרום זיין טאָכטער אַ מונטערע און פריילדיגע צווישען די צוויי שורות שטיבער אויף די רויטע פעלדער, האָט זי נישט פון איהם געירשנט, נישט אויף די פּאָגראָם־פעלדער האָט זי כוחות אָנגעשפּאַרט, נאָך דעם, ווי דער כעס איז איהם אָפּגעגאַנגען, האָט ער געזוכט אַ געלעגענהייט צוצוקומען באַהעלט צו לאַנען און זאָגען: „הלוואי וואָלט איך געקאָנט ווי דו זיך אומטאַסטשען איבער די גערויע גרויטעס און מיינען, אַז איך גן־עדן געה איך אַרום... דאָס האָט ער נישט געזאָגט.

אדרבה, וואָרע האָט פאַראַגענומען זיין האַנט פון הערצע און מיט אַן אויסגעבאָרגטען שמייכעל צו איהר געזאָגט:
— דער פּויער געפעלט מיר בעסער פון דעם באָלשעוויקישען יאַטיבראָם...
— פאַרוואָס געפעלט ער עס דיר בעסער? — פרעגט לאַנע מיט אַ גוטמוטיגען פנים, — איך ווייס דאָך, דו האָסט דעם פּויער אויך ליב ווי פּעפער אין נאָז.
— דער פּויער אַז ער וועט דיך שוין אַריינ־קריגען, וועט ער דיר זיין געטריי; און מיט יענעם וועסטו קיינמאָל נישט וויסען וואו דו ביזט אין דער וועלט.

אויף דעם האָט לאַנע נישט געפינען קיין ווערטער; מיט איהר טאַטען האָט זי וועגען דעם נישט געוואָלט רעדען. איהר איז נאָר ביחוד געווען, וואָס וואָרע, ווי אַן אָפּגעלעבטער מענש, וואָס האָט אויף זיך אַליין שוין לאַנג אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, קוקט פונדעסטוועגען נאָך זיין טאָכטער, וואָס שווינדעלט אַרום פאַר זיינע קינדיש און פאַר דער צייט געעלטערטע אויגען.

בערע האָט אויף לאַנען אַנדערש אָנגעהויבען צו קוקען; זינט זי איז געקומען פון מאָסקווע האָט ער ליב געהאַט צו הערען ווי זי דערצעהלט פון דעם וואָס זי האָט דאָרטען געזעהען און פון אַלץ, וואָס זי האָט איבערגעלעבט. בערע הערט זיך איין צו לאַנעס רייד מיט אַ סך צוטרוי; איהם דוכט, לאַנע איז מיטאַמאָל איהם איבערגעוואַקסען. בערען ליגען אָפּט אויף די ליפּען שטראָף־ווערטער, ער וואָלט חשק געהאַט צו געפינען אַ געלעגענהייט מיט די ווערטער אויסצושטראָפען לאַנען, נאָר עס שטעהט איהם נישט אָן אַרויסצווייזען אַז ער האָט צו איהר טענות. ער קאָן נישט פערשטעהן צוליב וואָס לאַנע איז דעמאָלט אַוועקגעפאָהרען ערב אַזאַ גרויסען יום־טוב; אויב זי האָט געוואָלט זיין בעצייטענס אין מאָסקווע — האָט זי עס דאָך געקענט בעווייזען! אָבער דער עיקר טוט בערען וועה, הלמאי זי האָט זיך פון איהם איינגאַנצען אויסבעהאַלטען; איהם האָט זי דאָך געמעגט פערטרויען איהר פּלאַן: אפשר וואָלט ער זי געבעטען. זי זאָל פאַר איהם אין מאָסקווע עפּעס אויסגעפינען; ער קאָן אַליין איצט נישט וויסען, וואָס ער וואָלט ביי איהר געבעטען פאַרן אַוועקפאָהרען.

פונדעסטוועגען האָט זיך בערע אָנגענומען מיט כח, געפינען אַ געלעגענהייט ווען לאַנע איז צו איהם אין שטוב געקומען רעדען אַ ביסעל מיט זיין מאַמען; האָט ער גענומען און אַ פרעג געטאָן, די מאַמע זאָל הערען:
— דיר האָט געמעגט אָנשטעהן, איך זאָל דיך פיהרען צו דער באַהן אויף אונזער'ע פערד; דיין מאַמען האָסטו געמעגט לאָזען שלאָפען אינדערהיים.
— איהר האָט אַ טייערען זוהן, חברטע רייזעל,
— האָט לאַנע גוטמוטיג געריעדט צו בערע'ס מאַמע— איהר ווייסט גאָר אַליין נישט, וואָס פאַר אַ גוט האַרץ ער פערמאָגט...
— וואָס קומט אַרויס? איך ווייס וואָס פאַר אַ זוהן איך האָב; דו ווייסט אויך, ווער מיין זוהן איז, און פונדעסטוועגען...
— אַזוי ווייט, חברטע רייזעל, זאָלט איהר נישט אַריבערקוקען, היינטיגע בחורים און מיידלעך האָבען נישט חתונה. אין מאָסקווע טרעפען זיך בחורים און מיידלעך, קלעפּען זיך צו איינס צום אַנדערען, ווי עס טוהען... האַ, בערע איז שוין אין כעס, הלמאי איך זאָג אַ שלעכט וואָרט אויף דער רעוואָלוציאָנערער יוגענט.

בערע איז נישט געווען ברוגז, מעהר נישט, וואָס בערען האָט זיך דער קאָפּ געדרעהט בשעת לאַנע האָט גערעדט; נישט מעהר וואָס אַרום בערען האָבען בשעת מעשה די ווענט זיך אַ ריהר געטאָן פון אָרט, אונטערגעטאַנצט און אונטערגעהויבען די סטעליע, ווייל ער, בערע ווייסט דאָך, אַז לאַנע פאַרשטעהט צוליב וואָס סימקע קרעטשמער איז דאָ איבערגעבליבען ווינטערן; לאַנע פערשטעהט געוויס אַז סימקעס אָפּשטאַם איז קרימער ערד אָנגעלייגטער. נאָר בערע הערט לאַנעס רייד און קלערט: „אַ טייוועל איז דאָס און נישט קיין מיידעל; אַ טייוועל איז דאָס, האָט ליב אַרומצודרעהען די נאַרישע בחורים אַרום די פינגער; מיך וואָלט זי אויך חשק געהאַט אַרומפיהרען פאַר דער נאָז".. און בערע איז אויך חושד אַז לאַנע קומט צו זיי אין שטוב אַריין, ווייל דער פּויער, בעני פּינטשוק, איז אַוועק געפאָהרען אין שטאָט זיך לערנען, ווי צו טרייבען אַ טראַקטאָר.
— וואָס האָט דאָרטען אין מאָסקווע יוסף געטאָן, וואָס ער איז אַראָפּגעקומען מיט אונטערגעהאַקטע פיס? — האָט בערע פּלוצלונג אַ פרעג געטאָן.
— איך בין נישט כסדר מיט איהם אומגעגאַנגען; איך האָב געזעהען אין זאַך, ער האָט געקוקט אויף עפּעס אַנדערש.
— נאַ: קאָנטער־רעוואָלוציאָנער איז ער געווען און דאָס וועט ער בלייבען, — ענטפערט בערע און ווערט בשעת מעשה שטייף און ער רוקט זיך אָפּ ווייטער צו דער וואַנט — דו ביזט מעהר מענש פון איהם, דאָס זאָג איך דיר קלאָר און אָפען.
— אַ שאָד, וואָס דו ביזט נישט מיטגעפאָהרען
— אפשר וואָלט איך, ווען דו זאָגסט עס מיר פריהער.
— אפשר וואָלסטו אויך געקומען פון דאָרטען אַ קאָנטער־רעוואָלוציאָנער!
— כאַ־כאַ־כאַ! — האָט זיך בערע גוטמוטיג צעלאַכט.
— לאַך נישט, בערע; זיינע טענות זענען גערעכטע; ער טענהט, אַז די רעוואָלוציאָנערען בויען פאַר זיך אַ מאָסקווע און אונז וועלען זיי לאָזען ווערען מוזשיקעס... פאַר דער גרויסער טובה וואָס זיי וועלען אונז לאָזען זיצען ביי די טשוהוגונע אויוועלעך, שטאָפּען קוראי אין אויוועלע, אָדער הייצען מיט „קיזיאָק" די אויוונס — פאַר דער דאָזיגער טובה וועלען מיר זיי אָוועקשיקען אונזער ברויט... נו, ער וויל נישט ליידען, וואָס טויזענטער מענשען שטעהען דאָרט אָפּ פון באַגינען ביז פאַרנאַכט אין דער רייה און וואַרטען אויף אַ לעבעל ברויט, וואָס מען האָט אויסגעבאַקען פון אונזער תבואה.
— און וואָס זאָגסטו?
— איך זאָג, אַז דאָס איז אמת; נאָר מיך אַרט נישט, אויב די שטאָט קאָן קיין בעסערע באַלעבאַטישקייט נישט איינפיהרען., לאָמיר דערוויל דער שטאָט מוחל זיין אַלץ, וואָס זי האָט דאָרטען, און מיר וועלען אונזער לעבען דאָ ביי דער ערד אַזוי איינאָרדענען, ווי די רעוואָלוציע פערלאַנגט עס פון אונז. יאָ, בערע, בעני האָט קלוג געטאָן, וואָס ער איז אַוועק זיך אויסלערנען טרייבען אַ טראַקטאָר. ער וועט זיין פון די ערשטע צו געהן אין אַ קאָלעקטיוו; ער וועט דער ערשטער אָפּווישען די גרעניצען צווישען די פעלדער.

דאָ פיהלט בערע, ווי זי שטעכט איהם מיט די ווערטער, אַפילו בערעס מאַמע שפּירט, ווי לאַנע טוט איהר זוהן וועה, רייזעל פיהלט עס און קאָן דערביי גאָרנישט העלפען, זי טראַכט: „נישט קיין חידוש, וואָס זי רעדט אַזוי, — אַז ער האָט גענומען און האָט זיך פערדרעהט דעם קאָפּ מיט דער קרעטשמערס מויד".. סימקען, מיינט רייזעל דערביי.

סימקע פערפעהלט נישט אַריינצוקומען צו לאַנען, זוכט אַ געלעגענהייט צו שלאָפען מיט איהר אין איין בעט און אויספאָרשען פון איהר לייב, פון וואָס פאַר אַ קוואַל „די בּרוזשוויקע שעפּט איהרע פריידען"..
— איך בין דיר מקנא, וואָס דו האָסט אויסגעמעקט פון דיין געדאַנק די גאַנצע וועלט; ביזט פון מאָסקווע געקומען אַזאַ גליקליכע.
— הימל און ערד, סימקע, דאָס גיט מיר גאָר די פרייד.
— גיב עס מיר צו פערשטעהן.
— די שרעקען, וואָס איך האָב פערנומען מיט זיך פון די פּאָגראָמען, זענען ווי אַ פינסטער'ע נאַכט געלעגען אויף מיין נשמה; איצטער לייטערט זיך אויס, די נאַכט פערשווינדט.. איך פיהל אַז אויף אייביג פערשווינדט די נאַכט פון מיין נשמה.
— האָסט עס אין מאָסקווע דערפיהלט?
— אין מאָסקווע האָב איך דערשפּירט אַז דאָ איז מיין הימל.
— דיין הימל?
— נישט נאָר מיינע; יוסף איז געקומען, ווען ער שרייט, אַז יודען בעגרייפען נישט, וואָס די ערד מיינט פאַר זיי.
— זאָג, לאַנע, דו שמועסט זיך עס נישט איין?
— אָ, ניין; אין שטאָל — טראַגעדיגע קיה; הינטערן דאָרף — אַ טראַגעדיגע ערד. און הערביי נעהמט לאַנע אַרום דער שווערליכער סימקע, שליסט זי איין אין איהרע אָרעמס, — גוט האָסטו געטון סימקע, וואָס דו ביזט איבערגעבליבען ווינטער'ן. האָב מיט איהם חתונה; ער וועט דיר זיין אַ מאַן ביי דער ערד, צוליב איהם ביזטו דאָך איבערגעבליבען... געדענק־זשע אָבער, דו זאָלסט איהם פונדאַנען נישט אַוועקנעהמען.

„האָניג"-חודש אינם פערהייראַטען לעבען

פון ה. בלום

— 2 —

וואָס קאָנען מיר נאָך זאָגען וועגען דער זיסער פעריאָדע אין פערהייראַטען לעבען גלייך נאָך דער חתונה? פּאָעטען האָבען שוין אויסגעגראַמט מיליאָנען פערזען. מוזיקער האָבען שוין אויסגעזונגען צאָהלרייכע לידער, און מאָלער האָבען שוין בעפּענזעלט אַ וועלט מיט לייוונט פאַרשטעלענדיג די דאָזיגע געהויבענע, געטליכע צייט פון פערהייראַטען לעבען, — דאָס ערשטע יאָהר נאָך דער חתונה.

וועלען מיר זיך דאָ נישט אַריינלאָזען אין אַ שיר השירים אויסטייטשונג פון דער האָניג פעריאָדע; מיר וועלען נישט צוגעבען קיין בלומען און פייגעלעך און שטערענדיגע הימלען צו דעם, ווייל אונזערע ווערטער וועלען זיכער קלינגען בּאַנאַל אין פערגלייך מיט דער שפע פון קינסטלערישער שאַפונג, וואָס איז שוין אויף דער וועלט פאַראַן זייט דור־דורות איבער דער טעמע.

מיר וועלען רעדען אַביסעל פּראָזאַאיש, אפשר אַביסעל ערנסט. און אויב אַנדערע וועלען דענקען, אַז עס איז אַן עבירה אַפילו צו דיסקוטירען אַזא לירישע אינסטיטוציע ווי די האָניג־צייט אין פּשוטע ערדישע טערמינען, וועלען זיי אונז מוזען מוחל זיין. ווייל אין די האָניג־מאָנאַטען ליגט דאָס פּאָרל דעם פונדאַמענט פאַרן צוקונפטיגען לעבען, און אויב מען וועט נישט אָן אַביסעל שכל און טאַקט צו דער דיסקוסיע פון דער האָניג אויסזופּען, און ווערען, איהר זאָלט מיר מוחל זיין, עסיג און כריין.

ווער אייגענטליך קאָן דאָס רעדען צו צוויי מענשען, וואָס זענען שטאַרק פעראליבט און זענען זיך ערשט צוזאַמענגעקומען? ווער האָט דאָס האַרץ צוצוטרעטען צו זיי אין זייער עקסטאַז און דערהויבענער שטימונג און זאָגען צו זיי: „קינדערלעך, איצט איז עס טאַקע האָניג, אָבער... אָבער... דאָס לעבען וועט דעם האָניג פערוויסטען. און דער טאַג וועט אייך אַרויס פון קאָפּ, און אויב איהר וועט זיך נישט היטען, וועט זיין שלעכט, קינדערלעך". ווער איז עס מחוייב אָנצוזאָגען זיי די „פרעהליכע" בייעס, אַז עס וועט נישט קאָן אַלעמאָל אַזוי זיין, און אַז עס וועט קומען אַ צייט און טאַקע באַלד, ווען זיי וועלען אָנהויבען צו קוקען גלייך און ניכטער איבער אויפן אַנדערען און אַז אַלץ וואָס בלישטשעט און פינקעלט און פערבלענדט די אויגען, וועט אַביסעל פערלירען דעם גלאַנץ און אָנהויבען אויסזעהען מאַט און קאַלירלאָז, סיידען... סיידען... מען ניצט אַביסעל שכל אַז מען פערהיט אויף וויפיל מעגליך, אַז די האָניג־צייט זאָל זיך נישט ענדיגען מיטן האָניג־חודש און אַז דאָס גליק זאָל נישט אַוועקגעהן מיט דעם אָפיציעלען צייט־פּונקט?

צוויי מענשען האָבען זיך געשלאָסען איינער צום אַנדערען, האָבען זיך געליבט, האָבען זיך געזוכט און געפינען, זיי זענען אַלע שוועריגקייטען און אַלע שטערונגען איבערגעקומען און האָבען חתונה געהאַט און אָנגעהויבען זייער האָניג־פעריאָד, אויף וויפיל זיי זאָלען זיך האָבען געקענט פון פריהער ווי ווייט זייער פריינטשאַפט זאָל האָבען דערגרייכט, דאָך זענען זיי געווען צוויי בעזונדערע מענשען אונטער צוויי בעזונדערע דעכער, און יעדע צוזאַמענקונפט יעדע בעגעגעניש איז געווען אַ פּאַסירונג, אַ גרויסע שעהעניש. פּלוצלינג — אָט זענען זיי אין איין צימער, אונטער איין דאַך, מיט איין נאָמען און מיט איין אַדרעס. און אַלע פריהערדיגע אויפרעגונגען און אַלע אומרוהען שטעלען זיך פּלוצלינג אָפּ. עס איז שטיל און רוהיג און זיס — דער שטורעם איז פאַריבער, און אַ מילדע זון בעדעקט זייער האָריזאָנט.

מיר ווילען דאָ זאָגען, אַז עס איז אַ שאָד, וואָס די זון קומט אַרויס אַזוי גיך, און די וואָלקענס פערגעהען און די ווינטען פערשווינדען. מיר שפּירען, אַז האָניג אַליין איז זיכער צוזאַמענגעשטעלט פון אייגענשאַפטען, וואָס זענען נישט נאָר זיס, נאָר אויך זויער און ביטער, דער פעפער. פערטיגער פּראָדוקט איז האָניג, אָבער ווער ווייסט וויפיל אַנדערע שטאָפען עס געהען אַריין אין שאַפען דעם האָניג?

מיר ווענדען זיך דאָ ספּעציעל צו דער פרוי, צום יונגען ווייבעל, וועמעס יאַגד איז שוין געענדיגט, און וועלכע האָט שוין געפינען און געוואונען איהר מאַן און מיט דעם זיך דערוואָרבען די אַלע מעלות און חסרונות פון דער אינסטיטוציע, וואָס הייסט הייראַט. זאָל זי זיך נישט אָפּלאָזען און נישט אָוועקלייגען איינגאַנצען איהר געווער, וואָס זי האָט פריהער גענוצט צו געווינען, כדי אויך שפּעטער צו האַלטען דעם אינטערעס פון דעם מאַן, זאָל זי נישט מיינען אַז זי האָט שוין איינגענומען די וועלט. ווייל אַ מאַן האָט איהר געשאַנקען זיין נאָמען און זי גענומען אונטער זיינע פליגלען, ערשט נאָך דער חתונה טאַקע אין דער האָניג־צייט, דאַרף זי זעהען וואָס עס שטעהט פאַר איהר פאָר. אמת, מ'האָט איהר גענומען נישט גאָר קיין סך צייט צו בעקומען דעם מאַן, אָבער זי וועט זיך דאַרפען האַלטען מיט איהם אַ גאַר היבשע צייט, און אפשר נאָך פייערען די גאָלדענע חתונה מיט איהם.

דעריבער זאָל זי בלייבען „כלה" ווי לאַנג ס'איז נאָר מעגליך. זאָל זי נישט ווערען ווייב צו־גיך. זאָל זי נישט ווערען ניכטער גלייך נאָך דער חופּה, און זיך בעציהען צום מאַן אַזוי ווי ער וואָלט געווען איהר שקלאַף אָדער איין איהר בעזיץ, אַ סך יונגע ווייבלעך מאַכען דעם שרעקליכען טעות דערמיט וואָס באַלד נאָך דער חופּה בעפרייען זיי זיך פון דער בעשיידענקייט און צוריקגעהאַלטענקייט, וואָס זיי האָבען ביז דעמאָלט אָנגעווענדעט, און הויבען גלייך אָן צו פאָדערען ביי דעם מאַן זיין גוף און זיין נשמה זיין גייסט און זיין צייט.

דאָס שרעקט דעם מאַן איבער אָהן אַ שיעור. דאַכט זיך, נעכטען איז זי געווען אַזוי מילד און אַזוי אָפּגעוויליג. און אַזוי אָפּהענגיג, און היינט, באַלד נאָך דער חתונה, איז זי גאָר אַ גאַנץ אַנדער מענש. זי זאָגט איהם, אַז ער גיט אַ צו־גרויסען טיפּ; זי הויבט אָן אַרויסצווייזען גרויס אייפערזוכט אַפילו צו דער דינסט, וואָס רוימט אויף דעם צימער אין האָטעל; זי הויבט אָן בעטען אַ חשבון פון זיינע פינאַנצען; זי זאָגט איהם, אַז ביי איהר מאַמען, האָט זי בעסער געגעסען, און אַזוי ווייטער.

דאָס איז נישט נאָר אַ טעות, נאָר אַ פערברעכען אַי קעגען זיך, אַי קעגען איהם. זי וועט נישט פערזאַמען מאַנגע חשבונות און זי וועט נאָך האָבען גענוג געלעגענהייטען אַרויסצווייזען אייפערזוכט.

דער מאַן, ווידער, איז אָפט געניגט צו ווערען צו־באַלעבאַטיש, אָנשטאָט צו בלייבען דער געליבטער. אין די היינטיגע שווערע צייטען ווערט איהם פּלוצלונג קלאָר, אַז דאָס מיידעל וואָס ער האָט אַזוי לאַנג באַגעהרט, וועמען ער האָט אַזוי הייס געליבט און אַזוי שטאַרק געוואָלט, איז שוין זיינע אויף אייביג, און וואָס וועט זיין טאָמער פערלירט ער דעם פּאָסטען, טאָמער קומט אַ קינד, טאָמער וועט ער נישט האָבען גענוג אַז פאַר איהר, צו שטיצען זיין אייגענע פאַמיליע? וואָס וועט זיין? שוין אויף דער האָניג־רייזע אַנטפּלעקען זיך פאַר איהם די דאָזיגע פּראָזאַאישע פראַגען, וואָס זענען טאַקע ווירקליכקייטען, אָבער מען דאַרף זיך נישט, איילען, זיי אַרויסצוברענגען. צו וואָס? אויב מען האָט די אַלע זאַכען נישט אויסגעדראָשען און נישט איבערגעטראַכט פאַר דער חתונה איז צו וואָס גלייך נאָך דער חתונה?

זאָלען זיך ביידע נישט איילען צו ווערען באַלעבאַטישע מענשען, עס וועט נאָך זיין גענוג צייט דער צו. דאָס לעבען וועט עס שוין מיטברענגען, און איינס וועט שוין מיטשלעפּען דאָס אַנדערע.

דער האָניג־חודש אָדער די האָניג־חדשים דאַרפען זיין געווידמעט צו דערנעהנטערען זיך איינער צום אַנדערען, צו לייגען דעם פונדאַמענט פאַר דעם צוזאַמענלעבען פון צוויי מענשען. וועלכע זענען פריהער געווען צוויי בעזונדערע וועלטען. די דאָזיגע קולטיווירונג אַנטהאַלט קלייניגקייטען אַזוי גוט ווי גאָר וויכטיגע זאַכען. למשל: ער האָט ליב די פענסטער אָפען ביינאַכט, זי קאָן דאָס נישט פערליידען, ער האָט פיינט צו עסען אין זיין ראָק; זי זאָגט, אַז עס איז נישט שעהן אַנדערש. ער האָט ליב געפּעפּערטע פיש; זי — נישט. ער איז געווען אויסגעהונגערט נאָך שעהנקייט, נאָך געמיטליכקייט, ווייל ער האָט יאָהרען־לאַנג געלעבט אַליין, און זיין היים איז בעשטאַנען פון פיר ווענט מיט אַ בעטעל און אַ טישעל, ער האָט ליב געוויסע עסענס, ער האָט ליב צו זיצען אין דער היים אָפט, זאָל זי די אַלע קלייניגקייטען בעמערקען און זיי האַלטען אין זינען און זעהען זיי נאָכצוגעבען, ווייל נאָך אַלעמען, בויט די פרוי די היים און שאַפט די אַטמאָספערע פאַר ביידען.

זאָל זי אין די זיסע מאָנאַטען זיך לערנען צו געפינען דעם וועג צו זיין האַרץ, צו זיין נשמה און — צו זיין מאָגען, אויב איהר ווילט.

און דער מאַן, זאָל ער אונז מוחל זיין, דאַרף אויך נישט נעהמען אַלץ, אַזוי ווי עס וואָלט איהם געקומען. אמת, ער האָט שוין געוואונען זיין בעשערטע, אָבער ער דאַרף פערשטעהן אַז די היים און די מאַטעריעלע זאַכען, וואָס ער גיט זיין יונגער פרוי זענען נישט גענוג, זאָל ער פערגעסען, אַז זיי זענען שוין מאַן און ווייב; זאָל ער זיך בעסער איינריידען אַז זיי זענען נאָך חתן־כלה, און אין זייער האָבען קלייניגקייטען וואָס זענען פריהער געווען אַזוי וויכטיג און היילינג.

זעהט פערלענגערט די האָניג־חדשים, אָבער מיט אַ ביסעל שכל, און אַ שטיקעל בליק אין דער צוקונפט. בעקענט זיך איינער מיט דעם אַנדערען, אָבער ווערט נישט צופיל פאַמיליאַר און צו צוגענגליך איינער פאַר דעם אַנדערען.

פיניעלע מזיק
גיט רשות

ניין, הערירט עץ יאטן, אב אידיי וואך גיגאט א וואך! אב איך גיקאכט. כאדער גימיינט, אז איך על אעטראסקעט ווערן פון גילאכטער.

מיוויסך ווי איך בין גיוועז? אף א זיצינך פון די וואס גייען אין די האוער.

צ'מיינט עפעטשער פון די וואס גייען באך בידר־וועס? אך! פון די ווערטסלאט, וואס גייען אין זייערע אייגענע האוער, וואס זיבן אין די סאנדיס און ווארפן א־דערע באליטער מיט די סעקסימיסיעס.

כאב גילייגט אין פאליקסבלאט אז ס'עט זאן א זיצעכץ פון די ווערטסלאט, און אז מעט רעדן וועגן זייער קינאמישער לאגע, אב איך מיך אראב־גיכאפט און זייער פריינד (געמיינט: פעראיין) און אב מיך צוגעוואריכט צו זייערע צאריס נעביך!

כ'זוג ענק, יאיין, אב איך מיך דארט אף דעם זיצעכץ גיבאוויעט, א סאך בעסער ווי אין קינע־מאטאגראף בא פליפ און פלאפן.

צ'ווייסך כאדושביג, וואס זיי אנע גירעדט? זיי אבן גיוויינט מיט פלאמען יאען, א'ינעד אט גי־זאגט, אז ער אט ניש קא שטיקל ברויט, אט עס גיך אויפגירעיגט, אז ס'איז מיר אזשיג וויך גי־ווארן באן הארץ. א צווייטער אט גיזוגט, אז ער אט ניש אף קא מיטיג, אב איך גיוואלט וויינען פין די צאריס.

אוי, הערירט עץ. אבן זיי גיוויינט! זיי אבן אזוי גיהעשיט, אז די גוידערס אבן זיך זיי גישאר קעלט. איך אלייבט בין גיזעסן אין א ווינקעל און בין שיער ניש ציפלאצט גיווארן פון גילעכטער.

עץ וויל איך טאקיש עפיס טין פאר די אריימע ווערטסלאט. צ'ווייסך כאדושביג וואס איך וויל טין? כ'על מיך זעצן מיטן פרעזוס פון נויסן לעיכים און כעל פארלאנגן מ'זאל די הינגעריגע ווערטסלאט געבן יעדן טוג א הייסן קרופניק מיט א ביין, שאבים און טוימכעי אריכים על זיי קריגן טשולנט מיט קישקע אבעט.

דערוואל אצין מיר א גיטן קארצן פראטיג, זאצין מיר גיזינט אין דעם שאבים על איך מע'טשעם סקינטשען און בערל־שמע'ל טעאטער — ס'עז זיך עפיס טיען!

אונזער „קונדס‟־ענציקלאפעדיע

פון סאקראטעס

א קלוגער זאגט וואס ער פערשטייט,
א נאר — וואס אים מויל איז גרייט.

ווען מען בעהמט א קינד שלאגען,
כדט מען איהם פון הויז פעריאגען.

לעבענס־ערפאהרונג און טיפער פערשטאנד,
זענען מעכטיגער ווי די שטארקסטע האנד.

שווער איז דעם שכור צו טראגען א ליידיגע פלאש,
נאך שווערער איז דעם ביטערן צו טראגען א ליידיגע טאש.

די מענשען זענען פון לשון הרע רעדן נישט ריין,
ווייל אלץ זעהט דאס אויג, אויסער זיך אליין.

נאך דער חתונה ליגט די ליבע נישט אין זין,
ווייל אויב די ליבע איז א קרענק, איז די חתונה די מעדיצין.

שווער צו הויזען,
מיט א ווייב, וואס טראגט די הויזען.

א מאדערנע פרוי מיט א מאדערנעם סוחר
איז א גלייכע פאר
בידע בויטיגען זיך אין א — באדואר.

סאקראטעס.

א מאדערנער רעסטאראן

— איהר ווייסט, דער רעסטאראן, דער „רויטער אינדיק‟ איז זעהר א מאדערנער.
— מיט וואס?
— די הייצר. וואס איך געפין אין דער ... זע־נען איבעריג בלאנדינע.

ברויט און וואסער
געשפרעך צווישען א פארל

זי: איך בין גרייט מיט דיר חתונה צו האבען, ווען ס'זאל מיר אפילו אויסקומען צו לעבען מיט ברויט און וואסער.

ער: דו וועסט דיך בעמיהען ווענען ברויט, און איך וועל זארגען וועגען וואסער...

גנב'ענען און לאזען גנב'ענען
אמאל און היינט

אמאל האט מען געזאגט: „לעבען און לאזען לעבען‟ — היינט זאגט מען: „גנבענען און לאזען גנבענען‟.

דברים ככתובים
ווערטער ווי קלעצער

פיל פרויען מוזען געהן צום גט,
ווייל דער שכל קומט צו שפעט.

א גנב איז דער בעסטער דאקטאר אויף דער וועלט,
ער ווייס באלד וואס יעגעם פעהלט.

ביסטו וואס לענגער חתן ביסטו א לייט,
ווייל אויף צו בלייבען מאן און ווייב, בלייבט דיר ווייניגער צייט.

רופט דיך דיין כלה: מיין אוצר, טא האט זי שוין דעם בעגריף,
אז נאך דער חתונה וועט זי דיך בעגראבען טיף.

ס'איז די גרעסטע צרה אין סאנאר־געביט,
וואס די יודען זענען דארט אין דערמיט.

דער אינטערנאציאנאל קארפוס אין סאארגעביט אפצוהיטען די ארדנונג ביים פלעביסציט
קאן יעקען געוויס נישט שמעקען,
ווייל ס'איז א פסוק מיט א שטעקען.

סאקראטעס.

ווער ווייסט?
שמועס צווישען שכנ'טעס

ערשטער: זי האבען געהערט? אונזער וויקט, דער אלטער דאן זשואן, וואס איז שוין א טאטע פון דערוואקסענע קינדער, האט זיך פערלאפען אין דער פאקאוויבקע איבער די אויערען.

צווייטע: נו, וואס וועט זיין?

ערשטע: מ'ווייסט נאך נישט, וואס זי איך דאך ערשט היינט געגאנגען אין קימפעטארין קליניק אריין.

אוי, פאשען זיי זיך!

פאבריקאנט (פון א לאדזער רייכען פאבריקאנט צו איהר חתן): דו הערסט, מאריצעק, אז איך וועל האבען קינדער, וועל איך זיי אליין בעהרען.

חתן: צו וואס? פאבריקאנטסקע קינדער ווערען געפאשעט פון די פאבריק־ארבייטער.

אנאנס

א קעכין מיט העכערע אקאדעמישע בילדונג זוכט א פאסטען ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט‟ נומער 294 פרייטאג, דעם 21 דעצעמבער 1934

יא ווינטער — נישט ווינטער

איין העלפט לויטן לוח, די צווייטע העלפט לויטן וועטער...

פּאָליטיק פון וואָר

וואָס הערט זיך אין דער פּאָליטיק?
שאַ, שטיל! עס האַלט שוין פאַר ניי־יאָהר. פון די דיפּלאָמאַטען ווילען שטיל פערענדיגען דאָס אַלטע יאָהר, אַזוי אין שוין דער שטייגער ביי דיפּ־לאָמאַטען: ביים סוף פון פערגעהענדיגען יאָהר און ביים אָנהויב פון נייעם יאָהר — צו זיצען שטיל. אַהן אַ שטאָך אַרבייט.

דיפּלאָמאַטען זענען אַבערגלויביגע, די גרויסע אין אַלץ באַר בישט אין זיך אַליין, איי, דאָס וואָס מען זעהט ווי זיי דערזעהען אַ וועלט און טומלען פון אַלע זייטען, מאַכענדיג דעם אָנשטעל פון גאַנצע קנאַקערס, ווי זיי וואָלטען געשטאַנען אַליין — און נישט מעהר ווי גרויס־מאַכערי, און דער אמתן זענען זיי ציטערדיגע ווי לעמעלעך, און דערשרעקען זיך פאַר אַ הויכען געשריי.

אויב די דיפּלאָמאַטען פיהרען אַמאָל אונטער אַ מלחמהלע איז דאָס אויך נאָר צוליב מורא. אַזעלכע זענען מיר שוין, מיר דיפּלאָמאַטען.

בין מנחה למעריב

בערל: אין פּוילען וועט שוין אַזוי גיך נישט זיין קיין אינפלאַציע. פּוילען וועט נישט אָפּטרעטען פון זלאָטי.

שמעריל: זאָל נאָר דער זלאָטי נישט אָפּטרעטען פון פּוילען.

טעלעגראַפיש

ביי אַ היגען לעהרער וועלכער איז אַ גרויסער קמצן איז געבוירען געוואָרען אַ חכם קינד, שיקט ער צו זיין שווער אָזאַ דעפּעשע:
2 פּלוס 1 = 3.

זאָל איך פאָהרען קיין פּאַלעסטינע?

אַ בריוועלע צו אַ פריינד אין תּל־אביב

לכבוד ידידי הגאלוענער ברילאַנט, הפאַרבענטער פּאַלעסטיניער השרעקליכער אידעאַליסט, ר' פּנחס'ל פאַמפּערנאַנצעניאַפּט זאָל געזונט און שטאַרק זיין ב"ק תּל־אביב.

ראשית קאָן איך דיר מודיע זיין, אַז כ'בין ב"ה געזונד ווי באָקסער, און כ'בין דיך שטאַרק מקנא, וואָס דו וואוינסט דאָרט. דו ביזט אין ארץ־ישראל און איך בין לעת עתה בלויז אין א"ץ. נישט איינמאָל זיצענדיג אין „יער קראַשעוו" פערגלוסט זיך מיר אַריינצוכאַפּען אין „קער הע־צל", בפרט נאָך, אַז דער דאָקטאָר הייסט מיך טוישען דעם קלימאַט, מיין ווייבס קלימאַט, זאָגט ער, ווירקט זעהר שלעכט אויף מיין אָרגאַניזם בכלל און אויף דער לעבער בפרט. ווייל זי מאַכט מיר יעדען טאָג אַב'„עס"קורסיע, ס'הייסט זי עסט מיך כסדר.

די עמיגראַציע נאָך פּאַלעסטינע איז ביי אונז אין פּראַקטיק־לאַנד געוואָרען שטאַרק פּאָפּולער, כמעט ווי באַנקראָטען. קינד און קייט עמיגרירט קיין פּאַלעסטינע. עס געהען אַרום קלאַנגען אַז עטליכע ציוניסטען קלייען שוין אויך וועגען פאָהרען קיין פּאַלעסטינע, נאָר איך גלויב נישט הערין. מ'מאַכט מסתם חוזק.

נאָר אַזוי ווי איך בין נישט פון פּאַרטיי־אישען שטאַנדפּונקט קיין ציוניסט, נאָר אַ שדכן, האַלט איך גראַד שטאַרק פון פּאַלעסטינע און כ'האָב בדעה צו פאָהרען.

כ'בין שוין זאָגאַר געווען אין היגען פּאַלעס־טינאַ־אַמט, שוין אינפאָרמאַציעס און האַלטען אַנ'עקזאַמען, האָט מיך ריכטיג געפרעגט, צי כ'האָב אַ פאַך אין דער האַנט? האָב איך געזאָגט, אַז איך דער האַנט האָב איך נישט קיין פאַך, ווייל די האַנט איז מיר תּמיד פערנומען מיטן שירים וואָס כ'האַלט.

האָט ער מיך ווידער געפרעגט, וואָס איך קאָן מאַכען אין פּאַלעסטינע? — האָב איך געזאָגט, אַז כ'קאָן מאַכען חובות. האָט ער מיר אָבער צוקלאַפּט די גאַנצע פאַנטאַזיע. וואָס'איז באשר בכן דאָ־ט אין אַ מאַנגעל אין ווייבער. נו געה באַנקראָטיר אַהין ווייבער, אַז ס'איז נישטאָ אויף וועמען די שילד אי־בערצושרייבען!...

הכלל, כ'האָב אויסגעהאַלטען דעם עקזאַמען. איצט פערלאַנג איך בלויז דו זאָלסט מיר ענטפערן אויף פאָלגענדע פראַגען:

וואָס דהיינו, כדומה למשל קאָן אויפטון איך פּאַלעסטינע אַ חוץ עסען פאַמפּערנאַנצען אוּאַ ס'גאַל „ודאַלגי" מענ'ש ווי איך?

צי איז שדכנות דאָרט אַנ'אָנגענומענע בכבודע בראַנזשע ווי למשל לעהרעריי?

צי צאָהלט מען דאָרט פון שדכנות אַבראַמאָוו און פּאַגזשעבאָוו (פאַר בעגראָבען אַ פאָרל)?, צי זענען אין פּאַלעסטינע אין דער מאָדע וועקסלען און צי האָט מען דאָרט אויך חתונה אויף וועקסלען? (אין מיין שדכנישער לאַנגיעהריגער פּראַקטיק, האָב איך שוין בייגעוואוינט אַ סך חתונות אויף וועקס־לען, ד"ה. אויף קורצע טערמינען און דערנאָך האָט דאָס פאָרפאַלק אָן צו „פּראָטעסטירען" און מ'וועק־סעלט ס'ווייב....)

שרייב מיר אַ תשובה אויף אַלע „פּיטאַניעס" איך וועל דיר אי"ה אָפּדינען, פערבלייב געזונד און גרוס מיר דעם גאַנצען שפת הים.

פּינטשע קוויטש.

וואָס דאָקטוירים זענען!

(מאָנאָלאָג פון אַ שניידער) ● איבערגעגעבען פון ב. קאָווגער

...אפילו קינדער אין די וויגען ווייסען, אַז דאָקטוירים זענען בעשאַפען געוואָרען אויף דער וועלט צו ראַטעווען מענשען פון טויט. אָבער, אַז דאָקטוירים זאָלען וועלען אומברענגען אַ מענשען, — דאָס איז אַ נייעס,

איך זעה ווי איהר קוועטשט מיט די פּלייצעס און איהר בעטראַכט מיך, ווי איך וואָלט חלילה, געווען חסר־דעה, נישט ביים קלאָרען שכל; וועל איך אייך די זאַך ריכטיג צוקייען:

איך בין, ווי איהר זעהט נישט מעהר און נישט ווינציגער ווי אַ יוד; אַ פּשוט'ער יוד, אָהן חכמות; אַ שניידער בין איך. אַלע מיינע יאָהרען געאַרבייט שווער און ביטער פאַר פרעמדע און קוים־קוים געמאַכט אַ לעבען.

ווען איך בין אַלט געוואָרען 28 יאָהר, האָב איך זיך אויסגעקליבען אַ מיידעל, אַ פיינע, אַנ'ערהר־ליכע, אַנ'אויסגעמוטשעטע און מיט איהר חתונה געהאַט... און פּונקט צום יאָהר בין איך געוואָרען אַ טאַטע און זי, מיין פרוי, — אַ מאַמע.

שפּעטער מיט דריי חדשים איז זי מיר אַוועק־געשטאָרבען און מיך איבערגעלאָזט מיט אַ קליין יתום'על נעבעך, אויף ד' יהענד.

האָב איך קיין סך נישט געטראַכט און ווידער־אַמאָל חתונה געהאַט.

איך האָב געוואָלט, אַז דאָס יתום'על זאָל האָבען אַ מאַמען. אמת, אַ שטיף־מאַמע, אָבער אַלץ בעסער ווי גאַרנישט.

אַז דאָס יתום'על איז שוין געווען מעהר ווינציגער פערזאָרגט, בין איך קראַנק געוואָרען.

אין דער באַנק האָב איך געהאַט 300 זל. אָפּגעשפּאָרט פון די גוטע צייטען, דאָס איז געווען מיין גאַנץ פערמעגען.

האָב איך אַרויסגענומען אַ הונדערטער פון באַנק און זיך אָוועקגעלאָזען צו דאָקטוירים.

אויז דאָ האָט זיך אָנגעהויבען די צרות: קיין איין דאָקטאָר האָט נישט געוואוסט, וואָס מיר איז.

איינער האָט געזאָגט: ביירען; אַ צווייטער — גערוען; אַ דריטער — גאַל־שטיינער; אַ פערטער — פערשטאָפּטע אָדערען; אַ פינפטער — דאָס האַרץ...

אָט אַזוי ווי איהר הערט.

דערווייל זענען געפלויגען צוויי־צעהנערלעך און דריי־ערלעך און פינפערלעך ווי אַ רויך.

און וואָס זענען מעדיצינען, פּילען, פּלאַסטערס און אַנדערע שאַלעמוינען?

און וואָס מעהר איך בין געגאַנגען צו די דאָקטוירים און וואָס מעהר זיי זענען געקומען צו מיר, אַלץ קראַנקער בין איך געוואָרען. איך האָב שוין קיין כוח נישט געהאַט צו שטעהן אויף די פיס.

און מיט יעדען טאָג בין איך געוואָרען מאָגע־רער און אָפּגעצערטער. אין דריי חדשים צייט, האָב איך פערלוירען 35 פונט. אין גאַנצען האָב איך געוואויגען 125 פונט.

הייסט עס, אַז עס האָט זיך מיך אָפּגעשטעלט סך הכל 90 פונט.

און ווייסט איהר וויפיל מיין פרוי האָט גע־וואויגען? 228 פונט!

האָט זי, פערשטעהט זיך, געהאַט טענות צו מיר: אָדער איך זאָל געזונד ווערען און זיין אַ מאַן, אָדער איך זאָל געהן אַ גאַנג! זיך גלאַט אַזוי מוט־שען, האָט נישט קיין זין; וואָס טויג איהר האָ־בען אַ מאַן פון 90 פונט, אַז פאַרן זעלבען געלט קען זי האָבען אַ רעגעלען מאַן, אַ געזונטען, אַ שטאַרקען.

און זי האָט זיך געטשעפּעט צו מיר איינ־מאָל פאַר אַלעמאָל, איך מוז אויסגעפינען, וואָס מיר איז: אָ ע' אַ הערצפעל, אָדער אַ היינצוצו; אָדער געבען, אָדער שטאַרבען, און זי האָט מיך געשיקט צו אַ פּראָפעסאָר.

בין איך אַוועק צו אַ בעריהמטען פּראָפעסאָר, מען'ן נאָמען פּאַוויש. 25 זל. נעהמט ער ביי זיך און 50, ווען מען רופט איהם אַהיים צו זיך.

און אַזוי ווי איך האָב געוואָלט פערדינען אַ 25־ער בין איך אַוועק צו איהם.

האָט ער מיך אָפּגעהאַלטען אפשר צוויי שעה אויפן זייגער; מיך געדרעהט פון אַלע זייטען; מיך אויסגעטון מוטער־נאַקעט; געקלאַפּט, געהאַמערט, גע־מאָסטען, געקוועטשט, דעם בויך, זיך צוגעהערט צום האַרץ. צום דופק, געקוקט אויפן צונג, פערקאַשערט די לעפּלעך פון די אויגען, געוואויגען מיין בלוט, מיך געפרעגט ווי אַלט איך בין, צי האָב איך אַ ווייב, און ווי אַלט זי איז, און וויפיל זי וועגט, און אויב זי איז אַ געזונטע, און ווי לאַנג האָט גע־לעבט מיין טאַטע, און מיין מאַמע, און וואָס איז מיין פּרנסה. און וויפיל איך פערדין, און אויב איך האָב געלד, און ווי אַלט איז געווען מיין טאַ־טענס־טאַטע ווען ער איז געשטאָרבען און נאָך און נאָך פראַגען וואָס האָבען מיך נישט אינטערעסירט. ווען איך האָב דערצעהלט מיין פרוי וואָס דער

שבת הגדול און קורצער פרייטאָג

קורצער פרייטאָג: זאָגט מיר, פאַניע שבת הגדול וואָס איז דער חילוק פון אַ בעאַמטען בין מיין סאַלטשען?

שבת הגדול: אַ בעאַמטער וואַרט אויפן ערש־טען און איער סאַלטשע וואַרט — אויפן ערשטען בעסטען...

יאָ, ווייסט איהר וואָס נאָך? איך דאַרף מען דעם שבת געבען מפטיר.

קורצער פרייטאָג: וואָס איז די שמחה?

שבת הגדול: ווייל דער שבת טראָגט איער נאָ־מען: קורצער פרייטאָג.

וואָס זיי האָבען געזאָגט

און וואָס ער האָט געענטפערט

(כמעט אַ ראַפּאָרט)

צום פינאַנץ־מיניסטער האָבען זיך היינט גע־וואַנדען: סוחרים, פאַבריקאַנטען. באַנקירען, אָרימע און רייכע, קלוגע און נאַראָנים, אַדוואָקאַטען און דאָק־טוירים און אַלע אַנדערע בראַנזשעס.

זיי האָבען געבעטען, געוויינט, געהעשעט, גע־כליפּעט, געזאָגט:

— האָב רחמנות, מיטליידן, העלף צו אונזער וועג־שריי. פיהל אונז מיט, דערבאַרים זיך, העלף אונז און פערקלענער אונז די שטייערען.

און דער מיניסטער האָט אַלע אויסגעהערט, האָט געעפענט זיין מויל און געזאָגט:

— ניין!

מלאכ'ל, דו מיינס!

קינד: (צו דער מוטער): מאַמעשי. אַ מלאך קאָן אויך וואַשען וועש און קורושען די ווענד?

מוטער: פאַרוואָס פרעגסטו דאָס?

קינד: ווייל דער טאַטעשי רופט סטאַשקען — אַניאָלעק. סאָקראַטעס.

אַ „וואונדער־קינד"

— דו הערסט גאָדעל, מיין משהלע איז אַ וואונ־דער־קינד.

— מיט וואָס?

— ער האָט זיך קוים אויסגעלערנט שרייבען אַנ'אַלף און קען שוין מיר באַכמאַכען מיין אונטער־שריפט.

וואָס יעדער זאָגט

וועגען וואַרעמען ווינטער־סעזאָן

דער מאַנופאַקטוריסט:

דער ווינטער סעזאָן איז בעגראָבען, פּימען איהם בעקלאָגען, מאַכען אַ הספד און רבין קדיש זאָגען.

קוילען־סוחר:

פון דעם וואַרעמען ווינטער־סעזאָן, דעם וואוילען בין איך געוואָרען פערשוואַרצט ווי פון קוילען.

איזו סוחר:

ווי ס'איז ביטער איז ווינטער אַ פויגעל אָהן אַ נעסט, אַזוי איז מיר ביטער, ווייל ס'קומען נישט די פרעסט.

דער אַפּטייקער:

געוואַלד, וואָס טוט מען? אויף מיין סחורה איז נישטאָ קיין בעלן, מ'זעהט נישט קיין געפרוירענע הענט און ווינטער־באַלען.

פאַבריקאַנטען פון אויערען שיצער און באַשליקען:

אַ דאַנק דעם וואַרעמען סעזאָן איז פוסט אין טאַש און מיט אונזער סחורה קאַטש ברוקיר די גאַס.

מאָגערע ווייבער:

אויף אונז איז דער גרעסטער רחמנות,
אונזער לעבען שטעהט אין סכנות,
מיר קענען נישט פלירטעווען ווי פריער פריגעל,
דער וואַרימער סעזאָן האַלט אונז אין מאָגע'ס שטייגעל,

ס'העלפט נישט קיין וויינען, קיין קרעכצען,
נישטאָ קיין „זאַקאָפּאַנע", וואוהין אונזערע נשמות לעכצען,

דערשטיקען מוזען מיר אין זיך דעם ווילער
צו געהן אויף ביקיס, קאָנצערטען בעלער,
ס'איז עפּעס פון הימעל אַ קללה,
געהן איז לייכטען מאַנטעל, וועט מען זאָגען: זי איז גאַלע.

געהן אין לייכטען מאַנטעל, וועט מען זאָגען: זי שנייער,
וואָס איז וואַרעמען סעזאָן איז איהם צו שלעפּען שווער.

אַלזאָ איז דער בעסטער שכל,
צו פערברענגען מיטן אויבער־אַרמעל.

סאָקראַטעס.

גע פראַגען האָט ער מיר פערטרויט אַ סוד: „איהר האָט נישט מעהר און נישט ווינציגער ווי אַ ראַק.

„זיכט איהר זיכער?" — פרעג איך איהם — און עס ווערט מיר פינסטער אין די אויגען — „מעהר פעהלט מיר נישט צו שוואַכען געזונט ווי נאָך האָ־בען אַ ראַק!"

און ער האָט מיר מעהר נישט געגעבען ווי נאָך דריי חדשים צום לעבען.

ווען איך האָב דערצעהלט מיין פרוי, וואָס דער פּראָפעסאָר זאָגט, האָט זי געעפענט אַ מויל אויף מיר און גענומען שרייען: „איך האָב אָבער גע־וואוסט, אַז דו וועסט מיך אומגליקליך מאַכען; אַז דו וועסט מיך מאַכען פאַר אַנ'אַלמנה". און זי האָט זיך צעוויינט ווי אַ קינד — ווי אַ קינד, פון צוויי הונדערט און אַכט און צוואַנציג פונט — נישקשה פון אַ קינד!...

הקיצור איך בין אַוועק צו אַ צווייטען פּראָפע־סאָר, צו אַ ספּעציאַליסט, און אויך דער צווייטער האָט מיר געזאָגט דאָס אייגענע וואָס דער ערשטער: איהר האָט אַ ראַק און דאָס העכסטע וואָס איהר קענט זשיפּען איז זעקס וואָכען, נישט מעהר".

איך האָב איהם בעצאָהלט פינפאונצוואַנציג זלאָט פאַר דער פרעהליכער בשורה און אַוועק אַהיים, אַ דערשלאָגענער, אַ צובראָכענער, אַ בר־מינן וואָס וואַרט מען זאָל איהם מקבר זיין.

איך האָב זיך אַוועקגעליגט אין בעט, צוגעצ־רופען מיין פרוי און איהר אָנגעזאָגט, אַז זי זאָל נישט מאַכען קיין פּראַכטפולע לוויה, איך וויל נישט קיין הספּדים קיין רעדעס, קיין בלומען, קיין טרערען; וואָס איך וויל, איז נישט בעגראָבען ווערען אין פרעמדע תכריכים.

מיין פרוי האָט געוויינט און איך האָב גענומען וואַרטען אויפן מלאך־המות.

אָבער ער איז נישט געקומען

פערקעהרט, איך האָב גענומען פיהלען בעסער און בעסער מיט יעדען טאָג.

איך האָב ערקלערט דעם מלאך המות אַז איך האָב נישט קיין צייט צו שטאַרבען, אַז איך בין צו שטאַרק פערנומען מיטן לעבען, און לעבען איז ביי מיר טויזענט מאָל בילכער ווי דער טויט; אַז די וועלט געפעלט מיר אַ סך בעסער ווי יענע וועלט.

און איך בין איבערגעבליבען געזונט געוואָרען — אַ דאַנקען גאָט!

איצטער זענען די צוויי בעריהמטע פּראָפעסאָ־רען שטאַרק ברוגז אויף מיר, אַלעמאַי איך האָב זיי נישט געפאָלגט. דאָס וואָס איך לעב, זאָגען זיי, איז פאַר זיי אַ שרעקליכער קלאַפּ, דאָס בעווייזט זאָגען זיי, אַז זיי האָבען נישט געטראָפען. און זיי בעטען מיך מיט גוטען, און סטראַשען מיך מיט בייזען, איך זאָל זיי טון די טובה און שטאַרבען.... זיי וועלען מיר די טובה קיינמאָל נישט פערגעסען...

מיין אַרומגעהען אויף דער וועלט אַ געזונטער וועט דערהרגענען זייער פּראַקטיק, זייער גרויסען נאָמען, און דאָס שטעהט זיי נישט אָן — זאָגען זיי.

הקיצור, זיי ווילען אַז איך זאָל אַלץ אַוועקלייגען אַן אַ זייט און מאַכען אַ שטאַרב.

האָב איך זיי געענטפערט זיי זאָלען זיך אַרויס־שלאָגען פון זייערע קעפּ די נאַרישקייט, כל זמן איך לעב און איך האַלט אָפען מיינע אויגען, וועלען זיי דאָס ביי מיר נישט אויספיהרען. סיידען נאָך מיין טויט...

זענען זיי ברוגז אויף מיר, די צוויי פּראָפעסאָ־רען, ווי איך וואָלט זיי געקוילעט.

אָבער איך פייף אויף זיי; זאָלען זיי זיך שעה־מען נישט איך.

ווי דענקט איהר, זיי קענען מיר עפּעס טון דערפאַר? ניין? איך דענק אויך אַזוי ניין.

25-יעהריגע יובל-פייערונג
פון פעראיין „גמילת חסדים" (גרינער מארק 7)

אויפ'ן גרינעם מארק געפינט זיך א יודישע אינסטיטוציע, א אינסטיטוציע, וועלכע ענטוויקעלט זיים 25 יאהר א זעהר נוצליכע טעטיגקייט.

מיר מיינען דעם פעראיין „גמילת חסדים" אויפ'ן גרינעם מארק 7. 25 יאהר ענטוויקעלט די דאזיגע אינסטיטוציע א נוצליכע טעטיגקייט, דער=ביי אן געפילדער, אהן טאראראם. שטיל, רוהיג ווערט דארט אין דעם בעשיידענעם לאקאל אויפ'ן גרינעם מארק 7 ענטוויקעלט א טעטיגקייט, וואס שטייגט איבער די אלע פילאנטראפישע אקציעס אין אונזער שטאט.

די טעטיגקייט פון דער אינסטיטוציע בע-שטעהט אין דעם, וואס זי גיט ארויס אהן פראָ=צענטיגע הלוואות פאר די מיטגלידער אויף לאנגע טערמינען. דעם לעצטען יאהר האט די ג"ח קאסע ארויסגעגעבען 400 הלוואות אויף א סומע פון 62 טויזענד זלאָטיס, דאָס וויכטיגסטע דערביי איז דאָס וואס די פערזאנען וואס בענוצען זיך מיט דער גמילת חסדים-קאסע בעשטעהען פון קליינהענדלער, טאָרג=שטייער, בעל מלאכות, פון די יודען וואס בעקומען אויסגעבאָרגט ביז 300 זל. אהן פראָ-צענט, און קענען זיך דאָס אויסצאהלען אין משך פון א יאהר, איז דאָס א גרויסע הילף. און ווען מיר וועלען צוגעבען, אז די גמילת חסדים-קאסע האלט זיך אויף מיט אייגענע מיטלען, נישט בע-קומענדיג פון קיינעם קיין סובסידיעס, נישט פון מאגיסטראט, נישט פון דער קהלה, נאר מיט איי-גענע כוחות.

25 יאהר עגזיסטירט די דאזיגע וויכטיגע אינסטיטוציע, בעגרינדעט איז זי געוואָרען אין יאהר 1910. די ערשטע גרינדער, 20 יודען. האָבען שוין דאַן געזעהען די נויטווענדיגקייט פון אזא גמלת=חסדים=קאסע און איצט צעהלט די אינסטיטוציע 500 מיטגלידער און ענטוויקעלט זיך פון טאג צו טאג.

איצט איז די פערוואלטונג צוגעטרעטען צו פייערן דעם 25=יעהריגען יובל פון דער געזעל-שאפט. די יובל-פייערונג וועט פאָרקומען דעם 6-טען יאנואר 1935 אין איינעם פון די היגע זאלען.

די איצטיגע פערוואלטונג בעשטעהט פון די ה"ה: פרעזעס שלמה דולא. וויצע פרעזעסען הערש וויעלונסקי און יחיאל פינטשעווסקי. קאסיר מענדעל זיידלער. מענדעל הימעלפארב, משה מיכעלזאָן, אשר זעליג אייכען, ישראל ריזא, אברהם עליאש, ישראל קארמיאל, נתנאל ליפסמאן, מענדעל קופער=מינק, אברהם אלי' גערשט און הערש אייזענבוים.

די פערוואלטונג האט אויסגעארבייט אנ'-אינטערעסאנטען פראגראם צו דער יובל-פייערונג. ס'איז דערום צו דערווארטען, אז די 25-יעהריגע יובל-פייערונג פון דער אין לאדז זעהר נוצליכער אינסטיטוציע וועט געפייערט ווערען מיט דעם געהעריגען ערפאלג.

א שלעכטע שטאף=וועקסלונג קען מען אויסבעסערן

טרינקענדיג אנשטאט די שעדליכע קאווע און טעה, די בעקאנטע און רעגולירענדע די שטאף-וועקסלונג קרייטעכצער-געמישעכץ-פון

Oskar Wojnowski HERBACIANKA

פערלאנגט אין די אפטייקען און סקלאד-אפטעטשנעס.

Skład główny: Warszawa, Al. Jerozolimska 75, tel. 857=25 — פרייז פון א שאכטעל 2.50 זל.

אויף דער פראווינץ ווערט ארויסגעשיקט פער פאסט דורך נאכנעהמע אטווענינגסטענס 2 פעקלעך.

א מיטינג וועגען די לעצטע געשעהענישען אין ציוניזם

מאָרגען, שבת, 10 פריה קומט פאר אין „פילהאַרמאָניע" א מיטינג פון „בונד", געווידמעט די לעצטע געשעהענישען אין ציוניזם, אויפ'ן מי-טינג וועלען בעהאנדעלט ווערען: דער שלום צווי-שען די פ. צ. און די רעוויזיאָניסטען, די שפאל=טונג ביי די לינקע פ. צ. אין פאלעסטינע און ביי אונז אין לאנד. דער קאמף פון די ציוניסטען בעגען יודיש אין פאלעסטינע און נאך וויכטיגע געשעהענישען פון ציוניסטישען לעבען. דער מיטינג רופט ארויס א בעזונדערען אינטערעס, ווייל אויפ'ן מיטינג טרעט ארויס א ווארשעווער רעדנער, דער בעקאנטער שריפטשטעלער יעקב פאט. אויסערדעם טרעטען נאך ארויס די בונדישע טוער א. זעלמא=נאוויטש און ב. וויראווסקי.

א יודישער מוזעאום אין לאדז

די לאדזער אפטיילונג פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט איז צוגעטרעטען צו שאפען א קאמיטעט פאר דער גרינדונג פון א יודישען מוזעאום אין לאדז.

צו דעם צוועק רופט זי צונויף שבת פאר-נאכט אין אייגענעם לאקאל, וואָלטשאנסקא 35 א גרעסערע פערזאמלונג.

די דאזיגע פערזאמלונג, האט צוליב איהר וויכטיגקייט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטע-רעסירונג.

ספארט

באקס - פערמעסטונגען
„בר כוכבא"—„שילא"

שבת, האלב 7 א זייגער אין אָווענד וועט אין לאקאל פון דער ספארט-געזעלשאפט „שילא", גלובנא 17, פארקומען באקס-פערמעסטונגען צווי-שען לאדזער „בר כוכבא" און „שילא".

אין די פערמעסטונגען בעטייליגען זיך פון דער געזעלשאפט „שילא", די באקסער: פריטצער, פראנק און סקאלסקי, פון „בר כוכבא" די באק-סער מאסמאן, בארנשטיין, פאריזער און קומער.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אָווענד.
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג.

ראטעוועט אייער געזונד
קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער

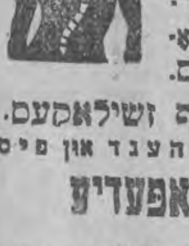

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיגט איך דורך פערלעגען ספע-ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע גוף-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטען אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטא-פעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

פעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאָדעלען, אויף זשילאקעס. — גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל=ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ — אוים לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 177=09 נאהענט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איז אומבעדינגט נויטיג.
צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק=בריף.

(אין זגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

רעפרעזענטאנץ=טעאטער
„ראזמאיטאשטשי"
ציגעל=גאס 27, טעל. 112=25.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

די איינציגע פלאם-פייערדיגע קאסקאדנע סוברעטין

רעגינא צוקער

האט דעם לאדזער טעאטער=עולם גענומען מיט שטורם!
בראוואָ רעגינא צוקער הילכט דער זאל!
סאלוועז פון געלעכטערס! דונערן פון אפלאדיסמענטן! רוישענדע אוואציעס!

היינט פרייטאג און מארגן שבת, 9.30 אוונט
קארל צימבאליסט'ס גרויסע אויפפיהרונג

די קאמעדיאנטקע

רעגינא צוקער אין „די קאמעדיאנטקע" איבערשטייגט אלע ערוואַרטונגען, איהר זינגען און טאנצען רייסט אלעמען מיט, יעדעס לידעל, יעדער קופלעט, יעדער טאנץ איז אזוינס און אזעלכעס. פערשפעטיגט נישט צו זעהען די גרעסטע טעאטער-סענסאציע!

די פרייזען זענען פאפולערע!

מארגען, שבת, 4.30 נאכמיטאג הנחה=פארשטעלונג
אלע בילעטען איז פארטער נור 1 זל.
יעדער קאן מיטנעהמען א קינד בחנם

„דאס חזנ'דל"

מיט רעגינא צוקער אלס חזנ'דל. — די גרעסטע סוקצעס=אפערעטע.
20 שלאגער=נומערן פון די הערציגסטע לידער, קופלעטען און טענץ.

בעזאָרגט אייך בעצייטענס מיט בילעטען. — אין אלע פארשטעלונגען נעמט אנטייל דער קאנצער קינסטלערישער אנסאמבל – די בעסטע כחות פון יודישען טעאטער, וואס פוילען פערמאגט!

אין פארבערייטונג אויף די ספעציעלע 7.30 (האלב אכט) פאר-שטעלונגען דינסטאג און מיטוואך

משה ליפמאנ'ס רעקארד=אויפפיהרונג

דער אייביגער נאר

אין 3 אקטען. — לעזט די ווייטערדיגע אנאנסען.

לכבוד פרייטאג, לכבוד שבת
וועט זיך „בערל שמערל" ספעציעל סטאַרען

שטענדיג איז עס אזוי:

שבת איז ביי „בערל-שמערל" אין טעאטער עונג=שבתדיג. ס'איז דאך א מחיה, רוהיג שטיל, סטאטעטשנע – מ'רוהט זיך אוים פונ'ם רוהיגען לייזעכץ אין דער גאנצער וואך, און פונ'ם זונטאג-רוה, און פון די איבעריגע גוטע זיבען זאכען...

דער „בצרל-שמערל=טעאטער" שפילט אין די שעהן, וואס זענען אנגעוויזן אינ'ם אנאנס.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	—	—	—	94.00
3 פראצענטיגע	בודאוולאנע	—		45.40
4	„	דאלארובקא	—	53.50
7	„	סטאבילזאציע (אמ.)		68.50
5	„	ווארשאווער ס.ב.	1934	59.25
5	„	לאדזער	„	51.50
ענגלישער פונט	—	—	—	26.17
דאלאר אפיצ.	5.29	נישט אפיצ.	—	5.26
גאלד-דאלאר	—	—	—	8.91.50
גאלד-רובל	—	—	—	4.59
דייטשער מארק	—	—	—	2.01

מעלדונגען

געז. „קולטור-ליגע", זאכאדניע 68, טעל. 191-15.

אפן פארום: היינט, פרייטאג, 8.30 אווענד קומט פאר אנ'אפן פארום, געפיהרט דורך ח' וויראווסקי. אויסער פאלישע אקטואליעט — אנ'-אפהאנדלונג וועגען שלום אש'ס „דער תהלים-יוד". געזאנג מיט דער אודיטאריע פיהרט ח' זשע-זשינסקי.

2 קאנצערטען פון ר. האלצער: די געז. ק. ל. גיט ארויס הנחה-בילעטען אויף די רעציטאציע-קאנצערטען פון דער בעריהמטער רעציטאטאָרין, ר. האלצער, וואס קומען פאר שבת, דעם 22-טען, 4 נאכמ. און 9 אווענד אין פילהארמאניע זאל.

4 גרויסע פריהמארגען פארשטעלונגען אידענט אין די געז. ק. ל. שבת, ד. 22., און זונטאג ד. 23. ד.ח. פון די בעריהמטע סאוויעטישע פילמען „די וועלט לאכט" אין קינא „קאסינא" און „די משעלוסקין קאטאסטראפע" אין קינא „איראפא".

אויספלוגען: מארגען שבת, 9.30 פריה אנ'-אויספלוג אין דער דראהט- און נעגעל פאבריק „זשעלאזאגווואזשדזש" און אין דער זייף-פאבריק „בעסטאר". 10.30 אנ'אויספלוג אויף דער פאלקס-אויסשטעלונג פון קילימען בילדער, ליים אויסאר-בייטונגען.

הנחה-בילעטען: די טעאטראל-ארטיסטישע אפ-טיילונג ביי דער געז. ק. ל. גיט ארויס הנחה-בילעטען אין די בעסטע קינאס, אויף אלע פארשטע-לונגען, פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי", פון דעם פוילישע רעוו-טעאטער „באנדא". בעהמט אן איינ-שרייבונגען אויף די ווינטער-קאלאניעס אין זאקא-פאנע. דער סעקרעטאריאט איז טעטיג יעדען טאג פון 10—2 און פון 4—10 אווענד.

קאמוניקאט פון זש. ט. ק.

באהעטסטער אויספלוג: שבת, דעם 22. קומט פאר אנ'אויספלוג אין שטאטישען שחט-הויז. זאַ-מעלפונקט 10 פריה אין לאקאל פון דער געזעלשאפט.

פארלעזונגען: פרייטאג, דעם 21. 9 אווענד, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון רעד. י. ראזענבע"ג אד"ט: „לאדז ביינאכט". איינ-גאנג פאר מיטגלידער פריי.

חבר'ישע טיי-אווענדען: שבת, דעם 22-טען, 6 אווענד; זונטאג, דעם 23. דינסטאג, דעם 25. און מיטוואך, דעם 26-טען, 5 אווענד קומען פאר אין אייגענעם לאקאל, חבר'ישע טיי-אווענדען. איינגאנג פאר מיטגלידער און פערבעטענע געסט.

טוריסטישע אפרוה-קאלאניעס אין זאקאפאנע: לויט'ן מוסטער פון די פאריגע יאהרען ווערט אויך אין איצטיגען סעזאן איינגעאָרדענט א ווינטער, טוריסטישע אפרוה-קאלאניע אין זאקאפאנע. די קאָ-לאניע געפינט זיך אין די שעהנסטע געגענט פון די טאטרן. די צימער'ן זענען בעקוועמע, 2, 3-פער-זאניגע. טאג-טעגליך קומען פאר אינטערעסאנטע אויספלוגען אין די שענסטע געגענטען פון זאקא-פאנע, סקי-קורסען, 7 און 10-טאגיגע. איינשריי-בונגען אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט.

דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט נעמט אן טעגליך (פון 10—1 און 5—10). איינשרייבונג אויף שפראך-קורסען פון יודיש, שפראך און ליטע-ראטור, העברעאיש פאר אפענגער און אוואנסירטע עספעראנטא און גיט ארויס הנחה-בילעטען אין די קינאס „ראקעטא", „לונא", „איראפא" און אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי".

שבת, דעם 22. ה.ח. 3.30 נאכמ. קומט פאר א גרויסע גרינדונגס-פערזאמלונג פון דעם יודי-שען מוזעאום אין לאדז. די אלע, וועלכע האבען דערהאלטען איינלאדונגען ווערען געבעטען צו קומען.

א האפפערדיגער חולה...

כאפט זיך שלאגען דעם דאקטאר און די סאניטארען

(2) עס הויבט אן צו ווערען א געוואוינהייט אין לאדז צו וועלען שלאגען פאגאטאוויע־דאקטוירים...

אט פערצייכענען מיר שוין צום צווייטען מאל אזא פאל אין דער הייניגער וואך:

בעכטען 5 פארטאג איז אין לאקאל פון פאגאטאוויע געקומען אויף א דראזשקע דער 30־יעהריגער סטאניסלאוו פאסשינסקי (פאדערעווסקיע גאס 2), וועלכער איז בעת א געשלעג צושטאכען געווארען מיט א מעסער.

אז דער דאקטאר האט זיך גענומען איהם העלפען, האט ער זיך מיט א ווילדער רציחה געווארפען שלאגען סיי דעם דאקטאר, סיי די סאניטארען.

מען האט איהם באנדאזשירט און אין דער בעגלייטונג פון א פאליציאנט איבערגעפיהרט אין זאפאס־שפיטאל.

ער וועט זיך איצט האבען צו פעראנטווארטען פאר שטערען די עפענטליכע רוה.

זעלבסטמארדען

(2) די 55 יעהריגע פוילינא קארבאוויניק (מיעלטשארסקיעגא 33) איז לעצטענס געווען בעשעפטיגט ביי איינעם פון די לאקאטארען אויף פיעטריקאווער 17, אלס אויפרוימערין.

נעכטען האט מען איהר „געקינדיגט פון דעם פאסטען" און זי האט זיך דערמיט אזוי איבערגענומען, אז זי האט זיך גלייך געקויפט סובלימאט און גע'סם'ט.

אין א האפנונגסלאזען צושטאנד האט מען זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

* * *

(2) אויף זאכאדניע 11 האט זיך נעכטען גע'סם'ט מיט יאדינע א געוויסע אניעלא קאטשמארעק.

אין א שווערען צושטאנד האט מען זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

די סיבה פון זעלבסטמארד איז נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

אז א גנב קלאגט זיך

און שרייבט אליין פאדאניעס, סומט דערפון קיין גוטס נישט ארויס

(2) סטעפאן שימאנסקי פון בזשעזשין איז בשעתו דורכן לאדזשער שטאטישען געריכט פאר משפט געשטעלט געווארען אויף 8 חדשים טורמע פאר א גנבה.

האט ער אפעלירט אין היגען קרייז געריכט, און אין דער „פאדאניע", וואס ער האט געשריבען האט ער זיך בעליידיגענד אויסגעדריקט וועגען שטאטישען געריכט.

דערפאר איז ער נעכטען נאך א מאהל גע־שטעלט געווארען פארן שטאטישען געריכט און האט ווידער בעקומען 10 חדשים טורמע.

טעלעגראמען

גנבים אין זשאבאטינסקי'ס וואוינונג

צוגענומען אלץ פון דער שטוב

לאנדאן, 20 (יט"א טעלעגראפיש).

גנבים האבען זיך אריינבעקומען אין זשאבאטינסקי'ס וואוינונג און צוגענומען אלץ, וואס ס'האט זיך געפונען.

דערשאסען א יוד אויף דער גרעניץ פון תימן

דער יוד האט געוואלט עולה זיין קיין ארץ־ישראל

ירושלים, 20 (יט"א טעלעגראפיש)

אהער איז אנגעקומען א דעפעשע פון אדען, אז די דארטיגע גרעניק־וואך האט דערשאסען א יוד, וועלכער האט געוואלט עולה זיין קיין ארץ ישראל בעת'ן איבערגעהען די גרעניץ פון תימן.

די אדענער מאכט האט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אז יודען, נישט פון אדען, טארען נישט בעטרעטען איהר טעריטאריע.

פויליש־סאוויעטישע באהן־קאנפערענץ

מאסקווע, 20 (ספ. טעל.)

היינט איז פערענדיגט געווארן די פויליש־סאוויעטישע באהן־קאנפערענץ. עס זענען בעהאנדעלט געווארען א ריהע קאמוניקאציע־פראגען.

פראנצויזישע קאמבאטאנטען ביים קאנצלער היטלער

בערלין, 20 (ספ. טעל.)

קאנצלער היטלער האט היינט אויפגענומען אויף א ספעציעלען אוידיענץ דעם פרעזעס פון די פראנצויזישע קאמבאטאנטען.

קאנפערענץ פון פראנצויזישע „אזע"

פאריז (יט"א) ביי דער בעטייליגונג פון 25 דעלעגאטען און אן ערך 300 געסט, דערונטער פיל פראנצויזישע דעפוטאטען, איז דא פארגעקומען אונטער'ן פארזיץ פון פראפ. בעזרעצקא א קאנפערענץ פון „אזע"־פערבאנד אין פראנקרייך, וועמענס יעהרען־פערזאמלונג עס איז סען. זשיסטען גאדאר. פראפ. מינקאווסקי האט געהאלטען א רעפעראט איבער דעם יודישען גייסטעס־צושטאנד אלס רעזולטאט פון די רדיפות. ד"ר ברוצקוס האט רעפערירט אלגעמיינע פראגען פון יודישען געזונדהייטסוועזען. מיט רעדעס זענען חוץ דעם אויף דער קאנפערענץ ארויסגעטרעטען באראן גינזבורג און דער פאריזער רב הכולל ד"ר וויל.

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

נעכטיגע זיצונג פון לאדזער שטאט־ראט

(ענדע פון 1־טע זייט)

לעי און דער ענדעקישער קאנדידאט האט בעקומען 39 שטימען, אדוו. קאזשימיעזש קאוואלסקי איז אלזא געוועהלט געווארען אלס וויצע־פרעזידענט פון לאדז.

דאן מעלדעט די ענדעקישע פראקציע אן אלס דעם צווייטען וויצע־פרעזידענט זיגמונט פאדגורסקי, עמעריטירטער שול־אינספעקטאר. דאס צעהלען די שטימען האט ווידער געדויערט א לאנגע צייט און דער רעזולטאט פון די וואהלען איז געווען דער: אז 30 ראטמענער האבען אינגאנצען נישט געשטימט, 2 צעטלען זענען אפגעגעבען געווארען ווייסע און דער ענדעקישער קאנדידאט האט בעקומען 40 שטימען, זיגמונט פאדגורסקי איז אלזא געוועהלט געווארען אלס צווייטער וויצע־פרעזידענט פון לאדז.

דער פארזיצער ערקלערט דאן א הפסקה פון 10 מינוט, בעת דער פויזע האבען די ענדעקישע ראטמענער אין בופעט געפייערט זייער „זיג" מיט בראנפען און ביר.

נאך דער הפסקה טרעט מען צו צו וועהלען 8 לאווניקעס. די וואהלען קומען פאר אויף פראפארציאנעלע יסודות. ס'ווערען אריינגעטראגען 3 ליסטעס: דורך דעפ. מינצבערג אין נאמען פון דער פעראייניגונג פון די יודישע פראקציעס", דורך דעפ. וואלטשינסקי אין נאמען פון בעבע און גזשעגאזשעקי אין נאמען פון די ענדעקעס. די ענדעקישע ליסטע בעקומט דעם נומער 1, די יודישע ליסטע דעם נומער 2 און די בעבע־ליסטע דעם נומער 3.

די פראצעדור פון די וואהלען איז ווידער די זעלבע און נאכ'ן איבערצעהלען די שטימען שטעלט זיך ארויס, אז די ענדעקישע ליסטע נומער 1, האט בעקומען 38 שטימען, די יודישע נומער 2—14 שטימען און די „בעבע" נומער 3 — 9. די איבריגע ראטמענער האבען נישט געשטימט, ביי דער פערטיילונג פון די מאנדאטען האבען די ענדעקעס בעקומען 5 לאווניקעס: גזשעגאזשאק לעאן, קאפטשינסקי וואצלאוו, פאוולאק מיכאל, סטאלארעק אלעקסאנדער און בוגאי סטאניסלאוו.

די יודישע ליסטע האט בעקומען 2 לאווניקעס:

פישעל ליבערמאן (אגודה) און גרשון פראשקער (ציוניסט).

דערמיט איז די זיצונג געשלאסען געווארען.

ווען מען בעטראכט דעם אויסגאנג פון די וואהלען קומט מען צו דער איבערצייגונג, אז אין דער ענדעקישער פראקציע האט געזיגט די סאמע עקסטרעמע און קאמפס־ריכטונג. דער פרעזידענט רימאר איז אן ענדעקישע פאהנען־קאנדידאט, ער איז שוין עטליכע מאל געווען דעפוטאט און ער איז א קאמפס־פיגור ביי די ענדעקעס. ער איז אויך בעקאנט מיט זיין עקסטרעמען אנטיסעמיטיזם.

וואס שייך די וויצע־פרעזידענטען זענען די נעמען ביי אונז אין לאדז שטארק בעקאנט. אדוו. קאוואלסקי איז א פערביסענער, זאאלאגישער אנטיסעמיט. דער צווייטער וויצע־פרעזידענט פאדגורסקי האט זיך איינגעגעסען אין די ביינער דעם יודישען שול־וועזען, פון די צייטען ווען ער איז געווען שול־אינספעקטאר. די לאווניקעס גזשעגאזשאק, סטאלארעק (ביידע ערשט ארויס פון תפיסה).

קאפטשינסקי און קוגאי דאס זענען בעקאנטע ברוק אנטיסעמיטען וואס זייערס גלייכען איז נישטא. אזוי, אז מען קען שוין זעהען ווי דאס רעגירען אין לאדזער מאגיסטראט בעזונדערס פאר יודען וועט אויסזעהן, ווען זיי זאלען ווירקליך קומען צו דער מאכט, ווי בעקאנט דארפען נאך די וואהלען בעשטעטיגט ווערען דורך דעם אינערן מיניסטעריום. ס'איז א גרויסער ספק צי דאס אינערן מיניסטעריום וועט אזעלכע קאמפס פיגורען בעשטעטיגען און זיי אנפערטרויען די ווירטשאפט אין דער לאדזער זעלבסטפערוואלטונג.

* * *

אויפ'ן ארט פון לאווניק פישעל ליבערמאן נעהט אריין אין שטאט ראט דער קאנדידאט פון 10 קרייז ראטמ. פיאטר כארי.

DR. MED
H. Różaner
הויט, וועגערישע און מענער־שוועכעקראנקהייטען
NARUTOWICZA 9, tel. 8-98.
נעמט אן פון 8–10 און פון 5–8 אוו.

לעהרערס
מיט רעגירונגס־רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטע, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12 רעכטע אפיצינע, 1. טער שטאק, וואוינונג 30, שיף.

כעמיש־באקטעריאלאגישער לאבאראטאריום
מ. שאץ
לאדז, פיעטריקאווער 37
פיהרט דורך זעמטליכע ערצטליכע אנאליזען פון אורין, בלוט, פרעגנטע א. א.

דראמאטישע געשיכטע, וועלכע וועט זיך ענדיגען אין געריכט

דער ווילנער איינוואוינער יעקב ז. (ווילנער גאס) האט אריינגעטראגען אן אנקלאגע אין געריכט געגען דער קריסטליכער איינוואוינערין סטאסיא ב. (נאווי שוויאט) אין וועלכער ער בעשולדיגט איהר אין דעם, אז זי האט איהם קאמפראמיטירט און אויסגענארט ביי איהם 5 טויזענד גילדען.

אין זיין אנקלאגע דערציילט ער ז. פאלגענדע געשיכטע.

מיט א האלב יאהר צוריק האט ער זיך בעקענט מיט דער קריסטליכער פריילין סטאסיע ב. פון „נאווי שוויאט" וועלכע איז איהם שטארק געפעלען געווארען.

סטאסיע ב. האט זיך גענומען מיט איהם טרעפען און ס'האט זיך אנגעקניפט א ראמאן, דערביי האט סטאסיע ב. דערקלעהרט ז—ן, אז אויס ליבע צו איהם וועט זי זיך מגייר זיין און חתונה האבען מיט איהם.

כמעט ווי א גאנץ האלב יאהר איז ער ארומגעגאנגען מיט סטאסיען. ער פלעגט זיך טרעפען מיט איהר טאג־טעגליך, פלעגט אומעטום גיין מיט איהר א.א.וו.

איינמאל, דאס איז שוין געווען מיט עטליכע וואכען צוריק, האט ער גענומען פאדערען פון איהר זי זאל זיך ענדליך מגייר זיין. ער האט איהר געבראכט צו א רב, וועלכער האט זיך דורכגעשמועסט מיט איהר. דאכט זיך, אז אלץ איז געווען אין בעסטען ארדענונג. אין לעצטען מאמענט האט זי איבערגעריסען מיט איהם און גייט איצט חתונה האבען מיט א קריסטליכען יונגעמאן.

ווי זי דערקלערט איז דאס ארומגיין מיט איהם געווען נישט מעהר ווי א „טריק". פאר דער צייט האט זי בעוויזען אויסצונארען פון איהם א סומע פון קרוב 5 טויזענד גילדען און האט דער־נאך חתונה געהאט מיט דעם וועמען זי האט געוואלט.

צוליב איהר האט ער אויך אפגעלאזען א פאר גוטע שדוכים, וועלכע וואלטען איהם געגעבען גרויסע מאטעריעלע נוצען.

ער פאדערט דעריבער, אז דאס געריכט זאל צושפרעכען איהם מצד סטאסיע ב. אנ'ענטשעדיגונג אין דער הויך פון 5 טויזענד גילדען.

איז דעם קונסט־פאטאגראפישען אטעליער
„Polonja"
31 GDANSKA 31
איז איינגעארדענט פאר דער ג. קונדשאפט
א רעקלאמע־חודש
6 פאסטקארטען 6
ברוי[?] … א קארטעט
פון 4 זל. אן
נוצט אויס די זעלטענע געלעגענהייט! קומט און איבערצייגט אייך!
„POLONJA"
31 גדאנסקא 31

Dr. H. Rakowski
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
האט זיך איבערגעצויגען פון זאוואדזקא 8 אויף טראוגוטא 5, טעל. 137-34.

די לאנגיעהריגע דרוקעריי
פון י. גרינבערג
לאדז, פילסודסקיעגא 45. טעל. 131-90.
פיהרט אויס אלע ארט דרוק־ארבייט
רעיעל, ביליג, גוט.

שייטלען
מיט פאריזער שריינדען
ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט
צו ביליגע פרייזען
ביי קערש, סטווערא[?] 15

פאר שאכטעל־מאכער, ליגירער, בוכבינדער און דרוקערייען!
רעפאראטורען פון מעסערלעך פערשידענע מאשינען - טיילען און שווייסונגען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER Łódź,
11/13 קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
נעהמט אן די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפסידרעס ווערען אין משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און פונאנדערגעקלעבט איבער שטאט.

WHOLE-WORTH
98 PIOTRKOWSKA 98

איז וואונדערבארען אויסוואהל
צו אונגעוועהנליך נידריגע פרייזען
נאר אין שענסטן ווארעז-הויז

2 שטאק וויינאכטס- געשאנקען פאר דאמען, הערען און ליבסטע

CORSO
צום ערשטען מאל איז לאדז!
„בלוטיגע פערל“
גרויסע סענסאציאנעלע דראמע פון לעבען פון די פערל-פאנגער
אין די הויפט-ראלען: RICHARD ARLEN i FAY WRAY
אונזער קאנקורענצלאזער פראגראם!
דאס גרעסטע מייסטערווערק פון דער סאוועטישער פראדוקציע
צום ערשטען מאל אין לאדז!
„שטורם“
אין די הויפט-ראלען: A. K. TASAROW i M. J. ŻAROW
בעמערקונג: אויסערן פראגראם — ספארט פאראדע אויפ׳ן רויטען פלאץ אין מאסקווע מיט׳ן אנטייל פון 130.000 פראפעסיאנאלען פון גאנצען ראטען-פערבאנד
אין דער אנוועזענהייט פון סטאלין, וואראשילאוו, קאלינין, ליטווינאוו און מאקסים גארקי.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ווינ׳ קאפערניקא)

היינט צום לעצטען מאל!
דראמע פונ׳ם לעבען פון נאפאלעאנ׳ס זוהן — א. נ.
„ORLĄTKO“
(קליינער אדלער)
רעזשי W. Turżański אין די הויפט-ראלען: Jean Weber, Wiktor Francen, Desfontaines
דער פילם איז דערלויבט פאר דער יוגענד. — אונזער יום-טוב-פראגראם: „CZY LUCYNA TO DZIEWCZYNA“?
פרייזען פון די פלעצער: I פל. 1.09 גר., II פל. 90 גר. III פל 50 גר. הנחה-קופאנען צו 70 גר.

Leczniсa dla Zwierząt
Mag. Wet. **H. WARRIKOFFA**
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען-שטעלען פון הינד געגען משוגעת שערען הינד און פערד, בעדער פון הינד קאוועז פערד, נימעוען קאפיטעט.
עמפפאנגס-שטה׳ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ״מ, שבת פון 9—1 און 3—4½.

Pensjonat „ZDROWIE“ כשר
פון פרוי ראפאפארט אויף ווישניאווא-גורא, טעל. 7
איז נאך א גרינטליכען רעמאנט שוין אפען.
אויסגעצייכנעטע כשר׳ע קוך. אויף וואונש דיעטישע. עלעקטריש ליכט. ●●●● נעמט שוין אן געסט אויף די חנאות.
מעסיגע פרייזען!

ערשטע יודישע שלייפעריי
„ZGODA“ א. פ.
לאדז, ציגעל-גאס 2, טעל. 134-51
(רוג פיעטריקאווער)
מאכט בעקאנט, אז זי נעמט אן צו שלייפען און שארפען אלערליי מכשירים פאר פליישערס, שניידער, איינבינדער, פריזיערס זאווי גלימשערס אז״וו
ערשטקלאסיגע אויספיהרונג! סאלידע בעהאנדלונג!
ביליגע פרייזען!

איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון
ראהמען צו גארדינען
צו די נידריגסטע פרייזען
זאווי **אייל-בילדער** פון בעקאנטע מאלער
ראהמען אוואלנע, סטילאווע
לייסטען צו טאפעטע
קינסטלערישע פארטרעטען (פון יעדער פאטאגראפיע)
ספעציאליטעט: פון איינגעראהמטע בילדער
אלעס בעקומט איהר נור אין דער פירמע
Roma Spokojna
Łódź, Poitrkowska 13

א קראנקער מאגען
איז אפט גורם פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
איז א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען, זיי בעזייטיגען אבסטרוקציע, זענען א מילד נאטירליך דורכלאזנ-מיטעל. זיי בעזייטיגען די פוילונגס-עלעמענטען, וועלכע פערסמ׳ען דעם קערפער.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
טרינקען אויך גערן געברויכט דורך קראנקע ביי לעבער-ליידען, נירען, גאלשטיינער און מערידען.

קויהלען און קאקס
עמפפעהלט
Spółka Węglowa „IGNIS“
Al. Kościuszki 24
telefon 129-28
הורט און דעטייל! הורט-פרייזען!

Podatki ulgowe

płacić będą firmy, prowadzące prawidłową księgowość.

Przyjmuję sporządzenie bilansów, zakładanie i przepisowe prowadzenie księgowości na godziny. Udzielam bezpłatnie informacyj w sprawie organizacji księgowości zainteresowanym firmom. Na żądanie przedstawię referencje poważnych firm. Zgłoszenia proszę skierować pod adresem

D. Kaftal, Łódź,
ul. Południowa 76.

ס׳ערהאלונג און פערוויילונגס-ארט
PENSIONAT ŻELAZOWEJ
KOLUMNA Tel. 18
עמפפעהלט געהייצטע צימערן מיט וואסער-לייטונג און בעקוועמליכקייטן, טעראסען, ווינטער-ספארטען, פערוויילונגס-זאל, געשמאקע כשר׳ע קוך, ביליגע פרייזען. אנמעלדונגען אין לאדז טעל. 218-26

Dr. H. WEISSHOF
ספעצ.: לונגען און אינערליכע קראנקהייטען
וואוינט איצט שרודמיעסקא 5.
פראנט, 2-טער שטאק, טעלעפ. 162-95.
אויפנאהם-שעה׳ן פון 6—8 אוו.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. med. **N. Kajzer**
ספעצ. פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף בזשעזשינער 24 (רוג מליגארסקא)
נעמט אן פון 10—12 און פון 4—7 נ״מ
לעטשניצע-פרייזען.

Dr. **L. FALK**
ספעצ. ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
Nawrot 7, tel. 128-07.
עמפפאנגט פון 10—12 און פון 5—7 נ״מ

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער-שוואכע
פיעטריקאווער 90 טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ
פאר אונבעמיטעלטע - לעטשניצע-פרייזען

Dr. med. **Niewiażski**
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארטיטאג: בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70, tel. 181-83
spec. choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe
(Leczenie niemocy płciowej).
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] 1—2[30], od 6. do 8[30] w. w niedziele i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.
Dla niezamożnych CENY LECZNICE.

Dr. med. **M. TAUBENHAUS**
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4—8 אוונד.

Dr. **HELLER**
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט, זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל. אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט.
וועגעריש-קראנקע, מענער-שוואכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

לעטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען-גאבינעט
וועגעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJENA“
Gdańska 31a, tel. 192-64
אפען א גאנצען טאג. נעמט אן אלערליי אנאליזען פאר אונפערמעגליכע-ביליגערע פרייזן.

GABINET ŚWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראלונגען, קווארץ-לאמפען, סאלוקס, דיאטערמע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64

Dr. **Z. Henrykowski**
ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף פיעטריקאווער 86
טעל. 143-63
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוונט.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע זאל.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
Eychner Jakób
ספעציאל. פון אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
שרודמיעסקא 12, טעל. 111-24.
נעמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אוונד.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
6. שערפיעו 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

ברוך-קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

J. Rapaport

ברוך-ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גומי-הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפערליכסטע און פערעלטערסטע ליידענדע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הייל-באנדאזשען פאר צו ריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען געגען ארפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!
און מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די היילבארסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מאדערנע סיסטעם, ארטאפעד. הייל-גארסעטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, לימונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע קינסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שמערצליכע פלאטפוס לויט גיפס-מאדעל.

אכטונג! אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק, פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסע-כאריך).
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

הערצליכען דאנק
דעם בעריהמטען ספעציאליסט-ארטאפעד ה׳ דיר. י. ראפאפארט, אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, דריק איך היערמיט אויס מיין הערצליכען דאנק און ערקלער עפענטליך, דאס זיין מיר צוגעפאסטער ארטאפעד. הייל-באנדאזש האט מיר ווירקליך אהן אפעראציע מיין פערעלטערטען זעהר ליידענדען ברוך וואונדערבאר געהאלפען איבער אלע מיינע ערווארטונגען. איך בלייב איהם דערפאר אייביג דאנקבאר, און עמפפעהל היערמיט אלע ברוך-ליידענדע. **א. זאיאנץ, לאדז, נאוואמיעסקא 4.**
דעצעמבער 1934.

CUKIERENKA Grand Hotelu Traugutta tel. 105-94

עמפפעהלט צו די קומענדע חגאות די בעקאנטע מיט זייער קוואליטעט פון פערשידען ארט געבעקס ווי אויך צוקערוואַרען-אויסארבייטונגען א. ז. וו.

רעוויו-טעאַטער „BANDA" פילינסקיעגא 124, טעל. 240-38

היינט פרייטאג 7.45 און 9.45. מארגען שבת און זונטאג 3 פארשטעלונגען 5.45, 7.45 און 9.45

LEO FUKS פרעזענטירט די פראַכט-רעווי א.נ.

„מיט אַ טאָרפּעדאָ צו דער פּאַנאַמע"

אין 2 טיילן און 16 בילדער מיט IRENA ROŻYŃSKA און ALEKSANDER SUCHCICKI

קינסטל. לייטונג Leo Fuks דעקאָראַציעס Frasiak קאַפּעלמייסטער Pietruszka פרייזן פון די פּלעצער פון 75 גר. צוזאַמען מיט די טראַמווייען 0, 4, 6, 10 און 17

METRO פּושעיאַזד 2

Buster Keaten

צום ערשטען מאל אין לאדז

אין דער בעסטער קאָמעדיע פון איצטיגען סעזאָן „פּיער דזשענטעלמענס" זשווי GEORGE O'BRIEN אין פילם א. נ.

אויסערן פּראָגראַם: וואכען-זשורנאַל פון פּאַראַמאַונט און P. A. T.

ADRIA גלובנא 1

דאס ביליגסטע טעאַטער אין לאדז! פון היינט פרייטאג, דעם 21 דעצעמבער ביז זונטאג, דעם 23 דעצעמבער איינשליסליך פערבאַנד פון די פּוילישע אַרטיסטען, אונטער דער לייטונג פון JERZY JUNOSZA פּרעזענטירט די פּרעכטיגע רעווי א. נ.

„אונזער פלאַט"

פּאַנצער פון געלעכטער און הומאָר אין 14 גראַנאַטען.

עס נעמען אנטייל: R. Markiewiczówna, Vica Cari, C. Dworaczyńska, J. Leński, J. Lasota, J. Junosza

אויפ'ן עקראַן: די קריגס-דראַמע „די פרוי פון מאַנטענעגראָ" אין דער הויפּטר.: Lili Dagover

אַנאָנס: ד. 31 דעצעמבער 11.30 אַוו. גרויסער סילוועסטער-אָוונד אויפטריטען פון אַלע אַרטיסטען מיט אַ ספּעציעלן פּראָגראַם. אַ ים פון איבעררראַשונגען: טאַנץ ביז פריה. באַנויגערס אין די אַפּישן

קינא-רעוויו AMOR פּאַמאַרסקא 89 טעל. 248-05 דער ביליגסטער טעאַטער אין לאדז!

[small print: טעגלעך, פרייטאג, שבת און זונטאג, קריזיס-פרייזן פון 54 גר. ביז 1,09 ... 6 ... נאכט, זונטאג און יום-טוב 3 נאכט.]

היינט און פאלגענדע טעג! Ramon Novarro

„דער געלער פּירשט"

דער בעליבטסטער אַקטיאָר אלס עגזאָטישע געליבטע, אין דער מעכטיגער דראַמע וועגען ליבע און אָפּפערונג!

Helena Haynes די גרעסטע טראַגיקערין פון עקראַן

וואונדערשעהנע כינעזישע ליבעס-לידער. —::— אומער יום-טוב-פראָגראַם: „NANA" מיט ANNA STEN אין דער הויפּט-ראָלע. לויט דער ערצעהלונג פון Emil Zola —::— אנהייב אין געוו. טעג 4 אַ זייער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

קינא-טעאַטער „SZTUKA" לאדז, קאַפּערנימא 16. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג! - I - גרויסע עראָטישע דראַמע

„די שטים פון אַ פּערמשפּטן"

אין די הויפּטראָלען: Lucjen Muratore

דער בעקאַנטער זינגער פון פילם „אונבעקאַנטער זינגער"

גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם! - II -

„דאס ליד עראבערט די וועלט" אין דער הויפּטראָלע: Józef Schmidt

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער RAKIETA שיענקיעוויטשאַ 40.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

איבערצוגעבען אַ גרויס שעהן מעבלירט צימער, קוך-בענוצונג, פּאַרטערע-שריטען. מעגליך פאר ביורא. 11 ליסטאָפּאַדא 38 וו. 21. 5460

צו פערמיטען 2 צימער און קוך רעמאָנטירט פון 1 יאנואר. צו ערפאהרען ביים ווירט אל. 1 מאַי 71.

אנ'ארט צו שלאָפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט, צו ערפאהרען פּיעטרקאָווער 59, 2 שטאָק, וו. 20 ביי קראַקאָווסקי.

אָבצוגעבען אַ געוועלב מיט א לאַגער-צימער געוועזענע טריקאָטאַזש, גאַלאַנטעריע, נאַוואָמיעסקא 3 די ערשטע געוועלבער, צו ערפאהרען נאַוואָמיעסקא 5 „רענאָמע".

צו פערמיטען 2 צימער און קוך מיט זעמטליכע בעקוועהמליכקייטען — — גדאַנסקאַ 65 A. צו ערפאהרען ביים וועכטער.

לאָזשי פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט ביי א בעסערע פאַמיליע מיט א בעזונדערען איינגאַנג

Piotrkowska 64 m. 48 lewa ofic. 4-te wejście. 5457

וואוינונגען גענוילט איבערגעאַרבייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאָט אהן אָבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערען איינגאַנג אויף מאָנאַטליכען דירה - געלד. געוועלבער, געשעפטען און פאַבריקס-לאָקאַלען, פערדינגט אין דינגט יעדער נאָך דיגך דער איינציגער יודישע פערמיטלונגס-ביוראָ „פאָלאָנרוך", וואָס איז בעקאַנט מיט איהר פּינקטליכע בעהאַנדלונג.

Biuro „Polońruch" Piotrk. 81 w podw. tel. 132-01.

טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אָוונד

לאָקאַלען

אַ געוועלב מיט אַ שטוב זאָפּאָרט אָפּצוגעבען שעראַדזקאַ 5, נעבען פּשיסטאַנעק פון פאַביאַניצער טראַמוויי, ביים ווירט פּיעטריקאָווער 294.

צו פערמיטען 2 שטיבען מיט קוך, פראַנטאָווע סוטערינע, ביים ווירט אַלטער מאַרק נומער 6.

אַ צימער, בעזונדערער איינגאַנג, מעבלירט (אָדער אָהן), אויך אַ קליין צימער צו פערמיטען, נאַווראָט 34, וו. 1 פּאַרטער.

5 און 4 זוניגע שטיבען צו פערדינגען, ערשטער שטאָק מיט אַלע בעקוועמליכקייטען פון זאָפּאַרט. צעגעלניאַנאַ 30. צו ערפאַהרען ביים ווירט. 5432

צוליב'ן איבערטראָגען זיך אויפ'ן 11 ליסטאָפּאַד 14 גיב איך איבער אַ גוט איינגעאָרדענט שאָקאָלאַד - געשעפט מיט איינריכטונג אויף פּילסודסקיעגאַ 52. צו ערפאַהרען אויפ'ן אָרט פירמע „פּראָגרעס".

איבערצוגעבען אַ שטוב מיט אַ קוך מיט בעקוועמליכקייטען פּיעטרקאָווער 28 וו. 31.

זאָפּאָרט צו פערמיטען 2 צימער און קוך, פּאַרצימער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען. לימאַנאָווסקיעגאַ 14, ביים ווירט. 5464

2 אנשטענדיגע יונגעלייט צום שלאָפען קענען זיך מעלדען ביי בידערמאַן זגערזשער 13 פראַנט 1-טער שטאָק אַ זעהר בעקוועמער וואוינונג. 5463

צו פערמיטען א וואוינונג בעשטעהענד פון 1 שטוב מיט אַ קוך. צו ערפאַהרען ביי לייב איזביצקי אַגראַדאָווע 10

לאָזשי קענען בעקומען 2 אינטעליגענטע פּריילינס ביי אַ בעסערע פאַמיליע. צו ערפאַהרען זגערזשער 38 וו. 25

Unterricht in der deutschen Sprache et Korrespondenz erteilt zu billigen Preisen ein juedischer Fachman. Erbitte anfragen per Postkarte am Rajner, ul. Lagiewnicka 53!

Sprzedawcy (kolporterzy) gazet poszukiwani. Zgłaszać się Śródmiejska 22 od 4-6 po poł. Portjer wskaże. Natychmiastowy dobry zarobek.

Lekcje hebrajskiego i angielskiego. Postępy gwarantowane. Ceny przystępne. Narutowicza 11 m. 4, front. Zgłoszenia 5-6 popoł.

לעהרערין גיטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטעררריכט פאר ערוואַקסענע אין פּוילישע יודיש און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען, ראָסמאַן, בזשעזשינער 15.

פּאַקען-פּאַלטענס און זשעבאַק-פּאַלטענס ווי אויך סקונקס קרעגען ביליג ביי

Najtańsze źródło wyrobów futrzanych Brzezińska 25/27 (פּראַנס געוועלב)

Primeros

פּרנסה קען האָבען ווער עס וועט דינגען אין מיין איינגעפירט מאַנופאַקטור-געשעפט אין בעסטען פּונקט. אויך געוויסע מאַנופאַקטור-בראַנזשעס אָדער שניידער-צודעטען. אָפערטען אונטער „פּרנסה".

געלעגענהייטליך צו פערקויפען אַ 12-ער סוויטער-מאַשין 80 ברייט אין בעסטען צושטאַנד, ווי אויך פרישע 8-ער פּלאַטען אויסלענדישע קילינסקיעגאָ 21 וו. 17.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען 2 הענדשקע-מאַשינדלעך איין 8-ער צו רונדע און צו פלאַך און אַ 9-ער אין גוטען צושטאַנד, זאַוואַדזקאַ 19, וו. 26. 6458

אַ יונגערמאַן מיט קאַפּיטאַל ביז 15 טויזנד זל. וויל צוטרעטען אלס שותף צו אנ'איינגעפיהרט געשעפט אָדער פאַבריקאַציע. אָפערטען אונטער „קאַפּיטאַל".

Rutynowany Buchalter-bilansista doświadczony podatkowiec. Majwolnych kilka godzin. Pierwszorzędne referencje tel. 242-59, Cangen, Cegielniana 8.

אַקושערקע Sz. Niemoj צוריקגעקעהרט וואוינט פל. קאָשטשעלנאַ 6 ביים טראַמוואַי-פּשיסטאַנעק נעהמט אָן געבורטען פון דער קראַנקען-קאַסע אויך פּריוואַט, מאַכט איינשפּריצונגען.

בוכהאַלטעריע איינפאכע און דאָפּעלטע מיט מאַשין-שרייבען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מאַשין-שרייבען פּאַלקאָמענער קורס 6 זל. מיר ערטיילען אויך סטענאָגראַפיע. קאָרעספּאָנדענץ און האַנדעלס-אַריטמעטיק. 1 לעקציע 75 גר. קילינסקיעגאָ 50, קווער-אָפיצינע 1-טער שטאָק.

איך זוך אַ שותף-(טע) מיט אַ קאַפּיטאַל פון 1000-1500 זל. צו קאָנפעקציע אין צענטרום שטאָט ביליג דירה-געלד, קליינע פּאַדאַטקעס. איך בעזיץ א האַנדווערקער-קאַרטע. אָפערטען אונטער „שותף".

אַ פּערזאָן, וועלכער קען מיטנעמען אַ פריילין נאָך א"י קען זיך ווענדען אין די אַדמיניסטר. מיט אָפערטען „Palestyna"

אכטונג סוחרים פּאַקערס! ניקעלנע שאַכטלען צו טעה, קאַווע א.ז.וו. צו קאָנקורענץ-פּרייזען צו בעקומען אין דער פאַבריק קליין, אַגראַדאָווע 9.

פּערשידענעס

זינגער'ס אַ נייע נייה-מאַשין און אַ האָלצערנע פּרעס ביליג צו פערקויפען. זאַקאַנטנע 30, וו. 14.

בוכהאַלטער, בילאַנסיסט, זוכט אַ פּאָסטען עווענטועל אויף שעה'ן. אָפערטען אונטער „J. N." אין אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג.

Samochód ciężarowy w dobrym stanie z powodu wyjazdu do sprzedania. Wiadomość Senatorska 8, Honigsztok.

Zagubiono kwit kaucyjny Elektrowni Łódzkiej z dnia 20/9 1926 r. na imię Dawid Wajsbart, Piłsudskiego 2a na sumę obligacji dolarowej.

Zagubiono kwit kaucyjny Elektrowni Łódzkiej (Licznik Nr. 7267720/25149) na imię Fuks Szaja, Zgierska 54 na zł. 15.— Kwit unieważnia się.

ערטייל לעקציעס פראַנצויזיש: שרייבען און רעדען, זעהר ביליגע פּרייזען, אָפּערטען אין אַדמיניג. פאַר פראַנצויזישען יוד.

Zaginiony został weksel na Zł. 22.— pł. 21/XII 34, wyst. A. Wolf. Weksel zostaje unieważniony.

Dyplomowana nauczycielka udziela lekcyj w zakresie 8-miu klas. Dorosłych uczy metodą skróconą. Dla uczniów szkół powsz. w czasie wakacyj specjalne ulgi. Opłata bardzo niska. Al. 1 Maja 23, m. 15.

אַנאָנסען-פּרייז פאַר אַ מילימעטער-שורה

פאַר'ן טעקסט — 18 גר. פרייטאָג און ערב-יו"ט — 24 גר. אין דער זייט	שפּאַלטען	4
אין טעקסט — 40		60
נאָך'ן טעקסט — 12		18

קלענסטע דער שטערט 50 פּראָצ. טייערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. אַ וואָרט

נעקראָלאָגען — 20 גר. אַ מ/מ (אין דער זייט) שפּאַלטען. קליינע אַנאָנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס איבעריגע וואָרט — 10 גר.

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 4 זלאָטעס אַ חודש מיט צושטעלען אַ היים. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. אַ חודש. אין אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקע — 1 דאָל.

טעלעפאָן, וועלכע ענדערן ניט זייער אינהאַלט פון די פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אַנאָנס בערעכטיגען ניט צום איבערדרוקען די אַנאָנס אָדער צוריקצוצאָהלען פאר דעם אַנאָנס

פאר'ן אינהאַלט און פאַרמען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג ניט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע אין אָפען בייטאָג און אַבענד.

Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg

Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.